

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 96 Din, za
inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

SCLOVENECE

Telefoni uredništva in uprave: 40-01, 40-02, 40-03, 40-04, 40-05 — Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku

Cekovni račun
Ljubljana številka
10.630 in 10.349 z
inserter.

Uprava:
Kopitarjeva ulica
številka 6.

Nemčija je zasedla Dansko in Norveško

Danska je zasedbo brez odpora sprejela, Norveška pa je Nemčiji napovedala vojno

Oslo in številna norveška pristanišča so že zasedena - Švedska še ni mobilizirala - Mrzlični vojni posveti v Londonu in Parizu - Angleško vojno brodovje se še ni pojavilo - Silen vtis po vsem svetu

Berlin, 9. aprila. t. DNB. Nemško vrhovno poveljstvo je davi izdalo to uradno poročilo:

Da prestrežemo napad, ki ga Anglija pripravlja v tem trenutku in delno tudi že uresničuje proti nevtralnosti Danske in Norveške, je nemška armada sklenila, da prevzame vojaško varstvo nad temi državami. Davi so močni oddelki nemške armade vseh vrst orožja že vkorakali na ozemlje obeh imenovanih držav, odnosno so se izkrkali v njihovih pristaniščih. V raznih delih morja so bile položene mine, da se s tem zavaruje mirna izvedba teh ukrepov.

Zjutraj so nemške motorizirane čete prekoračile nemško-dansko mejo pri Flensburgu in Tondernu ter so napredovale mimo Apenrode in Nebesbjerga dalje proti severu. Zgodaj zjutraj že so nemške čete prišle do Malega in Velikega Belta, kjer so pri Korsøerju, Nyborgu in Midelfartu izkrcale močne oddelke. Motorizirane čete pa so prišle do pristanišča Gedser in so od tam nadaljevale svojo pot proti severu. Nemške čete so zasedle tudi luko Verdinborg v južnem delu otoka Zeeland. Ob 5 so nemške čete vkorakale v København (Kodanj). Zasedle so grad in radijsko postajo. Ob 8 je bilo vse mesto zasedeno.

Nemška radijska postaja je dopoldne objavila naslednje poročilo:

Dansko in Norveško smo vzeli pod svoje vojaško varstvo. Nemčija je bila prisiljena k tem ukrepom, ker Norveška ni pokazala dovolj odločnosti v svojem nastopu proti angleški kršitvi njene nevtralnosti. Nemčija je morala severne skandinavske države končno veljavno iztrgati iz vojaških naklepov Anglije.

Nemški propagandni minister Göbbels je ob pol enajstih imel govor v radiu, kjer je dejal, da Nemčija nima namena zasedenih danskih in norveških krajev uporabiti kot oporišča v vojni proti Angliji, ampak ima zasedba edino le namen, da zavarujejo Nemčijo pred mogočim vdorom sovražnika od strani skozi severne države. Nemčija je prepričana, da je ta zasedba koristna za Dansko in Norveško, ker bo preprečila, da ne bi ti državi postali pozorišče vojne.

Zasedba Danske in Norveške po nemških četah je vzbudila silno presenečenje po vsem svetu, toda največje najbrž v Londonu in v Parizu. Po zadnjih mogočih govorih angleških in francoskih politikov je svet pričakoval, da bosta zaveznika res podvzela kakšno vojaško pobudo po sedmih mesecih vojne. A zopet se je izkazalo, da je iniciativa zaveznikov bila v govorjenju, v dejanjih pa so jo obdržali Nemci. Angleži so zadnjih 14 dni mnogo govorili, da bi bilo potrebno nekaj ukreniti glede nemškega tihoapljenja po norveških vodah in poostri blokado. Kot odgovor pa je udarila nemška zasedba Danske in Norveške. Tu so se Nemci poslužili istega načina vojskovanja kot 1914 nasproti Belgiji, ko so to državo zasedli pod pretvezo, da jim je potrebna za napad na Francijo. Tako so sedaj zasedli Dansko, ki se sploh ni branila, ker njeno vojaštvo ne predstavlja nobene sile in Danci niti nimajo splošne vojaške dolžnosti — in pa Norveško, ki se formalno sicer upira, toda v trenutku napada tudi ni imela na vsem ogromnem ozemlju (523.000 kv. km) več kot 10.000 mož pod orožjem.

Nemčija se bo Danske zlasti pa Norveške poslužila kot baze za pomorske in zračne napade na Anglijo. S tem se je položaj za Angleže silovito poslabšal in postaja zaradi nemške nadmoči v zraku neprijeten na samem britanskem otočju. Vse se sprašuje, kje in kod se je zadnjih 48 ur sprehajalo angleško brodovje in ali angleška informativna služba res ni ničesar izvedela o nemških pripravah. Z napetostjo se pričakuje jasnosti o tem, da tako orjaška vojna pobuda od nemške strani po dosedanjih poročilih ni zadela na kako oviro od strani zaveznikov. Svet kar ne more verjeti, da bi se po tolikih izkušnjah zavezniki spet dali presenetiti kakor dojenček v spanju. Če pa se je to le zgodilo, potem to ni najboljše znamenje za Anglijo in Francijo.

Norveški zunanji minister Koht.

Zjutraj ultimat - opoldne v Oslu

Boji med norveškimi trdnjavami in nemškimi vojnimi ladjami
Nemci so, ne da bi jih Angleži ovirali, zasedli največja pristanišča ob norveški obali in prodirajo v notranjost Norveške

Oslo, 9. aprila. t. »Norsk Telegrambureau« da- nes uradno potrjuje, da je Nemčija davi ob petih po- slala norveški vladi ultimat, v katerem je zahtevala, naj sprejme vojaško upravo nemške armade. Norve- ška je predlog odbila in odredila splošno mobiliza- cijo. Vlada se je preselila prva, za njo se je iz Osla preselil tudi državni zbor.

Oslo, 9. aprila. AA. Havas: Radijska postaja v Oslu je ob 8 dopoldne izdala tole poročilo:

To noč so enote nemških pomorskih sil pri- šle v Oslo-Fjord, čeprav se je norveška vojna mornarica in obrežno topništvo upiralo. Nemci so bombardirali Horsten in utrdbi pri Bergenu ter mesto Bergen, nakar so se nemške čete izkrcale in po ogor- čeni bitki zavzele mesto in okolice.

Prav tako so zavzele Trondhjem. V Oslu mislijo, da so Nemci zavzeli vse mesto in okolice.

Tudi utrjeni Kristjansund je bil cilj nem- ških napadov. Tudi to mesto so bombardirali nemška letala.

Nemške čete so se izkrcale tudi v Eger- sundu.

Norveška radijska postaja je dodala, da se je norveška vlada preselila v Hamar na Srednjem Norveškem.

Opoldne je radio-postaja sporočila, da so Nemci zasedli tudi pristanišči Narvik in Stavanger.

Predno je norveška vlada zapustila Oslo, je nor- veški zunanji minister Koht sporočil nemškemu po- elaniku v Oslu usmeno in pismeno, da se Norveška ne more upreti nemški okupaciji. Koht je sprejel nemškega poslanika ob 3 zjutraj. Nemški poslanik je izjavil Kohtu, da ematra, da življenjski interesi Norveške zahtevajo, da se sama podredi upravi nemških vojnih oblastev. Norveška vlada, ki je stal- no zasedala, je sklenila, da Norveška ne more spre- jeti te nemške zahteve, ker bi pomenila kršitev nor- veške suverenitete. Koht je sporočil nemškemu vele- poslaniku ta sklep.

Nemški veleposlanik je nato dejal Kohtu, da bo Nemčija zasedla Norveško, ker bi sicer to storili zavezniki. Koht je izjavil nato nemškemu poslaniku, da norveška vlada smatra, da zavezniki nimajo takega namena.

Odpor norveških trdnjav

Nemške vojne ladje, ki so v teku noči prodrle v fjord Oslo, so našle močan odpor utrdb, ki so jih vohod v fjord. Potem, ko so nemške ladje na- daljevale svoje napredovanje v notranjost fjorda, so izkrcale 20 vojakov v kraju Vale pri Tømsbergu. Z norveške strani je bil ob tej priliki izstreljen en strel, toda nemške ladje niso odgovorile. Prebival-

stvo se je iz Vala umaknilo proti Tømsbergu. Izve- se, da so nemške čete zasedle Narvik in da gospo- darijo nad vodom v Vestfjord.

Oslo, 9. aprila. t. Norveška admiraliteta poroča: Nemške vojne ladje so davi ob 5 prodrle skozi ožen norveških obalnih topov v Oslofjordu. Prišlo je do srditih bojov med nemškimi vojnimi ladjami in to- povi trdnjave Oscarborg. Nemška križarka, ki je prodrla skozi ožen, je pozneje nasedla na plitvino. Druge nemške vojne edince so bombardirale Hor- tem. Nemške vojne ladje so prišle pred Trondhjem, Bergen in Narvik, ter so tamkaj izkrcale čete. Nem- ške vojne ladje so napadle tudi obalno trdnjavo Kristjansund, na katero so tudi bombniki metali bombe. V Oslo samem vlada popoln red. Zunanje ministertvo pa poroča, da se norveške čete hrabro upirajo. Tudi protiletalsko topništvo je streljalo na nemške bombnike, ki so prileteli nad Oslo. Bomb niso metali na Oslo.

Nemci v Oslu

Oslo, 9. aprila. AA. Havas: Norveška prestol- nica se od zjutraj nahaja v alarmnem stanju. Uprava civilne zaščite je pozvala prebivalstvo, naj zapusti mesto. Zato so bili na vseh hišah nalepljeni modro- beli lističi, ki naznanjajo kraj, kamor se morajo pre- bivalci zateči. Prebivalci hiš, na katerih se nahajajo modri plakati, se morajo še danes izseliti. Od izse- litve so izvzete samo osebe, ki pripadajo pasivni ali protiletalski obrambi. Prebivalci hiš, na katerih so nalepljeni beli lističi, morajo mesto zapustiti jutri. Promet v Oslu deluje normalno. Večino prevoznih sredstev je oblast rekvirirala za izseljevanje. Parla- ment in vlada sta odšla v Hamar na Severnem Nor- veškem. Vlada je zasedala vso noč. Med drugim je ukazala splošno mobilizacijo. Vodstvo združenja »Lotas« je naslovilo apel na vse svoje člane, da pozitivno poslušajo radijske vesti in da bodo priprav- ljeni na vsek slučaj.

London, 9. aprila. AA. Reuter: V norveških kro- gih v Londonu sporočajo sledeče zadnje vesti: Nem- ci so zavzeli luko Egersund, odkoder teče glavni ka- bel za ves ostali svet. S tem je mogoče pojasniti zakasnitev vesti Dve nemški bojni ladji sta zapluli v pristanišče Trondhjem, ena pa v pristanišče Ber- gen. Nemške bojne ladje in letala so bombardirala Kristjansund. Prav tako je bilo danes bombardirano tudi mesto Portsgund.

Nemško vo'no poročilo

Berlin, 9. aprila. t. DNB. Nemško vrhovno voj- no poveljstvo sporoča, da so nemške čete zasedle norveško prestolnico Oslo. Odpora ni bilo. V me- stu vlada mir.

Berlin, 9. aprila. t. DNB. Vrhovno vojno povelj- stvo poroča: Vojaške operacije za popolno zasedbo Danske in pristanišč na Norveškem so bile uspešno končane dne 9. aprila, kakor je bilo v načrtu. Zase- danje Danske ni dalo povoda za nikakršne nesporaz- ume. Zasedanje norveške obale je slo gladko izpod rok. Omembe vreden je le odpor v Osloškem zalivu, kjer pa smo popoldne odpor hitro zlomili in v ve- černih urah Oslo zasedli. Danska je bila do četrti na sedmo uro zvečer popolnoma zasedena izvenšji ma- lega koščka zemlje.

Berlin, 9. aprila. AA. DNB: Vrhovno povelj- stvo sporoča: Napredovanje nemških čet od Jütlan- da proti severu in na otočju se naglo nadaljuje. Danska vlada je ukazala danskim četam, naj ne n- dijo nobenega odpora. Nemško in dansko poveljstvo sta stopili popoldne v stik. Zavzete najvažnejših vojnih oporišč na vsem Norveškem od strani nem- ških čet napreduje hitro. Pri tem uspešno sodelujejo enote vseh treh delov nemške vojske. Na več krajih je prenehal odpor norveških čet. Nemške letalske enote so se spustile na letališča v Jütlandu in na južnem Norveškem.

Proglas nemške vojske na norveško vojsko

Berlin, 9. aprila. AA. DNB: Poveljniki nem- ških čet general v. Falkenhörst je poslal pro- glas norveški vojski in norveškemu narodu.

V razglasu poudarja najprej znane načrte Anglije in Francije glede Norveške in Danske. V zvezi s tem pravi proglas, da je Nemčija skle- nila prehiteti britanski napad in sama izvesti z lastnim orožjem vse ukrepe za zaščito nevtral- nosti Norveške in Danske in bi jo s tem zajamčila do konca vojne. Nemška vlada nima namena na ta način narediti sebi novo oporišče za borbo proti Veliki Britaniji, temveč želi edino preprečiti, da skandinavske države ne bi postale bojišče, kamor bi Anglija razširila vojno. Iz tega namena so za- vzele močne nemške oborožene sile zjutraj tiste objekte na Norveški in Dansk, kateri so važni z vojaškega stališča. Glede teh vprašanj teko pogaj- janja nemške vlade z norveško vlado. Cilj pogaj- janj je, da se v polni meri zagotovi obstoj Nor- veške in ohrani njena vojska, ohrani svoboda norveškega naroda in bodoča neodvisnost te dr- žave. Dokler se ta pogajanja ne končajo, prič- kujejo vojaške sile, da bo norveška vojska toliko

(Nadaljevanje na 2. strani)

Zemunska vremenska napoved: Prevladovalo bo oblačno v vsej kraljevini. Nalivi tu pa tam. To- plota brez večje spremembe.

Zagrebska vremenska napoved: Jasno in toplo.

(Nadaljevanje s 1. strani)

uvedena in da bo norveško prebivalstvo z vsemi norveškimi oblastmi toliko pametno, da ne bo dajalo niti pasivnega niti aktivnega odpora. Tak odpor bi bil v celoti nekoristen in bi bil stri takoj z vsemi sredstvi. V zvezi s tem se pozivajo vse norveške oblasti, da stopijo takoj v zvezo z nemškim poveljstvom. Norveško prebivalstvo mora nadaljevati s svojim vsakdanjim delom in upoštevati dejstvo, da je treba ohraniti mir in red. Nemške oborožene sile bodo prevzele skrb, da bodo obvarovale državo pred napadi Velike Britanije.

Podoben poziv je poslal danski vojski in danskemu narodu tudi nemški poveljnik general Kautis.

Pomorska bitka?

Pariz, 9. aprila. t. Havas: Semkaj so prišla poročila o pomorskih bitkah, ki da so se na več odsekih norveške obale razvile med angleškimi, francoskimi in nemškimi vojnimi ladjami. Bitke

se razvijajo kljub temu, da ob vsej obali divjajo viharji. Podrobnejših poročil ni. Niti o tem ni obvestila, koliko vojnih edinic je zapletenih v borbo.

Pariz, 9. aprila. t. Havas: Tudi v Londonu potrjujejo, da se je ob norveški obali razvila sridita bitka med zavezniškim in nemškim vojnimi brodovjem. Bitka je bila po londonskih poročilih tako silna, da so granate padale na norveško obrežje in tamkaj poškodovale neki hotel.

London, 9. aprila. t. Angleški radio razglša, da je vse angleško vojno brodovje odplovalo na morje, da poišče nemške vojne ladje. Ponoči je treba pričakovati velike pomorske bitke.

Norveške obalne baterije v Osloškem zalivu so potopile nemško krizarko »Gneisenau«.

Bitka v zraku?

Stockholm, 9. aprila. c. Večerniki objavljajo vest, da je na južno norveško obalo danes prišlo do letalske bitke med nemškimi in angleškimi letali. Izid bitke še ni znan.

Vsa Danska brez odpora od Nemcev zasedena

Proglas vlade: „Bog obvaruj Dansko“

Kopenhagen, 9. aprila. t. Reuter: Snoči je nemški poslanik v Kopenhagenu obiskal zunanjega ministra in mu sporočil, da Nemčija ponuja Danski vojaško varstvo in jo prosi, da ji izroči vojaško upravo dežele. Ako bi danska vlada predloga ne sprejela, bi bila nemška vojska prisiljena vsak odpor steti, ker Nemčija na vsak način želi zavarovati dansko nevtralnost, ki je ogrožena.

Danska vlada se je sestala na seji ter je po daljšem razmišljanju sklenila, da sprejme nemške zahteve in varstvo nemške vojske. Toda v svoji izjavi je danska vlada izrazila najstrožji protest proti takšnemu postopku.

Vlada je na to izdala proglas na narod, v katerem pravi, naj razume položaj, ki je nastal in naj ohrani mir in red. Naj se vzdrži vsekega sovražnega dejanja nasproti nemškim četam, ki bodo zasedle državo. Vsako nepremišljeno dejanje bi moglo imeti nepregledne posledice za vse prebivalstvo. Proglas končuje z besedami: »Naj Bog obvarje Dansko!«

Danska vlada bo imela ponovno sejo nočoj. Nemška poročila o pogajanjih med nemško in dansko vlado pravijo, da so tekle pogajanja gladko in brez velikih težav. Danske oblasti so pokazale zaupanje in lojalnost do nemških oblasti. Med zasedanjem danskega ozemlja nikjer ni prišlo do nesoglasij.

Okoli opoldanske ure se nemške motorizirane čete že dosegle tako rekoč vse točke, ki so jih nameravale zasedi. Način vojaške uprave še ni bil razglašen.

London, 9. aprila. t. Reuter. Pri zasedanju Kopenhagena je prišlo do krvavega spopada, pri katerem so Nemci ustrelili tri danske vojake. Nemške čete, ki so zasedale Dansko, so bile sestavljene iz pehote, mornarjev, topničarjev in letalcev. 150 danskih vojakov je zbežalo na Švedsko. Nemška letala so trosila letake nad Kopenhagonom. Šele iz teh letakov so ljudje zvedeli, kaj se je zgodilo. Tajna policija Gestapo je že začela poslovanje.

Anglija in Francija sklenili takojšnjo pomoč

Veliki vojaški posveti v Londonu in Parizu

Pariz, 9. apr. t. Havas. Ministrski predsednik Paul Reynaud je dopoldne ob 10 sprejel norveškega poslanika Baschkeja. Nato je bilo izdano naslednje uradno poročilo:

1. Nemška vlada je ravno kar objavila izjavo, da se je odločila, da vzame Norveško in Dansko pod svojo vojaško zaščito. Nemška vlada izjavlja, da so ti njeni ukrepi odgovor na večerajšnje ukrepe angleške in francoske mornarice, ki sta polagali mine ob norveški obali.

2. Francoska vlada je bila obveščena, da je nemški poslanik v Oslo davi ob 5 obiskal norveškega zunanjega ministra in zahteval, naj Norveška prepusti svoje ozemlje nemški vojaški upravi. Zastopnik Nemčije je dodal, da bi v primeru odklonilnega odpora Nemčija vsak odpor takoj zlomila z oboroženo silo. To nemško zahtevo je norveška vlada takoj odbila. Poznejša poročila pravijo, da so nemške čete že zasedle nekatere dele norveškega ozemlja.

3. Izjava nemške vlade, da so njeni ukrepi le odgovor na ukrepe angleške in francoske vlade, ne more preslepiti nikogar. Vojaška operacija, ki predvideva istočasno izkrcanje vojaških čet na več predelih norveške obale, in to ob spremstvu nemških vojnih edinic, je morala biti že zdavnaj skrbno pripravljena.

4. Ministrski predsednik Paul Reynaud je norveškemu poslaniku odgovoril, da Francija čestita Norveški, da se je odločila, da se upre nemškemu vdoru. Na to mu je izjavil, da se je Francija odločila, da bo Norveški nudila vso razpoložljivo pomoč in da bo vojno nadaljevala skupno z Norveško. Vsi potrebni vojaški in pomorski ukrepi za odhod vojaške pomoči na Norveško so bili sprejeti skupno z angleškimi oblastmi.

5. Angleško in francosko brodovje sta po skupnem načrtu podvzeli potrebne ukrepe. Podobno poročilo je bilo objavljeno tudi od angleške vlade v Londonu.

Posveti v Parizu

Pariz, 9. aprila. AA. Havas. Zjutraj ob sedmih je Paul Reynaud, ki si je dal vso noč poročati o dogodkih, poklical v zunanje ministrstvo obrambe ministre, Daladiera, Campinchija in Laurent Eynaca ter generale Gamelina, Vuillemina in admirala Darlanda. Prav tako je bil na to sejo poklican tudi tajnik vojaškega kabineta Bodoin. Po konferenci so se ministri odpeljali v Elizejsko palačo, kjer je bila vladna seja pod predsedstvom Lebruna.

Po seji so se obrambni ministri in dva generala ter admiral Darland odpeljali v Elizejsko palačo. Generala Gamelin in Vuillemin sta zapustila z Darlandom Elizejsko palačo ob 10.30. Takoj nato se je začela seja vlade.

Paul Reynaud in Daladier z letalom v London

Pariz, 9. aprila. t. Havas. Podpredsednik vlade je na popoldanski seji vlade sporočil v senatu, da sta ministrski predsednik Paul Reynaud in vojni minister Daladier z letalom odletela v London, kjer bo sestanek vrhovnega vojnega sveta, da sklene potrebne ukrepe, ki naj bi nudili Norveški takojšnjo pomoč na kopnem, na morju in v zraku.

Posveti v Londonu

London, 9. aprila. b. Havas. Angleška vlada je imela danes ob devetih seji in proučevala položaj, ki je nastal z nemškim napadom na Norveško. Po seji je Churchill zapustil predsedstvo vlade in odšel v mornariško ministrstvo. Kmalu za njim sta za-

„Vojaške operacije velikega obsega...“

Pariz, 9. aprila. t. Havas. V vojaških in političnih krogih smatrajo, da je nemški napad na Dansko in Norveško že zdavnaj skrbno pripravljen in da je to vojaška operacija velikega obsega. V kolikor je mogoče razbrati iz dosedanjih poročil gre za vojaško operacijo, ki jo Nemci izvajajo v dveh zaporednih dejanjih:

1. Zasedli so vsa norveška pristanišča, ki imajo železniško zvezo s notranjostjo, odnosno, ki bi lahko služila Angležem za izkrcavanje čet na norveških tleh.

2. Glavna nemška armada ima nalog, da od juga navzgor zasede Norveško. Za to je bilo potrebno, da si zavaruje zaledje z zasedbo Danske, jütlandskega otoka in vsega otočja, ki leži na poti v Baltičsko morje.

Vojaški krogi v Parizu že sedaj opisujejo novo fronto, ki se je odprla na severu, kot izredno težavno bojišče, ki je vse preklano in presekan po globokih rečnih tokih in fjordih ter po skalnatih strminah. Prometne razmere so slabe, saj ima Norveška samo 35.000 km cest in 12.000 km železnice. Norveška sama pa je od juga do severne konice dolga 2.500 km.

»Vojna se je začela«

London, 9. aprila. b. »News Chronicle« komentira zadnje dogodke: »Vojna se je začela! Narodi, mali in veliki, se bodo morali sedaj odločiti, ali hočejo pristopiti na stran tiranstva, ali na stran svobode. Kot poročajo iz Londona, je v teku prejšnje noči odplovalo angleško brodovje v pravcu norveških vod. Na vseh angleških letališčih se opaža velika aktivnost. Angleške eskadre so zapustile letališča in odletele v neznani smeri. Računa se, da je odletelo do 200 letal.

Chamberlain govoril samo osem minut

London, 9. apr. t. (United Press.) Na seji spodnje zbornice je danes govoril Chamberlain. Za njegov govor je vladalo največje zanimanje že prejšnje dni, ko se še ni vedelo, kakšen razvoj bodo zavzeli dogodki na Skandinavskem. Danes, ko je Nemčija vojaško zasedla Dansko in velike predel Norveške, je bilo to zanimanje naravno še mnogo večje, ker so vsi pričakovali, da bo Chamberlain vendar enkrat povedal, kaj sta Anglija in Francija že storili — in ne, kaj sta sklenili, da bosta ukrenili.

Ko se je Chamberlain dvignil ob tri četrti na tri, so ga pozdravili s ploskanjem. Toda videti je bilo, da ploskanje ni bilo kaj navdušeno.

V začetku svojega govora je Chamberlain dejal, da je »Nemčija že od prvega začetka sedanje vojne poskušala, da bi popolnoma zavladovala na skandinavskem področju, tako da bi imela pod svojim nadzorstvom tako politiko kakor gospodarstvo skandinavskih držav.

Nato je objavil, da je največji del danske države že zaseden po nemških četah, medtem ko so Nemci v velikem številu norveških pristanišč. Iz tega izhaja, je dejal Chamberlain, da je Nemčija svoje načrte za zasedbo Danske in Norveške pripravila že davno prej, preden sta se Anglija in Francija odločili, da položita mine na norveški obali. Sicer bi bilo nemogoče, da bi se bile nemške čete izkrcale istočasno na tako od Nemčije oddaljenih mestih Norveške.

Angleška vlada je takoj sporočila norveški vladi, da bo Anglija z vso svojo oboroženo silo pomagala Norveški in se bo borila proti skupnemu nasprotniku v tesni zvezi z njimi. Mogočni odredi angleškega in francoskega vojnega brodovja so bili poslani na visoko morje. Francija sodeluje pri teh operacijah v najtesnejši zvezi z Anglijo.

Chamberlain — ki je govoril komaj 8 minut — je svoj govor zaključil, da bo Nemčija od svojih najnovejših dejanj žela samo neugodje in da bo njen naval na Dansko in Norveško imel samo to posledico, da bo končna zmaga nad Nemčijo še večja. Zavezniški državi Anglija in Francija nista nikdar imeli v mislih, da bi zasedli skandinavsko ozemlje. Nemške trditve o tem so golo izmišljene in so le skrupulni izgovor za dejanje, ki ga je Nemčija že dolgo pripravljala.

Nato je Chamberlain odgovarjal na razna stavljenja mu vprašanja.

Na vprašanje, kakšna so najnovejša poročila iz Norveške, je Chamberlain dejal: Obveščen sem toliko, da so Nemci izkrcali čete v Bergenu. Govorili so tudi, da je Nemčija zasedla celo pristanišče Narvik, toda ni mogoče izvedeti, če so ta

poročila resnična. Mogoče je, da so zamenjana imena.

Na vprašanje, kaj bo storila Zveza narodov, je Chamberlain odgovoril, da dosedaj še ni dobil obvestila, da bi bil kdo predlagal, naj se skliče Svet Zveze narodov na zasedanje, da sklepa o pomoči Danski in Norveški. To je sedaj tudi postranska stvar. »So gotove prvenstvene stvari, ki morejo priti prve na dnevni red. Dejanja bodo takoj sledila.«

Poslanec Henderson je vprašal Chamberlaina, kaj misli pod »prvenstvenimi stvarmi«, nakar je Chamberlain odgovoril: Prepričan sem, da bodo vsi člani Zveze narodov priznali svoje dolžnosti do Norveške in Danske, ki sta postali žrtve napada. Toda angleška vlada ne more sprejeti nobenih obveznosti glede sklicanja Sveta ZN. Zato, ker morajo prvenstvene stvari priti prej. Imamo druge dolžnosti.

Na vprašanje, kako bo sedaj po nemški zasedbi Danske in Norveške z živcem, ki ga je Anglija od tam dobivala, je minister za prehrano lord Woolton izjavil, da je vsaka zaskrbljenost odveč, ker ima Anglija velike zaloge, nove pa. Prihajajo redno iz Kanade, Irske, Avstralije in Nove Zelandije.

Na vprašanje, kje se nahaja norveška vlada, je državni podtajnik Buttler povedal, da je norveška vlada v Halmjaru in da je angleška vlada že dobila radiozveze z njo. Norveška vlada da je pri dobri volji in je pripravljena organizirati vsestranski odpor proti nemškemu vdoru.

Na vprašanje, kje se nahaja angleški poslanik na Danskem, je bilo odgovorjeno, da ni poročil, toda da je verjetno, da je bil minister z osebnim poselništvom vred prijet in zaprt.

Chamberlainov govor je razočaral gotove dele spodnje zbornice. Pri izhodu iz spodnjega doma so Churchill, ki se je le kratko časa prikaazil, priredili burne pozdravne manifestacije.

Dogodki tik pred izbruhom vojne

London, 9. aprila. t. Reuter: Angleški radio daje tole predzgodovino izbruha vojne na Skandinavskem:

Anglija je opazila, da Nemčija ne prevaža samo železno rudo iz norveškega pristanišča Narvika po norveških obalnih vodah, marveč, da se na nemških ladjah nahaja tudi nemško vojaštvo. Zaradi tega sta angleška in francoska vlada dne 5. aprila v posebni notli opozorili Norveško in Švedsko na nevarnost, ki grozi njuni nevtralnosti od strani Nemčije, kakor tudi na korake, ki jih bosta morali ukreniti, da se to ne bo zgodilo. V teku sobote, dne 6. aprila so prišla poročila o zbiranju nemških čet na Danski meji in o gibanju nemškega brodovja. Zato sta angleška in francoska vlada sklenili, da položita mine na določenih predelih norveške obale in sta norveško vlado v drugi notli dne 7. aprila obvestili. Norveška vlada se je sestala v ponedeljek, dne 8. aprila dopoldne in slovesno protestirala proti angleškemu ukrepu, popoldne se je sestala parlament, kjer je zunanji minister Koht ponovil protest proti tem ukrepom. V ponedeljek zvečer je nemški radio že objavil poročila, da je norveški protest premalo odločen in da bo treba pač videti, če bo Norveška močna dovolj, da brani svoje nevtralne pravice. Ob petih zjutraj dne 9. aprila je bil nemški poslanik pri norveškemu zunanjemu ministru in mu sporočil, da naj Norveška sprejme nemško vojaško zaščito. Takoj na to se je sestala norveška vlada k seji, kjer je bilo sklenjeno, da nemškega predloga ni mogoče sprejeti. Nekaj ur zatem so se nemške čete začele izkrcavati po norveških pristaniščih in sicer iz trgovskih ladij, kjer je bilo skrito vojaštvo. Norveška vlada je na to zapustila Oslo in se preselila v Hamar v notranjosti države. Istočasno je objavila, da se Norveška nahaja v vojnem stanju z Nemčijo.

Stališče švedske

London, 9. aprila. (Reuter.) Dopoldne so se po Londonu razširila poročila, da je švedska odredila splošno mobilizacijo. V opoldanskih urah pa je švedska vlada uradno protestirala proti tem poročilom, češ da splošne mobilizacije ni odredila.

Kljub temu pa Reuterjev dopisnik v Stockholmu vztraja pri svojih poročilih, da je švedska v polni pripravljenosti in da je švedska vlada odločena, da se upre vsakemu poskusu tuje vojske vstopa na njeno ozemlje. Toda, ako bi nikdo ne ogrožal švedske neodvisnosti, bi ostala strogo nevtralna. Do sedaj švedska vlada ni od Norveške dobila nobenega poziva na pomoč, ker tudi ni nobenega pakta o medsebojni pomoči med obema državama.

Berlin, 9. aprila. AA. (DNB.) Zaradi obrambe pred sovražnimi akcijami so bile položene pretekle noč mine pred vsemi važnimi pristanišči zahodne norveške obale kakor tudi v Skageraku v pasu med Lillesandom in Lobjergom in Sandeshagenom. Vsaka ladja, ki bo odplovala iz zaprtih luk ali plula v te luke, odnosno plula skozi minska polja v Skageraku, se izpostavlja nevarnosti uničenja. Na zahodni obali Norveške je urejena nemška pilotska brodska služba, katere ukaze in navodila morajo ubogati vse ladje v lastnem interesu. Kasneje bodo dane možnosti za plovbo trgovinskih ladij skozi zaprti pas ob norveški obali kakor tudi v Skageraku. Ti ukrepi bodo pravočasno objavljani.

London, 9. aprila. AA. Reuter: Švedsko poslanstvo v Londonu je dobilo vest, da je švedska objavila mobilizacijo vse voje sile.

Balkanska konferenca v Londonu

London, 9. aprila. t. Reuter: Zaradi novo nastalega mednarodnega položaja je bil današnji sestanek balkanske konference med lordom Halifaxom in angleškimi poslanci na Balkanu odložen na poznejši

Letalski napad na Scapa Flow

Berlin, 9. aprila. AA. DNB. Vrhovno poveljstvo sporoča: Nemška letala tipa Heinkel so izvedla snoči z velikim uspehom ponovni napad na sovrane bojne ladje v Scapa Flow. Dve veliki enoti, od katerih je bila ena bojna ladja, sta težko poškodovani, kakor tudi tri bojne ladje velike toneže. Večraj so bili izvedeni ogledniški poleti velikih obsegov na Severnem morju vse do 65 stopinj severne širine in nad severno ter vzhodno Francijo. Uničeno je bilo eno angleško lovsko letalo in eno letalo Sunderland. Dve nemški letali sta izginili.

London, 9. aprila. AA. Reuter. Snočni alarm na Orkneyskem otočju o priliki nemškega napada na Scapa Flow je trajal več ur. Protiletalsko obstreljevanje je imelo tri faze. Prebivalci so slišali brnenje nemških letal, vendar jih niso mogli videti. Nekaj časa je bilo nebo kar polno britanskih lovskih letal. Nemški aparati so leteli zelo visoko. Uradno poročajo, da so pri napadu na Scapa Flow strmoglavili dve nemški letali.

Nemški prikaz dogodkov

Izjava nemškega zunanjega ministra Ribbentropa

Berlin, 9. aprila. AA. DNB: Z ozirom na najnovejšo dogodek o Skandinaviji, d okaterih je prišlo zaradi ravnania Velike Britanije in Francije proti mednarodnemu pravu, je v. Ribbentrop poklical predstavnike tujega tiska, ki so v Berlinu na posebno konferenco v zunanjem ministrstvu. Na tej konferenci je v. Ribbentrop obvestil tuje časnikarje o novem položaju in o stališču, ki ga do tega položaja zavzema Nemčija. Zunanji minister je podal pri tej priliki sledečo izjavo:

Včerajšnji britansko-francoski napad na norveško nevtralnost predstavlja najtežjo kršitev nevtralnosti in mednarodnega prava, ki si ga je sploh mogoče misliti. To ravnanje se zvesto približuje neskončni vrsti prejšnjih britanskih napadov na nevtralnost začeti od bombardiranja Kodanov na strani britanske mornarice leta 1809 pa vse do današnjega dne. Napad Anglije in Francije na norveško suvereniteto ni presenetil Nemčije. Kakor ste že izvedeli iz besedila note, katero je nemška vlada poslala norveški in danski vladi, stremita Anglija in Francija za tem, da onemogočita Nemčiji dovolj rade od severa in da bi iz Skandinavije naredili novo bojišče, da bi mogli Nemčijo napasti od severa. Napad, ki se je zgodil včeraj v norveških teritorialnih vodah s polaganjem min in s potapljanjem brez opomina vseh obalnih ladij predstavlja šele začetek izvedbe britanskega načrta, ki je nemški vladi znan. Po obvestilih, ki jih ima nemška vlada bi se neposredno po tem prvem koraku moral izvršiti še drugi del načrta. Ta drugi del načrta je obstojal iz zasedbe vse Skandinavije, to je iz zasedbe Danske, Norveške in Švedske, ker bi s samo zasedbo Norveške Velika Britanija in Francija mogli Nemčiji onemogočiti dovoz švedske rude. Nato bi morale britanske in francoske čete po najkrajši poti oditi v južne skandinavske kraje, da bi od tam napadle Nemčijo. Še nedavno je nemška vlada dobila poročilo, da se na vsej Norveški pojavljajo britanski generalštabni častniki, ki zbirajo in pripravljajo kraje, ki so pripravljeni za izkrcavanje njihovih čet na

Norveškem. Nemška vlada je že dolgo točno vedela o teh namelih. Ostali svet pa more sedaj po napadu na nevtralnost Norveško videti vso neizvestnost cinizma in surovosti, s katero sta hoteli Anglija in Francija na miroljubnem severu ustvariti novo bojišče proti Nemčiji. Šele sedaj je mogoče videti ves obseg tega ravnanja. Britansko-francoska nota, ki je bila poslana norveški vladi 8. aprila, razglasa nov mednarodni zakon, po katerem ima vojskujoča se država pravico izvesti akcije, za katero smatra, da je postala nujna zaradi protipravnega ravnanja nasprotnika. Mi smo sedaj sprejeli to njihovo tezo. Anglija je izvršila nasilje nad Skandinavijo in je sedaj vodja rajha odgovarjal tako, kakor je treba na tak prekršek mednarodnega prava odgovoriti. Nemška državna oborožena sila bo že poskrbela za to, da v času te vojne niti en Anglež ali pa Francoz ne bo stopil na norveška ali danska tla. Nemčija je s tem skandinavske države in narode obvarovala pred uničenjem in bo odslej do konca vojne garant za resnično nevtralnost na severu. Ribbentrop je končal svojo izjavo z besedami: Prepričan sem, da je ta korak vodje rajha rešil sigurnega propada

stari in slavni del Evrope, do katerega usode, so bili naši sovražniki, Angleži in Francozi popolnoma ravnodušni.

Oborožena sila treh skandinavskih držav

Skandinavske države zaradi majhnega števila prebivalstva niso predstavljale posebne vojaške moči. Število stalne vojske je bilo majhno, oborožitev tudi ne velika, nekaj več je pomenila mornarica, ki pa je imela samo obrambni značaj. V naslednjem podajamo pregled vojaške sile treh skandinavskih držav, ki stoje sedaj v ospredju zanimanja.

	Danska	Norveška	Švedska
letal	50	100	200
redna vojska	8.000	4.000	20.000
tonaža voj. ladjeva	20.000	25.000	100.000
vodna letala	33	—	—
mornarjev	1.500	2.000	8.000
lahko mobilizira	100.000	100.000	200.000

Silen vtis po vsem svetu

V Italiji zadovoljni, v Sovjetiji se rogajo, male države zaskrbljene

V Rimu

Rim, 9. aprila. t. Havas: Rimski tisk z veliki naslovi priobčuje podrobnosti poročila o zasedbi Danske in Norveške po nemških četah. Italijanski listi pravijo, da je bila takšna posledica angleško-francoskih ukrepov na norveški obali neizbežna. Nemčija da ni mogla mirno gledati, da Angleži polagajo mine ob norveški obali, ker je bilo jasno, da bo temu dejanju sledilo takoj drugo dejanje, namreč zasedba Norveške po Angliji in Franciji. Nemčija je nasprotnike samo prehitela in je s svojim hitrim nastopom severne države iztrgala iz nevarnosti, da postanejo vojno pozorišče. Rim, 9. aprila. t. Stefani: Italijansko javno mnenje, ki je obsodilo angleške in francoske kršitve norveške nevtralnosti, odobrava nemške ukrepe kot zakonite. Udarci, ki so ga mislili zahodni zavezniki dati Nemčiji, je Nemčija prestregla in zamahnila nazaj. Z novimi pridobitvami je s strateskega stališča Nemčija dobila v roke dragocene postojanke, s katerih bo lahko nadzorovala vso Skandinavijo in Severno morje. Norveški odpor bo samo formalnega značaja.

V Sovjetiji

Moskva, 9. aprila. t. United Press: Nemški poslanik v Moskvi von der Schulenburg je obiskal davi zunanjega komisarja Molotova, s katerim je imel dolg razgovor. Moskovsko časopisje objavlja obširna poročila o zasedbi Danske in Norveške. Sovjetski tisk ironično piše, naj sedaj Anglija in Francija nudita vsaj Norveški tisto pomoč, ki sta jo pripravljali za Finsko in ki je prišla prepozno. Sovjetski tisk meni, da Nemčija sploh ni imela drugega izhoda, kakor da postopa, kot je postopala. »Pravda« se čudi, kje se nahaja angleško brodovje. Saj so Nemci zasedli norveška pristanišča, ki so mnogo bolj oddaljena od Nemčije, kakor od Anglije. Zasedena norveška pristanišča ležijo pred nosom Shetlandskih in Orknejskih otokov, torej pred nosom Scapa Flow. Kako neki je bilo mogoče, da je nemško vojno brodovje zasedlo ta pristanišča, ko pa je angleška vojna mornarica šele v nedeljo položila mine ob norveško obalo in torej ni utegnila odstraniti se pravočasno, da bi pustila prostor nemškim vojnim ladjam, ki so namesto rude prevažale čete za zasedbo norveških pristanišč. »Izvestja« pišejo, da je sedaj skandinavski prostor miren. Sovjetija je pomirila Finsko. Nemčija bo pomirila ostale skandinavske kraje. Zdaj se lahko posvetijo še drugim prostorom. »Izvestja« hudo napadajo angleški imperializem in menijo, ga mu je bil na Skandinavskem prizadet hud udarec.

V Ameriki

Washington, 9. aprila. AA. Reuter: Norveški zunanji minister v Združenih državah Morgenstern je imel malo pred polnočjo razgovor z ameriškim zunanjim ministrom. Ameriško zunanje ministrstvo je bilo v teku vse noči v stalni zvezi s tujimi diplomati in z ameriški diplomatski predstavniki v Evropi. Veliko število uradnikov se je nahajalo pri delu v svojih uradih v ministrstvu. Ministrstvo je stalno obveščalo Belo hišo, ki je poročila pošiljala naprej v Hydepark, kjer se nahaja predsednik Roosevelt. Predstavniki ameriškega zunanjega ministrstva so odklonili vsako izjavo v zvezi z novimi dogodki v Evropi. Norveški poslanik Morgenstern je izjavil, da še nima potrdila, da bi bila Norveška v vojnem stanju z Nemčijo, kakor je to poročala ameriškemu zunanjemu ministrstvu ga. Hariman.

Washington, 9. aprila. AA. Reuter: Ameriško zunanje ministrstvo je izdalo tole sporočilo: Ameriška poslanica v Oslu, ga. Mariman, je ponoči brozjavno obvestila ameriško zunanje ministrstvo, da ji je norveško zunanje ministrstvo sporočilo, da so v teku noči norveške baterije streljale na štiri nemške vojne ladje v Oslafjordu in da se Norveška nahaja v vojnem stanju z Nemčijo. Na prošnjo angleškega poslanika na Norveškem je ameriško poslanstvo v Oslu prevzelo zaščito angleških interesov na Norveškem za primer, da bi bil angleški poslanik prisiljen zapustiti Norveško.

Hydepark, 9. aprila. AA. Reuter: Okolica predsednika Roosevelta je predsednika zbudila nekoliko po peti uri in ga takoj informirala o najnovejših dogodkih v Evropi. Predsednik Roosevelt je odredil, da se pripravi njegov posebni vlak, da bi se v najkrajšem času vrnil v Washington.

Na Nizozemskem

Amsterdam, 9. aprila. AA. Havas: Zavzetje danskih in norveških pristanišč po nemških četah je povzročilo na holandskem neizrekljivo razburjenje. Zjutraj so se pojavile iz-

Politične novice iz Belgrada

Belgrad, 9. aprila. m. Davi se je vrnil v Belgrad podpredsednik vlade g. dr. Maček. Dopoldne je bila v kabinetu predsednika vlade daljša politična konferenca, na kateri so sodelovali predsednik vlade g. Cvetković, podpredsednik vlade g. dr. Maček, minister za socialno politiko in ljudsko zdravje dr. Budisavljevič in minister brez listnice dr. Konstantinović. Po konferenci je bil predsednik vlade Cvetković sprejet v avdienci pri Nj. kr. Vis. knezu namestniku Pavlu.

Belgrad, 9. aprila. m. Z večernim vlakom se je vrnil v Belgrad predsednik radikalnega glavnega odbora g. Aca Stanojevič v družbi članov glavnega radikalnega odbora in zdravnika dr. Kopsela. Na postaji je g. Stanojeviča pričakovalo več članov radikalnega glavnega odbora s prvim podpredsednikom Mišo Trifunovićem na čelu. G. Stanojevič se bo v Belgradu še naprej zdravil v sanatoriju dr. Antiča.

Belgrad, 9. aprila. m. V strankinih prostorih so imeli popoldne sestanek člani izvršilnega odbora demokratske stranke. Sestanek je vodil predsednik glavnega odbora in bivši minister Milan Grol. Po sestanku so člani tega odbora časnikarjem izjavili, da so na sestanku razpravljali o vsem notranjih strankinih vprašanjih.

Vode v Vojvodini upadajo

Belgrad, 9. aprila. m. V teku današnjega dne je Donava še naprej upadala. Pri Beždanu je upadla za 17 cm, pri Novem Sadu za 19 cm. Sava je zaradi dvodnevnega deževja nekoliko narasla, tako da je stanje vode v nižje ležečih ulicah v Belgradu in pred kolodvorom nespremenjeno. Zaradi narasčanja Save se tudi Donava od Belgrada proti Smederevu drži na včerajšnji višini.

Na vseh obrambnih nasipih v Bački in Banatu nadaljujejo neprenehoma s delom. Novi Sad in druga mesta v Vojvodini so že izven nevarnosti. Obrambni nasipi vodnih zadrug dobro držijo in reke počasi upadajo.

Danes popoldne je gradbeni minister zopet odpoval v Novi Sad ter je pregledal delo na nasipu za obrambo mesta. Nato je pregledal poplavljeni kraje v južni Bački. Ob tej priliki je gradbeni minister dr. Krek z banom donavske banovine razpravljaj o vseh vprašanjih, kako materialno podpreti vodne zadruge, da bi se čimprej očistila poplavljeni polja.

Osebnosti

Belgrad, 9. aprila. m. S kraljevim ukazom so premeščeni sledeči poštni uradniki v Slovenijo po službeni potrebi Franc Brumen iz Gor. Radgone v Mursko Soboto, Slavko Vutković iz Murske Sobote v Gor. Radgono in Ana Škrbec iz Dev. Marije v Polju na pošto Ljubljana I. po prošnji pa Ferdinand Nadrag iz Brezna in Rafael Trampuš iz Mežice na pošto Ljubljana II.

Belgrajske novice

Belgrad, 9. aprila. m. V Zdravniškem društvu v Belgradu je imel danes predavanje g. dr. Robert Neubauer, šef sanatorija Golnika, o operaciji pljučne jetike. Predavanje je bilo opremljeno s skioptičnimi slikami.

Izšuševanje Skaderskega jezera

Belgrad, 9. aprila. m. Ze dalj časa so se vodila pogajanja med gradbenim ministrom in italijanskimi oblastmi za izsušitev Skaderskega jezera. Zdaj se zdi, da je dosežen definitivni sporazum. Z izsušitvijo Skaderskega jezera bi dobila Albanija 48.000 ha in Jugoslavija 100.000 plodne zemlje.

Otvoritev zavoda za italijansko kulturo v Ljubljani

Danes je kulturna Ljubljana v znamenju otvoritve zavoda za italijansko kulturo, zaradi česar je prišel v Ljubljano predsednik zavoda za italijansko kulturo v inozemstvu senator Giuliano Balbino, predsednik zavoda v Jugoslaviji univ. prof. dr. Giovanni Maver ter v teku današnjega dne tudi italijanski poslanik v Belgradu minister Mameli ter opolnomočeni minister Ottaviano Koch, predstavnik ministrstva za narodno kulturo. Po večerajšnjem sprejemu na italijanskem konzulatu pri generalnem konzulu Meraldi Gueriniju in gospe, je danes senator Giuliano Balbino obiskal vse uradne predstavnike oblasti v Ljubljani, tako bana dr. Natlačen, divizionarja Dragoslava Stefanoviča, škofa dr. Rožmana, župana dr. Adlešiča in rektorja univerze dr. Slaviča, na kar je v spremstvu funkcionarjev Italijanskega zavoda obiskal ljubljanske kulturne ustanove, univerzo, muzej, kjer sta mu razkazovala bogastvo naše zgodovine ravnatelj dr. Mal in kustos dr. Ložar, Narodno galerijo, kjer jih je vodil predsednik dr. Windischer in ravnatelj Zorman ter jubilejno razstavo slovenske umetnosti v Jakopičevem paviljonu, kjer mu je tolmačil slike tajnik društva prof. Mirko Subic. Tako se je visoki italijanski gost poklonil slovenskim kulturnim vrednotam ter s tem poudaril voljo po medsebojni zamenjavi kulturnih vrednot, kar ima za namen Institut za italijansko kulturo v Ljubljani, ki je bil danes svečano odprt.

V prostorih Zavoda za italijansko kulturo na Napoleonovem trgu št. 6 so se ob šestih popoldne zbrali odlični predstavniki kulturnega življenja obeh narodov. Od Italijanov so bili na prvem mestu poslanik kraljevine Italije v Belgradu Mameli, senator kraljevine Italije v Belgino Giuliano, opolnomočeni minister za ljudsko kulturo in izredni poslanik Ottaviano Koch, generalni konzul kr. Italije v Ljubljani Guerini Meraldi, predsednik zavoda za italijansko kulturo v Jugoslaviji univ. prof. dr. Giovanni Maver, ravnatelj zavoda v Ljubljani doc. dr. Gasperini ter podravnatelj dr. A. Grill poleg oseba italijanskega konzulata. Od kulturne Ljubljane pa so bili prisotni vsi predstavniki kulturnih ustanov in poklicev, na čelu z banom dr. Natlačenom s gospo, zastopnik divizionarja brig. general Kukavičič, predsednik Akademije dr. Nahtigal, zastopnik škola kanonik dr. Zupan, rektor univerze dr. Slavič, župan Ljubljane dr. Adlešič z gospo, podban dr. Majcen, dekani in profesorji univerze, predsedniki kulturnih zavodov, kakor Narodne Galerije, muzeja, zastopniki uradov, kulturnih in prosvetnih organizacij predstavniki kulturnega delovanja na vseh področjih.

Svečanost je začel s pozdravom v italijanščini predsednik Zavoda za italijansko kulturo v Ljubljani, Zagrebu in Belgradu univ. prof. iz Rima in znani slavist dr. Gior. Maver, ki ga je potem v lepi slovenščini nadaljeval, poudarjajoč, da bo med narodom, ki je dal vrstnika Petrarci in v

katerem tako lepo zvane Dantejeve terčine lahko delovali za zblizanje obeh kultur, ki sta se vedno v medsebojni sosesčini spolnjevale in spoštovali. Zahvalil se je posebno prisrčno banu slovenske banovine dr. Natlačen, ki je nato povzel otvoritveno besedo, v kateri je poudarjal stare kulturne vezi med obema narodoma, med Slovenci in Italijo, kamor je naš rod med Slovenci šel najdalje in na svoje sedel. V kratkih besedah je omenjal medsebojne kulturne stike v raznih dobah in na raznih področjih, v lepem nagovoru, ki ga bomo prinesli jutri v celoti. Z zadnjimi besedami je proglasil zavod za odprt, na kar je povzel besedo senator Giuliano Balbino, predsednik zavoda za italijansko kulturo v inozemstvu, ki se je najprej opravičil, da ne more govoriti v slovenščini. Na to pa je v klasičnem govoru, živahnem, lepem ter tekočem kot zna govoriti samo človek z južnošolsko latinsko kulturo, podal filozofski smisel italijanske kulture ter sedanjosti polet njenega duha. Razvijal je misli, da vsak narod mora razviti na svoj lastni način svojo narodno revolucijo, ki bi prežela vsa polja udejstvovanja. Francozi so imeli tako politično revolucijo, Italijani so jo doživeli šele v 19. stoletju. Rosmini in Gioberti sta hotela to revolucijo spraviti v sklad s tradicijo, pa nista uspela in zavladal je kulturni tok na pozitivističnem temelju, kar je narodno kulturo samo razkrajalo in drobilo. Šele velika idealistična reakcija 20. stoletja na pozitivizem in materializem, ki se je kazala že v pesnikih, kakor so bili Carducci, Pascoli in D'Annunzio, je dala temelj za nov idealističen prepoved, ki je ustvaril zopet sintetično gledanje na svet in italijansko kulturo s staljša prvenstva duha ter ima tendenco, da bo peljal še dalje v svetovno krščansko duhovno kulturo, v kateri bodo vsi narodi svobodni in se samostojno kulturno razvijali v veliki krščanski solidarnosti. S temi mislimi je končal svoj plemeniti temperamentni, v globokih mislih in vseobsegajočih sintezah zasnovan govor, ki je napravil na vse največji vtis. Jutri bomo skušali podrobneje izbrpati misli njegovega govora, ki bo vsem udeležencem svečanosti ostal še dolgo v spominu. Tako se je na najlepši način odprl Zavod za italijansko kulturo v Ljubljani, ki ima namen gojiti tudi z italijanske strani poznanje slovenske kulture ter jo spoštovati.

Nocoj ob 8 je ban g. dr. M. Natlačen z gospo prisedel na čast italijanskim gostom, ki so prišli v Ljubljano zaradi otvoritve instituta za italijansko kulturo večerjo, katere so se udeležili italijanski poslanik na našem dvoju g. Mameli, izredni poslanik in opolnomočeni italijanski minister za ljudsko kulturo dr. Koch, bivši minister prosvete in senator prof. Balbino Giuliano, italijanski gen. konzul g. dr. Guerini Meraldi, rektor univerze dr. Matija Slavič, pomočnik poveljnika diviz. oblasti general Kukavičič, ljubljanski župan dr. Juro Adlešič, direktor instituta za italijansko kulturo v Jugoslaviji dr. Maver in drugi.

Kardinal Verdier umrl

Paris, 9. aprila. t. Davi je po krajši bolezni umrl pariški nadškof kardinal Jean Verdier.

Kdo se ne spominja tudi pri nas tega najvišjega cerkvenega kneza Francije, ki smo ga predlanskim, ko je potoval na evharistični kongres v Budimpešto, pozdravljali od Rakeke do Kotoribe in so listi objavljali njegovo nasmejanjo podobo. Kardinal Verdier je takrat obljubil, da bo obiskal tudi našo domovino Jugoslavijo. Prišli so vmes drugi dogodki, ki pretresajo Evropo do temeljev. Njegova lastna domovina, ki jo je v nekaj več kakor 9 letih svojega vladanja na pariškem nadškofjskem prestolu pomagal krepiti s tem, da ji je dal pogled naprej in utrdil moralne in socialne temelje njenega življenja, se nahaja sredi največje preizkušnje. Po človeški modrosti sodeč bi ga domovina sedaj najbolj potrebovala. In vprav sedaj ga je večni Bog poklical k sebi in je njegov odhod zapustil za seboj ogromno zavejočo praznino.

Kardinala Verdiera, ki do svojega imenovanja za pariškega nadškofa v novembru 1929 tako rekoč ni bil poznan javnosti, ker se je posvetil vzgoji duhovskega naraščanja v tistem okolju semenišča Saint Sulpice in semenišča Carmes, bosta z zlatimi črkami zapisali v zgodovino katoliške Cerkve v Franciji dve veliki deli: 150 cerkva, ki jih je dal zgraditi v Parizu in njegovi rdeči okolici ter s tem pokristjanil to ogromno okolje, ki ga je rdeče brezverstvo že šlo med svojo lastnino. Drugo, kar je z uspehom dovršil, je to, da je Francijo z molitvijo in z modrimi vladarskimi ukrepi srečno vodil skozi revolucionarno dobo ljudske fronte, tako da je ni ugonobila, marveč iz te preizkušnje izšla bolj trdna in bolj usidrana v večnostnih vrednotah, kot je bila prej. »Lahko bi se bilo pri nas zgodilo isto kot v Španiji,« je razlagal kardinal Verdier leta 1938 v vlaku med Rakekom in Ljubljano. To je bila resnica o položaju. Če se to ni zgodilo, je to v prvi vrsti zasługa kardinala Verdiera, ki so se njegovemu svetništvu, apostolskemu in v veri usidranemu duhu prostovoljno podredili vsi škofje in se ravnali po njegovih navodilih. Francoska cerkev je od tega kneza pričakovala še mnogo, mnogo. V novejši zgodovini Francije ga ni pariškega kardinala, ki bi bil toliko veljal za voditelja katoliške Cerkve vse države, kakor Verdier. Toda že dela, ki jih je dovršena zapustil za seboj, so neizmeren dobiček, ki ga je Francija žela od tega iniciativnega, vedno mladega, vedno vedrega in na čelu korakajočega cerkvenega kneza, ki je skoraj 30 let vzgajal duhovniški naraščaj pariške nadškofije in duhovniško elito vseh francoskih škofij, in ki mu je bilo dano, da je na svojo starost praktično pokazal, koliko je bila njegova vzgojna metoda vredna, ko je s pomočjo svoje duhovščine zgradil 150 novih cerkva, vdihnil v francosko prestolnico dihi intenzivnega praktičnega verskega življenja ter njej na čelu stopil pred revolucionarne razkrojevalne tokne in jih ukrotil z orožjem ljubezni.

Kardinal zapušta Francijo močnejšo, na znotraj bolj uravnoteženo in za nadaljina apostolska dela bolj pripravljeno kot jo je našel, ko je stopil na pariški prestol. Naj njegova svetniška duša sprejme iz božjih rok plačilo, ki ga je z molitvami in deli zaslužil. Naj Bog tolaži zapuščeni francoski narod in naj najde Verdieru njemu vrednega naslednika.

Kardinal Jean Verdier se je rodil leta 1864 v Lacroix v departementu Aveyron. Leta 1887 je bil v Rimu posvečen v duhovnika, nakar je nastopil službo kot profesor v bogoslovnem semenišču v Perigueuxu. Od tam je šel na semenišče v Lyon, od tam pa v semenišče Saint Sulpice v Parizu. Kamor je prišel leta 1905. Leta 1912 je bil imenovan za predstojnika semenišča v Carmes, to je najvišjega bogoslovnega zavoda v Franciji. Takoj po vojni je bil leta 1920 izvoljen tudi za generalnega predstojnika Družbe Saint Sulpice, ki ji je pripadal, ter je s tem tudi prevzel vodstvo semenišča Saint Sulpice. Pokojni pariški kardinal je Verdiera nasvetoval za svojega naslednika, ko je bil že na smrtni postelji. In res, dne 18. novembra 1929 je bil imenovan za nadškofa, nakar je sprejel takoj posvečenje in v decembru istega leta tudi že kardinalski klobuk. V teku svoje visoke pastirske službe je bil velikokrat papežev legat pri velikih cerkvenih slovesnostih v Franciji in njenih kolonijah, a tudi izven Francije, kot na pr. na katoliškem kongresu v Pragi leta 1935, kjer je bil sprejet, kakor vladar.

Gospodarstvo

Zborovanja trgovskih organizacij

Skupščina ljubljanskih trgovcev

Ljubljana, 8. aprila. Danes zvečer je bila v Trgovskem domu 59. redna glavna skupščina Zdrženja trgovcev, katere se je udeležilo izredno veliko število članov.

Skupščino je vodil predsednik Zdrženja gospod Viktor Meden, ki je uvodno pozdravil zastopnika župana g. dr. Adlešiča, obč. svetnika g. Zvonimirja Lukiča, zastopnika obrtne oblasti komisarja g. dr. Miheliča, predsednika Zbornice g. Ivana Jelčina in tajnika g. dr. Plessa, predsednika Zveze trgovskih združenj g. St. Vidmarja, podpredsednika Trgovskega društva Merkur gospoda Albina Smrkolija, podpredsednika pomočniškega zbora g. Alojzija Sitarja in druge odlične goste. Za tem je podal obsežno poslovno poročilo, ki je obravnavalo triletno dobo poslovanja sedanje uprave. V teh letih je bilo veliko pretresljajev in je morala trgovska organizacija biti budno na straži za svoje stanovske koristi. Skrbela je tudi za strokovno šolstvo in prevzela v svojo upravo tudi Trgovski dom, katerega je sanirala. Zdrženje samo ima sedaj 24 sekcij po strokah. Zdrženje se je nadalje stalno zavzemalo za potrebno novelizacijo obrtne zakonodaje in zahteva sedaj, da se skliče konferenca, ki bo ta vprašanja odpravila z dnevnega reda. Tudi se zavzema združenje pri bankni upravi, da se izpremeni naredba o zapiranju in odpiranju, kolikor se tiče specerijske trgovine in bonboniere, ker so trgovci zapostavljeni v primeri z obrtnimi obrati.

Na koncu svojega poročila se je zahvalil za vso podporo, ki jo je uživalo združenje pri vseh merodajnih faktorjih, ter vsem, ki so nesebično delali v združenju za varstvo stanovskih koristi. Zahvalil se je tudi uradništvu združenja za njegovo vestno delo.

Ker se je ljubljansko trgovstvo vedno zavedalo svojih dolžnosti do države, banovine, občine, dobrotelov ter obče koristnih ustanov in do javnosti, je prav, da njegove upravičene zahteve najdejo povsod dovolj razumevanja. Tako bo lahko tudi trgovstvo doprineslo k notranji in zunanji okrepitvi države, kar je iskrena želja nas vseh.

Sledilo je tajniško poročilo, ki ga je podal tajnik g. Lojze Smuc. Iz njegovega poročila posnemamo, kako velike so bile težave v zunanji trgovini zaradi deviznega položaja in poslovanja Narodne banke. Devizni karteli se vedno bolj razširjajo in jemljejo zaslužek trgovstvu ter smatra trgovina, da so karteli izredno škodljivi za naše narodno gospodarstvo. Na kartelih je krivda zaradi zadnjih bencinskih in petrolejskih težav, katere občuti vsa država. Nadalje posegajo z najmanjšim uspehom, pa z zaslužkovsko roko v trgovino tudi državne ustanove kakor n. pr. Priv. izvozna družba.

Uredba o pobirjanju draginje in uredba o kontroli cen je bila v prvi vrsti naperjena proti trgovini, toda kmalu so imela oblastva priliko prepričati se o solidnosti naše trgovine, da naši trgovci ne skrivajo zalog in da so prodajali blago še po starih cenah. Prestopki proti uredbi so se nanašali le na označevanje cen. V takih časih je bila trgovina še na slabšem, ker je kreditiranje skoro popolnoma prenehalo.

Trgovina pozdravlja tudi sporazum in si od njega obeta ureditve notranjih gospodarskih zadev. Trgovstvo je presenetila davčna novela, ki je izšla za božič lanskega leta. Vsi strokovni nasveti niso pomagali dovolj in novela je ostala skoro popolnoma neizpremenjena.

Število trgovskih obratov v Ljubljani se je lani povečalo za 53 na 1.402. Nadalje je v ljubljanski trgovini zaposleno okoli 1800 pomočnikov, pomočnic in drugega osebja. Združenje je vložilo 187 ovadov proti kršiteljem zakona o obrtni raznim uradom. Številne so bile intervencije združenja in akcija je zajela vsa važnejša vprašanja naše trgovine. Končno je poročal še o zadnjih ukrepih glede regulacije tržnih prostorov. Trgovci s sadjem in zelenjavo so dobili namreč vsi odpoved prostorov in so zaradi tega zelo prizadeti. Zato prošijo magistrat, naj pojasni svoje namene glede reorganizacije tržnih prostorov, da bo Združenje lahko ščitilo interese svojih članov.

Nato je zborovalce v imenu mestnega župana pozdravil občinski svetnik g. Zvonimir Lukič, za njim pa je podal mestni komisar g. dr. Mihelič nekaj podatkov o tem, kako zatira obrtna oblast krošnjarstvo in šušmarstvo. V teku zadnjih dveh let do dneva poročila je mestno poglavarstvo kot obrtna oblast izreklo 55 kazni, od tega 13 za neopravičeno izvrševanje obrti, 33 proti krošnjarjem in 9 radi raznih prestopkov. Kazni so znašale skupno 21.120 din. Obravnava pa se še veliko primerov, ker poizvedbe še niso končane. Mestno poglavarstvo bo tudi v bodoče postopalo proti krošnjarjem in šušmarjem v okvirju zakonitih navodil.

V imenu Zbornice za trgovino, obrt in industrijo je pozdravil zborovalce predsednik g. Ivan Jelčina, ki je med drugim zlasti zahteval decentralizacijo deviznega poslovanja Narodne banke. Predsednik Zveze trgovskih združenj g. Stane Vidmar je apeliral na solidarnost med zborovalci. Za pomočniški zbor je govoril podpredsednik g. Alojzij Sitar in izrazil željo, da bi se nadalje vladali dobri odnosi med gospodarji in pomočniki.

O računskem zaključku je poročal blagajnik g. Ivan Zeleznikar, ki je podal tudi poročilo o proračunu za 1940. Prispevki ostanejo na dosednji višini. Po poročilu nadzorstva, ki ga je podal g. Cepon, je bila izglasovana razrešnica dosedanj upravi, kakor je bil sprejet tudi proračun.

Poročilo odbora za gradbo zavetišča je podal g. Anton Verbič. Iz njegovega poročila je posneti, da je odbor lani kupil zemljišče za nameravano gradbo zavetišča in da je nabrano že mnogo sredstev za to gradbo, ker so nekateri trgovci v ta namen žrtvovali lepe zneske. Možno je, da se bo že leto začelo z gradbo. Končno je govoril tudi še o akciji za obdaritev obmejnih šol, za kar so ljubljanski trgovci dali direktno 17.350 din. O delu društva Trgovski dom je poročal g. Avgust Volk. Iz njegovega poročila je posneti, da se breme dolgov postopno znižuje.

Vprašanje ljubljanskega tovarnega kolodvora. G. Dominik Čebin je poročal o perečem problemu ljubljanskega tovarnega kolodvora. Akcija gospodarskih krogov gre za tem, da se tovarni kolodvor vsaj tlakuje. Uvidevnosti ravnatelja g. ing. Kavčiča so se lani začela dela za kanalizacijo, potrebno pa je, da se dajo takoj tudi potrebna sredstva za tlakovanje, kar je velikega pomena za ljubljansko gospodarstvo.

Sprejet je bil tudi predlog, da se število obornikov zaradi tega, da bodo zastopane vse stroke, poveča od 13. na 18; število članov nadzorstva pa na 4.

Pri volitvah (bili sta vloženi dve listi) je bil z veliko večino izvoljen za predsednika ponovno g. Viktor Meden, nadalje sta bila izvoljena za podpredsednika g. Zvonimir Lukič in Franjo Novak. V odbor so bili izvoljeni gg. Agnola Anton, Bahovec Ivan, Čermelj Kristijan, Fabiani Pavel, Gregor Ivan, Krek Janko, Kamenšek Franc, Kette Josip, Laznik Viljem, Mravljak Franc, Motoh Bogomir, Pavlin Franc, Pezdur Ivan, Strukelj Jože, Verbič Anton, Verovšek Jože, Volk Avgust in Anton Zlender, v nadzorstvo so bili izvoljeni gg. Čebin Dominik, Cepon Janko, Hrehorič Franc in Schmitt Oskar, nadalje je bilo izvoljenih tudi 6 članov častnega odbora, 15 delegatov za zvezni občni zbor ter 10 članov odbora za zavetišče. Poleg tega so bili izvoljeni tudi vsi namestniki.

Pozno čez polnoč je bilo zaključeno to zborovanje ljubljanskega trgovstva.

Mariborski in okoliški trgovci zborujejo

Maribor, 8. aprila.

V nedeljo sta bila v Mariboru dva važna gospodarska zbora, ki sta prav nazorno podala sliko stanja našega trgovstva v severnem delu Slovenije. V dvorani trgovskega gremija v Jurčičevi ulici so zborovali

mariborski trgovci.

Občni zbor Združenja trgovcev v Mariboru je vodil njegov agilen predsednik veletrgovca Miloš Oset, ki je uvodoma pozdravil častne goste, med njimi zastopnika zbornice TOI dr. Plessa, predsednika Zveze trgovskih združenj industrialca Staneta Vidmarja in mestnega obrtnega referenta g. dr. Senkoviča, predsednika Tujskoprometne zveze ing. Slajmerja, predsednika Društva hišnih posestnikov Megliča. Nato je podal obširno poročilo, v katerem je v kratkih obrisih očrtal splošni gospodarski položaj, potem pa se je podrobneje pečal z gospodarskimi odredbami, ki jih je za dela država. Trgovstvo upošteva težke čase, v katerih se nahajamo ter je pripravljeno na največje žrtve, prav tako po upravičeno zahteva, da se te žrtve pravično porazdelijo na vse sloje. Nujno je potrebna reforma našega davčnega sistema. Prav tako je kritiziral tudi neupravičene draginjske odredbe, ki zavračajo vso krivdo samo na trgovstvo. Sledilo je potem poročilo glavnega tajnika Franca Skase. Naslikal je vsa prizadevanja in borbo združenja za koristi mariborskega trgovstva. Vodstvo združenja je vedno pazno zasledovalo vse, kar je v zvezi z izpremembami našega gospodarstva ter je sodelovanje z zbornico in drugimi ustanovami v predložitvi konkretnih predlogov v vprašanju minimalnih plač, v vprašanju davčnih izprememb, v zadevi pobiranja draginje. Združenje je s svojimi predlogi doseglo tudi lepe uspehe, tako glede izboljšanja telefonskega omrežja, uvedbe motorizacije poštnega prometa itd. Glede statističnih podatkov je omenil, da je bilo lani v Mariboru 583 trgovskih obratov, od tega 64 trgovskih družb, zadrug in zavodov. Ugasnilo je lani 7, začasnno se je ustavilo 11, na novo pa se je odprlo 54 trgovskih obratov. Protokoliranih trdk je 141. V obratih je zaposlenih 68 poslovojdij, 258 pomočnikov, 189 pomočnic

Gospodarski pomen Danske in Norveške

Danska je kmetijska država, ki ima pa tudi znatna industrijska središča. Njena kmetijska proizvodnja je sijajno organizirana in daje vsako leto velike presežke, ki gredo večinoma v Anglijo, pa tudi v Nemčijo. Polovica danskega izvoza je šla v Anglijo, tako da je bila Danska dobavitelj mesa, masla in jajc za Anglijo v taki meri, da bo težko posegala Anglija ves znatni danski uvoz. Gotovo je, da bo zasedba preprečila danski izvoz v Anglijo in tako Angliji odvzela velik vir dovozov živil, od katerih je Anglija tako odvisna.

Tudi Norveška je bila važen dobavitelj Angliji, saj je šla normalno nad eno četrtina norveškega izvoza v Anglijo in tudi približno četrtina vsega norveškega uvoza je prihajala iz Anglije. Glavni izvozni predmet Norveške je celuloza, nadalje je važen papir, aluminij, ribe itd. Posebno celuloza Norveške bo pršla prav Nemčiji, katere je morala mnogo uvažati.

Naša trgovina z Dansko in Norveško bo ostala še naprej v dosedanjem obsegu. Ni pa bila znatna. Tako je znašal lani ves naš izvoz na Dansko 14 milij. din (1938 29,6 milij. din) ali komaj 25 (0,59%) vsega našega izvoza. Uvozili smo lani iz Danske za 4,04 (1938 7,7) milij. din. o. 0,08 (0,16%) vsega našega uvoza.

Se manj pomembnejša je bila naša trgovina z Norveško: uvoz iz Norveške je lani znašal 3,6 (10,6) milij. din. izvoz tja pa 3,7 (4,74) milij. din.

Iz Danske smo uvažali največ rudniške zemlje ter olje, iz Norveške pa ribe in košeno moko. Na Dansko smo izvažali največ koruzo, seme, suhe češnje, odpadke, na Norveško pa smo izvažali kopoljo ter razne rastlinske snovi za tekstilno industrijo.

Italijanski zlati zaklad in obtok bankovcev

Na občnem zboru Banca d'Italia so bili objavljeni podatki o višini obtoka bankovcev in zlate podlage. Primerjava z zadnjimi tremi leti kaže v milijonih lir naslednje številke:

	1937	1938	1939
Zlata podlaga	3.996	3.674	2.700
devizni zaklad	32	152	300
obtok bankovcev	17.467	18.955	24.400
obveznosti po vidu	18.933	20.676	26.900

Iz tega je razvidno, da je lani obtok bankovcev zelo narastel, kar je v zvezi s prehodom v napol vojno gospodarstvo razumljivo.

Molzna kontrola v I. 1938

Izšel je sicer nekoliko pozno, daje nam pa zanimiv vpogled v stanje naše živinoreje oziroma v delo naših selekcijskih organizacij. Iz njega posnemamo nekaj zanimivih podatkov.

Vseh selekcijskih edinic je 154 s 5512 člani. V Sloveniji je vseh molznih krav 135.853. Od teh je vpisanih v rodovniške organizacije 4,6%, t. j. 6346. Največji odstotek vpisanih krav imajo okraj Gornji grad (10,5%), Kočevje (9,7%) in

in 235 drugih uslužbencev, skupno 750 oseb — 31 več, kakor leta 1938. Vajencev je bilo 68, vajenk 61, skupaj 129. Število vajencev je nazadovalo za 10. Gremijalno šolo je obiskovalo 116 vajencev in vajenk. — O gospodarstvu združenja je poročal blagajnik Zidanšek. Premoženjsko stanje je zadovoljivo. Predsednik nadzorstva Franjo Klajnšek je predlagal odstopiški upravi razrešnico z vso pohvalo. Sledilo je poročilo Hinka Saxa o Simon Novakovi ustanovi, ki obstoja iz premoženja v gotovini in velike stanovanjske hiše v Slovenski ulici, v kateri stanujejo obubožani trgovci zastoj. Zbornični tajnik dr. Pless je istotako pohvalno govoril o agilnem delu mariborskega združenja. Zelo zanimiva so bila izvajanja predsednika Zveze trgovskih združenj Vidmarja, ki je med drugim opozarjal na velik ugled, katerega uživajo srbski trgovci in ki so si ga pridobili z velikodušnim delom za narod. O razmerju združenja do obrtne oblasti je govoril mestni obrtni referent dr. Senkovič. — V imenu članov se je zahvalil dosedanj upravi za njeno požrtvovalno nesebično delo Drago Roglič, nakar so bile volitve. Z velikim odobrovanjem je bil izvoljen novič za predsednika Miloš Oset. Podpredsednika sta Franjo Majer in Rado Lenard. Člari upravnega odbora: Franjo Klanjšek, Zdravko Anderle, Karl Jančič, Jakob Lah, Janko Preac, Albert Vicol, Anton Antončič, Slavo Tičar, Branko Sučević, Hinko Sax, Stanko Kocbek, Ferdinand Lovrec. Nadzorstvo: Anton Paš, Oto Jurše, Josip Šraj, Ivan Kovačič, Ivan Kravos. Solski odbor: Miloš Oset, Jakob Lah, Branko Mejovšek, Anton Preac. Razsodišče: Feliks Škrabl, Miloš Oset, Anton Macun, Ferdo Pinter, Drago Roglič. Pregledniki računov: Josip Šraj, Anton Paš. Kuratorji Simon Novakove ustanove: Hinko Sax, Miloš Oset, Ivan Prešern, Ivan Kravos, Avgust Hedžet.

Skupščini so bili predloženi tile predlogi: Na dvorišču gremijalnega poslojpa v Jurčičevi ulici naj se dosedanje dvoriščno poslojpe, v katerem se nahaja knjigovodska delavnica, podre ter se zgradi novo poslojpe z garažami in delavnicami. Sekcija speceristov predlaga, naj bi se trgovine odpirale že ob 7 zjutraj. Tozadevno bo posvetovanje s pomočniškim odborom. Mestna občina in državne oblasti se naprošajo, naj pri vseh nakupih prvenstveno upoštevajo mariborske trgovine. Mestna podjetja se naprošajo, da znižajo ceno električnega toka za trgovske lokale. Ob zaključku je poročal še vodja trgovskonedeljalne šole prof. Skof o vzgoji trgovskega naraščaja.

Združenje trgovcev Maribor-okolica.

je imelo svoje občni zbor v nedeljo popoldne v dvorani hotela Orel. Občni zbor je vodil dolgoletni predsednik trgovcev Kostanjšek od Sv. Martina pri Vurbergu, ki je s tem zborovanjem zaključil 15 letnico svojega neprestanega predsedovanja. Občnemu zboru so prisostvovali tudi dr. Pless, predsednik Zveze trg. združenj Vidmar in dr. Senkovič. Obširno poročilo o delovanju združenja je podal tajnik Blagovič, o finančnem stanju, ki je zelo zadovoljivo, pa blagajnik Jelenko. Združenje šteje 351 članov. Lani je bilo v obeh mariborskih okrajih prijavljenih 39 novih trgovskih obratov, odjavljenih pa 29. Trgovci zaposlujejo 49 pomočnikov, 51 pomočnic, 41 vajencev in 25 vajenk. Gremijalno šolo obiskuje 53 učencev. Združenje se bo leto preselilo v svoj lastni trgovski dom ter bo v te svrhe preuredilo stanovanjsko hišo v Franciškanski ulici, katero je lani kupilo za 515.000 din. Predsedniku Kostanjškemu so bila za njegovo 15 letno predsednikovanje izročena številna priznanja, občni zbor pa se je končal brez volitev, ker še ni končana funkcijska doba sedanjega odbora.

(8,6%), Murska Sobota (8,4%), najmanjši pa Maribor levi breg (0,8%) in sodni okraj Sv. Lenart (1,3%), Brežice (0,8%), Ljubljana (1,4%).

Povprečna molznost rodovniških krav znaša 2086 litrov.

Pregled po pasemskih okoliših je naslednji: 1. gorenjska pingavka pasma obsega okraje Kranj, Kamnik, Radovljica, Škofja Loka in dol Ljubljane; šteje 32 edinic, 1422 članov, 5,5% rodovniških krav s 21151 povprečne mlečnosti;

2. ormoška pingavka pasma obsega okraj Ptuj in šteje 10 edinic, 428 članov, 4,5% rodovniških krav s 19561 povprečne mlečnosti;

3. simodolska pasma obsega okraje: Murska Sobota, Lendava, Ljutomer, Maribor levi breg in sodni okraj Sv. Lenart; šteje 35 edinic, 1122 članov, 6% rodovniških krav s 21201 povprečne mlečnosti;

4. dolenski sivorjava pasma obsega okraje: Ljubljana, Logatec, Krško, Litijo, Kočevje, Novo mesto, Črnomelj; šteje 39 edinic, 1688 članov, 4,7% rodovniških krav s 21231 povprečne mlečnosti;

5. marljadovska pasma obsega okraje: Maribor desni breg, Maribor levi breg, Gornji grad, Slovenj Gradec, Dravograd; šteje 21 edinic, 447 članov, 3,7% rodovniških krav s 21421 povprečne mlečnosti;

6. sivopšenična pasma obsega okraje: Celje, Šmarje, Laško, Konjice, Brežice; šteje 17 edinic, 405 članov, 3% rodovniških krav s 18941 povprečne mlečnosti.

Dovoljeno zvišanje volnena predvaja. Kralj. banska uprava je odobrila trdk B. Büdefeldt v Mariboru, da sme prodajati volneno predvajo Kamdgarn AM 2/30 barve, 15, 182, 146, 186, 177, 179 in 124 na 292 din za kilogram na delo in na 305 dinarjev za kilogram na drobno.

Novi javni člani trdk Bratje Graner v Čakovcu. Pri trdk Bratje Graner v Čakovcu so bili vpisani novi javni člani Tesler Aleksander, Graner Miroslav, Stern Deziderij, dočim je izbrisan Tesler Deziderij kot prokurist.

Občni zbori: Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani 15. aprila ob 10 v Delavski zbornici; Elek-trarna za Škofjo Loko in okolice v Škofji Loki 25. aprila ob 9; Okrajna hranilnica in posojilnica v Škofji Loki 26. aprila ob 18.

Stroga nevratnost je postavila jugovzhod Evrope pred nove naloge. Ni jih lahko premagovati, ker stalno se menjajoče prilike zahtevajo vedno nova preusmerjanja načrtov in v privatnem gospodarstvu. Zaradi tega mora biti vsak podjetnik dobro poučen o trenutnem gospodarskem položaju v državi in zunaj. Le tako bomo mogli umno gospodariti in imeti uspehe. Ljubljanski velesejem je v našem gospodarstvu ona vez, ki spaja producenta in konzumenta, ki obema kaže pravo smer v izmenjavi dobrin in tako speši naše domače gospodarsko ustvarjanje. Tudi letos bo Ljubljanski velesejem od 1. do 10. junija prikazal ustvarjalno silo našega gospodarstva. Pokazati hočemo, da naša industrija in trgovina kljub vojni vihrni na zapadu ni ohromela. To je naloga, prevažna za naše državno občestvo, pri kateri morajo sodelovati vsa naša vidnejša podjetja. Prijavite se!

Borze

Dne 9. aprila 1940.

Denar

Ameriški dolar 55.—

Nemška marka 14.70—14.90

Devizni promet na zagrebški borzi je znašal 6.286.375 din, na belgrajski 8.290.000 din. V efektih je bilo prometa na belgrajski borzi pol milijona din.

Ljubljana — uradni tečaj:

London 1 funt	155.90—159.10
Pariz 100 frankov	88.05—90.35
Newyork 100 dolarjev	4425.00—4485.00
Zeneva 100 frankov	995.00—1005.00
Amsterdam 100 gold.	2348.50—2386.50
Bruselj 100 belg.	7566.50—768.50

Ljubljana — svobodno tržišče:

London 1 funt	192.62—195.82
Pariz 100 frankov	108.84—111.14
Newyork 100 dolarjev	5480.00—5520.—
Zeneva 100 frankov	1228.18—1238.18
Amsterdam 100 gold.	2900.55—2938.55
Bruselj 100 belg.	934.29—946.29

Ljubljana — zasebni kliring:

Berlin 1 marka	14.70—14.90
----------------	-------------

Zagreb — zasebni kliring:

Solon 100 drahem	30.15—30.85
------------------	-------------

Belgrad — zasebni kliring:

Solon 100 drahem	30.50 blago
------------------	-------------

Curih. Belgrad 10, Pariz 8.80, London 15.60, Newyork 446, Bruselj 76, Milan 22.52, Amsterdam 236.60, Berlin 178.70, Sofija 5.50, Budimpešta 79.50, Atene 3.20, Carigrad 3.20, Bukarešta 2.125, Helsingfors 8.25, Buenos-Aires 102.

Vrednostni papirji

Volna škoda:

v Ljubljani 444—447
v Zagrebu 439 denar
v Belgradu 437—441

Ljubljana: Državni papirji: 7% invest. posojilo 988—99, agrarji 50—52, voj. škoda promptna 444—447, begluške obveznice 77—78, dalmatin. agrarji 71—72, 8% Blerovo posojilo 100—101, 7% Blerovo posojilo 93—94, 7% posojilo Drž. hip. banke 100—102, 7% tab. posojilo 96—98. Delnice: Narodna banka 7.700—7.800, Trbovljska 235 denar.

Zagreb: Državni papirji: 7% invest. posojilo 98 denar, agrarji 51.50 denar, vojna škoda promptna 439 denar, begluške obveznice 7 denar, dalm. agrarji 70.50—72 (72), 4% severni agrarji 50.50—51.50, 8% Blerovo posojilo 100 denar, 7% Blerovo posojilo 92.75 denar, 7% posojilo Drž. hip. banke 101 denar, 7% tab. posojilo 95 denar. Delnice: Narodna banka 7.750 denar, Priv. agrarna banka 193—200, Trbovljska 245—250 (250), Gutmann 520—600, Sladk. tov. Osijek 200 denar, Isis 30 denar.

Belgrad: Državni papirji: 7% investicijsko posojilo 99 blago (99), vojna škoda promptna 437—441, begluške obveznice 75.75—76.25 (76.50, 76.25), dalm. agrarji 69.50—70 (70.25, 70), 4% severni agrarji 50—51 (51), 6% šumske obveznice 69—70.50, 8% Blerovo posojilo 99.75—100.50 (100), 7% Blerovo posojilo 91.50—92.25 (92).

Delnice: Narodna banka 7.800—7.900.

Žitni trg

Novi Sad. Koruza: bač., bač. pariteja; Indijana 176/8, bač. parit. Vršac 173/75. Tendence neizpremenjena. Promet srednji.

Sombor. Pšenica: bač. okol. N. Sad 229/31, bač. okol. Sombor 228/30, gornja bač. 229/31, srem. 226/28, slav. 228/30, južna ban. 224/26, gornja ban. 229/31, bač. Tisa šlep Ia, Ila, 233/35.

Oves: bač. 178/80, srem. slav. 179/81. Rž: bač. 185/90.

Ječmen: bač. ok. Sombor in srem. 192.50/95. Koruza: bač. 174/76.

Moka: bač. 340—660, 320—340, 300—320, 280—300, 250—270, 172.50—177.50.

Otrobi: bač. srem. 160—65. Fižol: bač. beli 2.54—50.

Tendence čvrsta. Promet srednji.

Gene živine in kmetijskih pridelkov

V Celju, dne 1. aprila t. l.: Voli I. 7—7.50, II. 6.50—7, III. 6—6.50; telice I. 7—7.50, II. 6.50, III. 6; krave I. 6, II. 5.50, III. 3.50—4; teleta I. 7, II. 6.50, prašiči špeharji 10—11, pršutarji 9—10 za kg žive teže. Goveje meso I. prednji del 12, zadnji 14, II. prednji 10, zadnji 12, svinjina 16—18, slanina 18, svinjska mast 20, čisti med 22, goveje surove kože 10—18, telečje surove kože 15—20, svinjske surove kože 7—10 za 1 kg. — Pšenica 240, ječmen 230, rž 220, oves 210, koruza 180, fižol 600—800, krompir 220, lucerna 130, seno 115, slama 50, pšenična moka 290—375, koruzna moka 225, ajdova 400—450 za 100 kg. — Trda drva 140 za kub. meter, jaja 1 din za komad, mleko 2—2.50 za liter, surovo maslo 28—40 din za kg.

V Okraju Krško, dne 1. aprila t. l.: Voli I. 6—6.50, II. 5—6, III. 4—5; telice I. 5—5.50, II. 4—5, III. 3—4; krave I. 4—5, II. 3.50—4, III. 3; teleta I. 5.50 do 7, II. 5—6, prašiči špeharji 8

Se eno važno vprašanje socialne obnove:

Žalosten položaj naših kmečkih poslov

Sedaj se v teh dneh zemlja prebujala in zopet se bo človek trudil, da si bo čim več izčrpal iz njenih grudi. Brstenje narave, bogastvo njenih sadežev se bodo stegovale nasproti številne roke; vsi bodo posebno v teh težkih časih morali podvojiti vse svoje sile, da se bodo naši domovi za preizkušnje kar najbolj pripravili. Vse bo šlo na delo, vse bo na jesen pobiralo sadove in vsi bodo skušali biti zadovoljni s plačilom, ki jim ga bo naklonil blagoslov zemlje. Pri vsem tem so sedaj od pomladi pa tja do jeseni naši kmečki domovi nekakšna delovna občestva, kmečka stanovska občestva, ki so v nekem oziru pri nas najčistejša in najpopolnejša. Vse druge stanove je globlje razjedla krivica našega časa, med njimi se povsod skuša uveljavljati borba v pogubni razredni obliki; samo med kmečkimi družinami in domovi še ni tega hudega razkola, samo tam je še globlja vez, ki drži ljudi enega kmečkega posestva skupaj — delo, ki vsakogar posevčuje! To delo ni samo častno in slavno, to delo je tudi neke vrste stalno darovanje vseh za enega in enega za vse.

Poselsko vprašanje nevarno rahlja kmečko stanovsko občestvo

Toda ta skupnost se v naših časih zmerom bolj rahlja. Tudi v naše kmečke domove vdira gibanje, ki je harmoničnemu razvoju najmočnejšega slovenskega stanu zelo nevarno. Kmečko delo je danes preslabo plačano, zadnje zaporedne krize so pri nas odvzele mnogo samostojnosti kmečkemu stanu in ljudem, ki so dosedaj radi delali na kmetih. Trdnosti in premožnosti kmet bo seveda še ostal dolgo obvarovan pred hudimi posledicami naših časov, kloniti pa mora in že klone manjši kmet, ki na svojem premoženju posestvu ne pridela toliko, da bi bil zavarovan pred pomanjkanjem v prvih pomladanskih mesecih in da bi lahko v redu odplačevali vse svoje številne, številne obveze. Okoli industrijskih središč je sedaj že polno kmečkih domov, ki so kmečki le še na polovico; številni člani teh domov morajo v bližnje tovarne na zaslužek, včasih mora še sam gospodar čez zimo prijeti za kakšno postransko delo, ki mu ne bo mnogo vrlo, izčrpalo pa bo njegove sile in moči, ki jih bo premalo za najtežja prva pomladanska dela.

Težak socialni položaj naše dežele našega malega kmeta. Še bolj pa mora mikati in varljivo vabiti tiste člane kmečkih domov, ki so pri kmetu uslužbeni samo kot posli. Moderni tokovi so tudi že zajeli naše vasi, tako da se povezanost med kmeti in posli v zadnjih letih zelo rahlja. Kolikokrat pa se povrh tega še sliši pritožba, da je težko dobiti pridnega po-

sla. Tožbe o tem so prodirle tudi že v najbolj odločilne ustanove in o težavah poselskega stanu in reda se je že večkrat govorilo na sedanjih banskega sveta. Mlajši posli odhajajo v mesta in industrijska središča. Prav radi odhajajo celo v tujino, starejši posli pa se na vse načine trudijo, da bi se kako drugače osamosvojili. Kdor le more, se odtegne delu na kmetih. Stanovska zavest kmečkega stanu plahne, kdor pa že ostane kot posel na kmetiji, gotovo ne dela več iz ljubezni do kmečke zemlje, ki le tako klavrno plačuje njegov trud.

Kmečko delo je premalo plačano

Človek je že v naravi, da hoče biti za svoje delo in za svoj trud primerno plačan. Toda koliko je med nami kmečkih domov, ki enostavno ne morejo plačevati poslov tako, kakor bi ti zaslužili. Še zmerom so med nami tudi večje kmetije, ki ne bi mogle prenesti kakšnih večjih plač, ki bi jih bilo treba dati poslom za njihovo res pošteno in težko delo, ki ga opravljajo. Je pač tako, da pride kmečki stan na zadnje na vrsto s svojimi zahtevami. Mestni stanovi, industrija in trgovina se hitro organizirajo in dosežejo vsaj takšen red pri plačah in zaslužkih, da ostane njihovo gospodarstvo v ravnotežju. Najtežje pa je vse reforme in nove rede izvajati pri kmečkem stanu, ker mora biti kmet do vsega najbolj previden. Izredno mnogo so za dvig našega kmetijstva na pr. opravile zadruge, toda tudi te so dosegle svoje uspehe še le po dolgih letih dela. Na zboljšanje razmer po kmečkih domovih pa bo težko mogel posel čakati dolgo vrsto let.

Posel mora mlad začeti delati, pa tudi mlad mora gledati na to, da si bo kdaj kaj prihranil, kar ga bo v starosti zavarovalo pred beračenjem. Toda če prime za delo na kmečkem domu, bo v prvih treh, štirih letih zaslužil premalo, da bi mu to dalo toliko poguma, da bi se vztrajal naprej. Če že ni odšel za lažjim in boljim zaslužkom v mesto po šolskih letih, tedaj bo to storil sedaj in krenil tja, kjer njegovi tovariši sicer močnejše ne zaslužijo mnogo več, vendar pa uživajo vsaj nekaj sadov sodobnega socialnega reda. Zanje skrbi tam vsaj bolnišnica, pokojninsko in starostno zavarovanje. Kdor pa je odšel enkrat v tovarno na delo, je za kmečko delo navadno za zmerom izgubljen.

Odvzemimo poslom strah pred starostjo in beračenjem

Ta beg z dežele v mesta bo le težko zavreti. Doseči bi se pa dalo to samo na ta način,

da bi pridržali hlapca in dninarja na kmetijah. Stalež naših poslov moramo sporazumno s kmeti in oblastmi vsaj deloma prilagoditi stanju tovarniških delavcev. Poslu in dninarju moramo pognati iz kosti tisti strah, da bo na starost moral zaigrati »vloga hlapca Jerneja« in se z beraško palico podati na pot, da bi si po vsem svetu iskal svojo izgubljeno pravico.

Nihče pa ne more trditi, da se kmečkemu poslom danes preslabo godi ali pa da jih gospodarji močnejše preveč izrabljajo. Kmečka zavest in poštenost je danes po naših kmetijah še na tako visoki stopnji, da tega nikdo ne bi mogel trditi ali pričakovati. Prav tako pa tudi noben kmečki posel ne sanjari o kakem osemurnem delavniku, ker tega kratko-

malo kmečko delo ne dopušča. Plaši pa naše posle strah pred boleznijo in starostjo. Zasluge je bil v vseh letih prešibak, za kakšno prihranilo je bilo le premalo prilike in če je še kdo kaj prihranil, mu lahko prihranke razvednoti kakšna nerodnost mednarodnega značaja.

Tako ostane za starost tudi najpridnejšemu poslu navadno samo še beraška palica kot plačilo za zvestobo. Treba je potem trkati na vrata domače občine, občina pa pritiska potem zopet na kmeta, ki mora po svojih močeh skrbeti za prehrano občinskih revežev. Nekatere občine so pri nas že zgradile domove za ostarele in onemoglo posle. Toda miloščina je zmerom bridka, čeprav jo je podelila usmiljena in sočutna roka. Našim kmečkim poslom moramo dati obsežno socialno obrambo, ki jim naj vrne veselje do kmečkega dela. Tako bomo ozdravili tisti stan, ki je našemu narodu dal največ slavnih mož, ki je v svojih temeljih najbolj zdrav in na čigar zdravju sloni zdravje vsega našega naroda.

BABYMIRA krema

se uspešno uporablja zoper spuščaje, rane, praske, opekline, hraste, lišaje in vse nečistosti kože pri otrocih in odraslih. Naglo suši od znoja ali mokrenja opaljeno in odrgneno kožo.

Dobiva se v vseh lekarnah in drogerijah po ceni din 10.— za škatlico.

Dr. Gustav Gregorin - 80 letnik

Danes obhaja 80 letnico svojega rojstva zasluzni narodni borec gospod dr. Gustav Gregorin, ki je znan po svojem poštenstvu, nesebičnosti, pa tudi uspešnem delu za svoj narod. Rodil se je 10. aprila v Sežani na Krasu. Po končani ljudski šoli in gimnaziji se je posvetil pravnemu študiju na univerzi. Ko je bil promoviran za doktorja prava, se je naselil v Trstu, kjer je leta 1891 kot prvi slovenski odvetnik odprl svojo pisarno. V Trstu je takoj začel organizirati tamkajšnje Slovence in se je posebno zavzemal za slovensko ljudsko šolstvo, ki ga je prav takrat začela odpirati razred za razredom Družba sv. Cirila in Metoda. Ta boj je bil silno težaven, povsod so se pojavljale močne ovire. Dr. Gregorin je sestavil posebno spomenico glede slovenskega šolskega vprašanja v Trstu, v kateri je temeljito obrazložil nujno potrebo, da poklicane oblasti to vprašanje rešijo. Ker sta to spomenico, ki so jo podpisali številni slovenski starši, ni bilo nobenega odgovora, je dr. Gregorin izdal brošuro »Boj za slovensko šolstvo«, ki se je prodajala v korist Družbe sv. Cirila in Metoda. Ta brošura je zgodovinski dokaz, kolike ovire in težave so se zoperstavljale naravnemu razvoju tržaškega slovenstva. Dr. Gregorin je v tistih časih prevzel tudi list »Edinost«, ki je do takrat izhajala dvakrat na teden, pozneje pa je postala dnevnik. Ustanovil je lastno tiskarno za dnevnik »Edinost«, ki se je pozneje preselila v novo zgrajeni Narodni dom, tik pred izbruhom svetovne vojne pa v lastno hišo v ulici sv. Frančiška. Po dr. Gregorinovem prizadevanju je bil s tem postavljen »Edinost« trden temelj in zagotovljen razvoj za bodočnost.

Tudi na gospodarskem polju je dr. Gregorin razvil svoje velike sposobnosti. Prav njegova zasluga je, da so se tržaški Slovenci v gospodarskem oziru osamosvojili. Spretno je znal združiti domače denarne vire in zgraditi z njimi veličastni Narodni dom, krasno šolsko poslopje pri Sv. Ivanu, dalje je s pomočjo Hrvatov ustanovil Jadransko banko in druga gospodarska podjetja, ki so bila vsa solidna in plodonosna.

Prav tako uspešno je bilo tudi dr. Gregorinovo politično delovanje. Prirejal je neštivilne shode, na katerih je vzgajal slovensko ljudstvo do vzorne samostojnosti. Z drugimi slovenskimi voditelji se mu je posrečilo doseči, da je po dolgem boju dobila tržaška okolica svoje lastno okrajno glavarstvo, ki je bilo neodvisno od tržaškega mestnega sveta. Dr. Gregorinu se je tudi posrečilo doseči za mestni tržaški zastop in deželni zbor tako proporcionalno volilno spremembo, da je okolica leta 1909 pridobila svojih 12 narodnih zastopnikov in da je slovensko meščanstvo prišlo do častnega uveljavljanja. Leta 1909 so kraške občine izvolile dr. Gregorina za goriškega deželnega poslanca, leta 1911 pa so ga poslale v dunajski državni zbor, kjer je vedno vztrajno deloval v korist svojega ljudstva.

Ko je o binkošti leta 1915 tudi Italija napovedala vojno Avstriji in se je začela krojiti usoda naše zemlje, je dr. Gregorin odšel v London, kjer je vstopil v Jugoslovanski odbor. Pred dobrima dvema mesecema je dr. Gregorin v »Slo-

venec« objavil članek, v katerem je ob priliki izročitve imovine Jugoslovanskega odbora zagrebški Jugoslovanski akademiji znanosti in umetnosti posvetil poštenstvu in nesebičnosti predsedniku tega odbora, pokojnemu dr. Trumbiču plemenite izraze zahvale in priznanja. Ta lepa gesta odkljuje tudi dr. Gregorina in dokazuje, da je bil on predsedniku dr. Trumbiču najzvestejši sodelavec.

Po svetovni vojni, ko se je ustanovila Jugoslavija, se je dr. Gregorin naselil v Ljubljani, kjer še danes živi. V priznanje velikih zaslug za svoj narod je bil imenovan za senatorja in se je v senatu pridno udeleževal in se vedno potegoval za koristi slovenskega naroda.

Poštenstvu in neustrašnosti slovenskemu politiku in gospodarstveniku k 80 letnici iskreno čestitamo in želimo, da bi ga Bog ohranil še dolgo vrsto let, da bi v zadovoljnosti, miru in zdravju preživel večer svojega življenja.

— Pri ženah, ki več let trpe na težki stolici, deluje vsakdanja uporaba naravne »Franz-Josefove« grenke vode, zaužite zjutraj in zvečer po četrtinki kozarca, zelo uspešno. Tudi bolj občutljive pacientke rade jemljejo »Franz-Josefovo« vodo, ker se že v kratki dobi pokaže zelo prijeten učinek.

Ogl. reg. S. br. 3074/35.

Mož, ki je že noč izgubil prestol: danski kralj Kristijan X. iz rodbine Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg. Danska je po ustavi konstitucionalna monarhija (kakor Jugoslavija) in njen kralj je obenem tudi kralj Islandije, ker sta deželi zvezani po personalni uniji.

Mož, čigar prestol je v resni nevarnosti: norveški kralj Haakon VII. iz rodbine Oldenburg, ki predstavlja norveško vejo rodbine Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg. Tudi Norveška je po svoji obliki konstitucionalna monarhija.

Kardinal H. Pellegrinetti:

Sv. Ciril in Metod

Predgovor.

Predavanje o sv. Cirilu in Metodu ni strokovna znanstvena razprava, namenjena strokovnjakom, marveč na podlagi starih cerkvenoslovenskih in latinskih virov sestavljen kratak in kar najjasnejši prikaz kateheze ali oblike krščanskega apostolata, kakor ga je zamislil in oznanjal poglavito sv. Ciril vzhodnim narodom, predvsem pa zahodnim Slovanom.

Stare cerkvenoslovenske in latinske vire je izdal dr. Frančišek Pastrnek kot dodatek k svoji v češkem jeziku napisani Zgodovini (Dějiny) slovenskih apostolov sv. Cirila in Metoda (Praga 1902). Drugi viri o tej dobi so objavljeni v ogromni, zlasti slovenski literaturi o tem predmetu.

O bogoslovju sv. Cirila, kolikor se da razbrati iz cerkvenoslovenskega Zitja Konstantina (Cirila), je objavil zelo dobre spise mgr. Fr. Gričev, profesor ljubljanske univerze. Fr. Dvornik, univerzitetni profesor v Pragi, je v francoskem jeziku pisal o svetih bratih z ozirom na verske in politične odnose med Carigradom in Rimom.

Se vedno se nadaljuje raziskave o začetkih stare cerkvenoslovenske književnosti in črkopisa. Vprašanje o izvoru glagolske abecede in o njeni verjetni časovni prednosti je povzročilo zanimive razprave in spore.

Naj omenim še najnovejšo zanimivost, namreč kratko razpravo Pogorelova, pravkar objavljeno v Poročilu petega mednarodnega bizantinskega kongresa (Atti del V. Congresso internazionale di Studi Bizantini), ki je bil septembra leta 1936 v Rimu. Na podlagi starega slovenskega Cirilovega prevoda svetega pisma izvaja Pogorelov, da je prevajalec dovršeno poznal duha in vse odtenke slovenskega jezika, grški jezik pa le nepopolno; iz tega sklepa, da je bil Ciril slovenskega, ne pa grškega rodu.

Ta sklep je prenapet, ker se ne ujema z zgodovinskimi viri in ker ne vemo, koliko je Ciril pri prevodu sv. pisma osebno sodeloval, in ker niso ohranjeni niti prvotni niti sodobni rokopisi; zato je težko določiti, s koliko natančnostjo je v najstarejših rokopisih ohranjeno osebno in neposredno Cirilovo knjižno delo.

Sicer pa je mogoče, da je bila Cirilova mati slovenskega rodu, ker je gotovo, da je bila solunska okolica v onem času močno poslovanjena.

Opomba prevajalca. Ta predgovor dokazuje, kako natančno je odlični predavatelj proučil znanstveno vprašanje. Raski slavist Pogorelov (sedaj profesor v Bratislavi), ki je tukaj omenjen, je s svojimi čudnimi dokazi za slovensko narodnost sv. Cirila in Metoda popolnoma osamljen. Res je, da je Ciril dobro poznal duha slovenskega jezika; Miklošič, Jagić i. dr. so to pripisovali tudi sodelovanju njegovih slovenskih učencev. Nikakor pa ni resnično, da Ciril ni znal dobro grškega. Ta trditev Pogorelova odločno in kriteče nasprotuje dejstvu in virom. Vsi stari slovenski, latinski in grški viri predstavljajo Cirila kot Grka, poudarjajo njegovo izredno nadarjenost in bistroumnost, vsi ga predstavljajo kot filozofa, učenjaka; slovenski viri posebej poudarjajo njegovo jezikovno nadarjenost. Papežev knjižničar Anastazij, ki jebral Cirilove grške spise, je pisal školu Gauderiku, da se odlikujejo po tako izredni govorniški spretnosti, da njegov rovtarski (kmečki) latinski prevod daleč zaostaja za izvirnikovo lepoto. Tako izredno nadarjen mož, ki ga je občudoval Carigrad in Rim ter ga še danes občudujejo jezikoslovci, pa naj ne bi dobro znal grškega jezika, čeprav je bil sin visokega grškega uradnika in je od prve mladosti govoril grško, proučil klasične in krščanske grške pisatelje, dovršil carigradske visoke šole, bil na prvi profesor s častnim naslovom filozofa! K tedanji bizantinski izobrazbi je posebno nujno spadalo dobro znanje grškega jezika.

Trdno je dokazano, da sta bila solunska brata

po vzgoji in po narodni zavesti Grka in velika bizantinska domoljuba. Mogoče je, da je bila mati slovenskega rodu in da je imela slovensko služabništvo. Tako bi razložili Cirilovo dobro znanje slovenskega jezika. A vsa domača vzgoja je bila grška in bizantinsko domoljubna. Tudi Pellegrinetti brez omahovanja predstavlja svetu brata kot Grka.

Uvod. V 9. stoletju se v verski in kulturni zgodovini pojavita dve bleščeči postavi, ki se nam v nekem oziru predstavljata kot najsvetlejši in največji eno dobe. Sveta brata Ciril in Metod sta zapustila še poznim stoletjem velike uspehe svojega ogromnega dela, celo večje, kakor sta mogla sama pričakovati; njuni uspehi še danes vzbujajo živahno raziskovanje, nasprotujoče si ocene, neustavne odmeve slovenskih razmer in verskih nasprotij med Rimom in Carigradom. Njuno slovensko misijonsko delo se danes veliko obsejnejše razpravlja in ocenja kakor v njuni dobi; politika, narodnost in verska miselnost vpliva na gledanje zgodovinarjev in na znanstvene bogoslovne prepise. Naš program pa nam velevala, da si na Cirilu in Metodu ogledamo predvsem tisto, kar je bilo slednjic res vodilna misel njunega življenja: v kakšni obliki sta bila Kristusova glasnika, kakšna je bila njuna krščanska kateheza. Predmet bi terjal nekoliko predavanj. A namen našega »Studium Christi« je, da v bežnem pregledu predstavimo občinstvu velikane med Kristusovimi blagovestniki, tako da vzbude občudovanje in željo še globlje proučevanja v korist umski in srčni izobrazbi.

Doba. Načrtujemo v nekaj besedah sliko one dobe. Slika 9. stoletja je ob kratkem takale: vzhodno rimsko cesarstvo, zahodno rimsko cesarstvo, islam,

* Pod tem naslovom so rimski cerkveni krogi l. 1939. priredili vrsto predavanj o odličnih krških Kristusovih oznanjalcih: sv. Cirilu in Metodu, Petru, Ignaciju, Alfonzu i. dr.

poganske in polpoganske misijonske dežele. Središče in duša vzhodnega rimskega cesarstva je Carigrad, Novi Rim, mesto bizantinskega sijaja, ki je sebe imel za edinega dediča Rima, čeprav je postal vedno bolj vzhodnjaški. V njem je živela zavest, da ohranja in brani vesoljno cesarstvo starega Rima, ki je postal plen barbarov, in da ima zaradi tega tudi vesoljno krščansko poslanstvo. Carigradski škofje so že v 4. stoletju hoteli patriarški čast in so poslej vedno bolj tekmovali z nasledniki sv. Petra ter skušali povzdigniti svojo cerkveno oblast v škodo rimski papeži. Spori, razkoli, rastoča nesporazumljenja, rastoče razlike v obredih, življenju, miselnosti so pripravljale poznejšo ločitev, ki je bila in je ena najžalostnejših nesreč krščanskega sveta. Značilna oseba je Fotij, bizantinski učenjak, nevarni polmik, vpliven v cerkvi in na dvoru, ki je prvi jasno oblikoval in tako rekoč uzakonil verske in cerkvene razlike proti Latincem in proti rimskemu prestolu, čeprav še ni hotel in ni izvršil dokončnega preloma, ki je prišel šele dve stoletji pozneje. Carigrad je bil v 9. stoletju najlepše in najkulturnejše mesto v Evropi; po prejšnjih temnih dobah je zopet zacvetel v novem sijaju in ostal branik krščanstva proti povodnji islama ter središče za krščansko izžarevanje med poganske narode, ki so pritiskali na njegove meje in jih ogrožali.

Zahodno rimsko cesarstvo je proglasil papež Leon III. prav ob začetku 9. stoletja v osebi Karla Velikega, pravega zgodovinskega velikana. Ti dve imeni zadosti označujeta, kakšno naj bi bilo to cesarstvo, a bilo je malo časa, kar velik duh se ne podeduje. Nasledniki Karla Velikega so v vednih medsebojnih borbah zatemnjevali veliko idejo; vendar je še živela, in pojem moralne krščanske edinstva v Evropi, ki jo je predstavljala cesar in oživljajal papež, je še vplival na mišljenje narodov in pripomogel, da je Evropa dobila neko enotno omiko (civilizacijo), ki se je pozneje širila v vse dele sveta.

(Dalje.)

Droblne novice

Koledar

Sreda, dne 10. aprila: Varstvo sv. Jožefa, Meh. Tilda, dev.

Četrtek, dne 11. aprila: Leon Vel., papež, cerkveni učitelj.

Novi grobovi

† Ivan Primar

Včeraj je v Kamniku mirno v Gospodu zaspal gosp. Ivan Primar, duhovnik v pokopju. Rajni se je rodil 23. avgusta 1884 pri Dev. Mar. v Polju, v mašnika je bil posvečen 6. septembra 1907 v tretjem letu bogoslovja. Bil je dolga leta kaplan v Kamniku, kjer je neumorno deloval v prid vernikom. Vsi so ga spoštovali in ljubili kot vzornega in pobožnega duhovnika. Huda očesna bolezen pa mu je skoraj popolnoma vzela vid in ga prisilila, da je moral v prezgodnji pokoj. Požrtvovalno je deloval pri prosveti in tudi na gospodarskem področju. Bil je dolga leta član načelstva Hranilnice in posojilnice v Kamniku in njen blaginjak. Pogreb blagoga rajnika bo v četrtek ob pol desetih dopoldne iz župne cerkve na štni na pokopališče na Zalah, kjer bo počival poleg svoje matere in sestre. — Naj mu sveti večna luč!

Novi banski inšpektor profesor Alojzij Žitnik

Poročali smo že, da je bil za banskega inšpektorja za srednje šole na prosvetnem oddelku banske uprave imenovan g. Alojzij Žitnik, profesor na klasični gimnaziji v Ljubljani. Novi g. inšpektor se je že poslovil od svojega dosedanjega zavoda in bo te dni prevzel svoje poole.

Profesor Alojzij Žitnik se je rodil 19. dec. 1891 v Ljubljani, kjer je obiskoval ljudsko šolo in gimnazijo. Po maturi leta 1913 je odšel na vsučilišče v Gradec, kje je študiral klasično filologijo in germanistiko. Medtem študijem ga je zajela svetovna vojna in tudi on je moral k vojakom. Prišel je v italijansko ujetništvo, iz katerega se je vrnil šele poletu leta 1919, nakar je nadaljeval in tudi končal svoje študije na novoustanovljeni ljubljanski univerzi. Jeseni leta 1921 je bil imenovan za suplenta na gimnaziji v Soboti, čez eno leto pa je bil premeščen na II. državno realno gimnazijo v Ljubljani. Leta 1923 je opravil na ljubljanski univerzi profesorski ipit. V šolskem letu 1924-25 je poučeval na II. moški gimnaziji v Belgradu, nakar se je vrnil na II. drž. realno gimnazijo v Ljubljano. Čez eno leto (1926) pa je bil premeščen na sedanjo klasično gimnazijo, kjer je služboval skoraj 14 let do svojega imenovanja za banskega inšpektorja.

Profesor Žitnik je vzoren, vester in strogo nepristranski vzgojitelj mladine. Sam dobro podkovan v predmetih, ki jih je poučeval, je znal mladini posredovati svoje znanje in dosegel prav lepe uspehe. V skoro devetnajstih letih svojega službovanja si je pridobil bogate izkušnje, ki so ga usposobile za novo, pa tudi težavno in odgovorno mesto, na katerem mu želimo prav veliko lepih uspehov.

Kupujte srečke drž. razredne loterije v Glavni kolekturi „Vrelec sreče“, Alojzij Planinšek v Ljubljani, Beethovnova 14. Tel. 35-10.

Iz banovinske službe

Napredovali so: Banovinski primarij V. skupine v Banovinski bolnišnici v Mariboru dr. France Hribar za banovinskega prosektozja IV. pol. skupine 2. stopnje na dosedanjem službenem mestu; banovinski tehnični svetnik V. pol. skupine pri banski upravi v Ljubljani Ivan Plevnik za banovinskega tehničnega svetnika IV. položaja skupine 2. stopnje na dosedanjem službenem mestu; inž. Franc Rautar, banovinski šumarski svetnik pri komisiji za agrarne operacije v Ljubljani v V. položajno skupino; inž. Primož Simončič, banovinski višji kmetijski svetnik pri banski upravi v Ljubljani v IV. položajno skupino 1. stopnje; banovinski uradniški pripravnik dr. Emanuel Pertl za banovinskega sekundarja VIII. položajne skupine pri banovinski bolnišnici v Mariboru; dnevničarka-zvaničnica pri banovinskem zdravilišču v Rogški Slatini Čujež Karolina za banovinsko uradniško pripravnico na dosedanjem službenem mestu; Alojzij Rovanský za policijskega stražnika II. razreda-zvaničnika II. skupine pri upravi policije v Ljubljani; Ciril Skok za policijskega stražnika II. razreda II. skupine pri upravi policije v Ljubljani; Franc Koritnik za policijskega stražnika II. razreda II. skupine pri upravi policije v Ljubljani; Franc Brglez za policijskega stražnika II. razreda II. skupine pri predstojništvu mestne policije v Mariboru.

Imenovan je Igor Sivcov za uradniškega pripravnika za X. položajno skupino pri tehničnem oddelku okrajnega načelstva v Celju. Josip Koželj je imenovan za policijskega agenta-pripravnika v III. skupini zvančnikov pri upravi policije v Ljubljani.

Premeščeni so policijski stražniki: Karel Polzelnik iz Kranja v Ljubljano, Ivan Zorman iz Kranja v Ljubljano, Egojdi Rode iz Ljubljane v Kranj, Anton Hosta iz Kranja v Ljubljano, Jože Keber k predstojništvu mestne policije v Kranju in Gabrovac Jakob, policijski stražnik I. razreda iz Ljubljane v Kranj.

— Skof Njaradi v Metliki. Preteklo soboto se je pripeljal v Metliko križevski grško-katoliški škof dr. Njaradi. Na kolodvoru so ga sprejeli metliški župnik prošt g. Alfonz Klemenčič, mestni župan g. Ivan Maležič in škofski upravitelj g. Jože Zalar. G. škof bo opravil kanonično vizitacijo v županijskih grško-katoliških župnijah v Kaštu, Radavičih in Sočah.

— Kovanci po 1 dinar izgube veljavo. Narodna banka kraljevine Jugoslavije opozarja, da bodo na podlagi sklepa finančnega ministrstva stari enodinarski kovanci prenehali biti z 20. aprilom 1940 zakonito plačilno sredstvo. Zato se pozivajo vsi, ki imajo take kovance, naj jih čimprej zamenjajo pri blaginjah Narodne banke ali državnih finančnih ustanov.

— Razpis veterinarskih služb. Kraljevska banska uprava dravske banovine v Ljubljani razpisuje službo treh mest banovinskih veterinarjev uradnih pripravnikov za VIII. položajno skupino in to po eno mesto s sedežem v Trebnju, v Rogški Slatini za sodni okraj Rogatec ter v Trzinu. Prosilci morajo imeti pogoje za sprejem v banovinsko službo v smislu § 3 zakona o uradnih v. zvezi čl. 1 pravilnika o službenih razmerjih, ustanavljanju mest in prejemkih banov. uslužbenec dravske banovine. Prošnje naj se vložijo pri kraljevski banski upravi dravske banovine v Ljubljani do 30. aprila 1940.

Antignit

patentirano in preizkušeno
sredstvo proti ognju-vžigalnim bombam
za les, lepenko, aluminijevo pločevino itd.
»Antignit« dr. z o. z. v Guštanju

— Za zaščito otrok za slučaj vojne so darovali: Kranjska industrijska družba na Jesenicah din 500; V. H. Rohrmann v Ljubljani din 50; slaščičarna Košak v Ljubljani din 200 in Mr. Ph. Ivo Koželj na Jesenicah din 50. — Vsem darovalcem se Unija za zaščito otrok, sekcija za dravsko banovino, najiskreneje zahvaljuje.

— Kmetstvo-nadaljevalna šola v Sv. Marjeti niže Ptuj. Na belo nedeljo popoldne so številni domačini napolnili Slomškov dom v Sv. Marjeti niže Ptuja, da tako slovesno manifestirajo zahtevo kmetstva ljudstva po popolnejši in koristnejši šolski izobrazbi. Med uglednimi gosti so bili zastopniki banske uprave in g. bana šolski svetnik J. Krošel, okrajni kmetijski referent Bregant, domači župnik svetnik Skela, banski svetnik Prelog itd. Proslavo je otvoril s slavnostnim govorom predsednik šolskega odbora župana Mubič. Šolski upravitelj Geč je podal kratek oris razvoja šole, nakar so gojenci Belšak, Kokot, Petek, Hrga, Vavpotič, Valenko, Vogrine, Firbas, Pignar, Vajda in Čvetko v kratkih referatih podali najvažnejše za sodobno umno kmetovanje. Veliko pozornost je vzbudilo branje odlomkov iz kronike kmetke družine, ki jo je podal Rižnar iz Gajovec. Banski šolski svetnik Krošel je nato poudarjal važnost šolstva za naš slovenski kmetijski narod. Ugotovil je lepe uspehe tujakšnje šole ter kot zastopnik kr. banske uprave in g. bana izrazil vsem sodelujočim priznanje in zahvalo. Po odmoru je sledila enodejanka iz kmetijskega življenja »Na preteklosti se gradi bodočnost«. Igro so spislali s pomočjo Pavla Segule kmetijski fantje sami ter jo tudi z

Po državi

* Tudi Sava poplavlja. Iz Sremeke Mitrovice poročajo, da zadnje štiri dni neprestano dežuje. Sava je ponovno začela naraščati in kaže vodostaj pri Mitrovici 625 cm nad normalo. Naraščajo tudi Savini pritoki. Tako kaže vodostaj Kolpe pri Karlovcu 405 cm, Une pri Bosanskem Novem 384 cm, Vrbasa pri Banjaluki 245 cm, Boene pri Dobroju 240 cm ter Drine pri Zvorniku 185 cm. V okolici Mitrovice so poplavljeni veliki kompleksi zemlje, prav tako tudi v okolici Podrinke Mitrovice.

* Sneg na bosanskih planinah. V Boeni je temperatura padla in je v Sarajevu znašala v ponedeljek jutraj 3 stop. Celzija nad ničlo. Skoro po vsej Bosni, Hercegovini in Južni Dalmaciji dežuje. Na bosanskih planinah je zapadel precej visok sneg.

* Prijeta družba tihotapev z valutami in čeki. Pred več kot tednom dni se je neki Zagrebčan pojavil na policiji in naznanil, da ga je neki inozemec, s pomočjo katerega je hotel svoj denar naložiti v inozemstvu, ogoljufal za 600.000 dinarjev. Na podlagi te prijave je policija takoj uveljavila obsežno preiskavo, da bi rešila, kar se je rešiti dala. Policija je ugotovila, da v poštev prihajajoča oseba zahaja v notranjem mestu na elegantno stanovanje devetih sob neke priseljenke, ki je z ženinom postala jugoslovanska državljanka in ki jo je policija že delj časa imela na pikli. Detektivni so opazovali in ko so videli, da je dotični prišel v omenjeno stanovanje, so tudi sami vdrli v stanovanje. Iskani in pa lastnica stanovanja sta spet skušala protestirati, vendar pa sta končno morala z detektivni na policijo. Aretirani je najprej tajil, da bi bil v zvezi s to zadevo, končno pa je priznal, da je res prejel od dotičnega Zagrebčana 600.000 dinarjev, da bi jih zamenjal za ameriški ček. To se mu pa ni takoj posrečilo in tako se je »kupčija zavlekla«. Nikogar ni imel namena Zagrebčana ogoljufati. Pri telesni preiskavi posredovalca »črne borze« in pri preiskavi njegovega stanovanja je policija našla večji del denarja in je bil Zagrebčan tega zelo vesel, čeprav se bo moral še zagovarjati, ker je kršil zakone. Na podlagi izjav aretirane je prišla policija na sled večim posredovalcem »črne borze«, ki so imeli svoj sedež v neki kavarni na Washingtonovem trgu. Te dni, ko so ti posredovalci »črne borze« sedeli skupaj v kavarni, so detektivni vdrli v kavarno in aretirali vsa družba. Gre za 15 oseb, ki so se počele z nedovoljeno trgovino z valutami kakor tudi z raznimi drugimi nedovoljenimi posli. Pri njih so našli velike množice valut in dragocenosti v vrednosti več sto tisoč dinarjev. Dvelet posredovalec je policija po zaslišanju izpustila, šest pa jih je izročila sodišču. O zadevi je bilo takoj obveščeno finančno ministrstvo, ki je poslalo v Zagreb inšpektorja Sofroniča. Ta je zadnje dni nadzoroval preiskavo in dajal navodila policiji. Imena aretiranih drži policija v interesu preiskave še v tajnosti.

* Velik škandal pri preiskavi Rete. Med predstavo Sretna Obradovič in njegove žene, ki nastopata pod imenom »Reta in Fatma« v Subotici, je prišlo do velikega škandala. Ko je Reta začel izvajati tretjo točko sporeda, je nenadoma začel govoriti o stvareh, ki niso imele nobene zveze s sporedom. Dejal je: »Jaz sem prišel v Subotico, pa so me tu oropali. Dogovoril sem se za dvorano za 300

veliko živčnostjo dobro doigrali. Kr. banski upravi in okrajnim ter lokalnim tiniteljem, predvsem pa požrtvovalnim kmetiskim fantom gre za uspešno delovanje kmetijske nadaljevalne šole vsa zahvala.

— Pri zaprtju, motnji v prebavi — vzemite jutraj še na prazen želodec en kozarec naravnega »Franz-Josef« grenčice.

— 7. lovci letnika 1911 v Kanalu pri Gorici. Od bivše 4. komp. nas je več zato, da se prihodnji mesec sestanemo na prijateljski sestanek. Ker pa razen nas mogoče še kateri neznano kje živi, prosim, naj se oglasi na naslov: Anton Oražem, Kranj, Blejska cesta 3. Tudi isti letniki ostalih stotnij pozdravljeni, če se hočejo udeležiti.

— Na milanski vselesem z avtobusom od 20. do 23. aprila. Prijave do 14. aprila v Izletni pisarni M. Okorn, Ljubljana, Miklošičeva cesta 5. Telefon 22-50.

— Za fante bodo duhovne vaje od 15. do 19. aprila v Domu duhovnih vaj v Ljubljani, Zrinjskega c. 9. Priglasite se!

Iz Julijske Krajine

Nadškofijska sinoda. Nadškof msgr. Margotti je sklical sinodo za gorisko nadškofijsko. Pripravljala dela so že v teku.

Zima v pomladi. Ko smo zadnjič govorili o vremenu, smo povedali, da prihaja pomlad in upali, da nas bo kmalu obšla vsa bujnost mladega življenja. Naša napoved se je obnesla. Že nekaj dni sem imamo sončne spomladanske dni. Vse raste, klije, poganjat; začetke so že prve marelice, breskve in češnje se pa rahlo odpirajo. Po poljih je živo. Vse je pri delu, razgibano; vse se trudi dohiteti zamuleno in obdelati in posejati čimveč, kajti obetajo se hudi časi, pomanjkanje grozi. Toplote pa še ni; jutra in večeri so hladni. 2. aprila jutraj ob šestih je bilo v Gorici le nekaj nad 1 stopinj nad ničlo. To hladno ozračje traja že od prejšnjega tedna sem, ko nas je v pomladi presenetila zima. Prejšnji četrtek, 28. marca, je nenadoma začela bitti močna burja z dežjem, v hribih s snegom. V petek jutraj je bila vsa dežela pobeljena. Bela odeja, ki je bila ponekod le rahlo nakazana in ni segla prav do nižave, je ležala od Tolminskih hribov preko Vipavskih višav čez Kras skoro do morja. Na Čepovanskem je bilo 10 cm snega. Preko Čavna proti Nanosu ga je vrlo še več. Šele zadnji sončni dnevi so ga začeli naglo piti. Ko pa sonce začne za gore, ostane vzduh še vedno hladen, oster, brez spomladne opojnosti.

Smrt. V Gorici je po daljšem bolehanju in hudem trpljenju mirno v Gospodu zaspala gospa Kati Doktorič, stara 55 let. Bila je skrbna mati, ki je lepo vzgojila petorico svojih otrok. Naj počiva v Bogu!

V avtomobilu ga je zadela kap. 48letni zavarovalni uradnik g. H. Tomšič se je v torek, 2. aprila popoldne peljal z avtomobilom po službenih poslih proti Ajdovščini. V bližini ceste pod Sv. Križem mu je postalo slabo. Njegov spremljevalec ga je hitro zapeljal k zdravniku v Ajdovščino, da bi mu nudil pomoč. Bilo pa je prepozno. Kljub takojšnji injekciji je Tomšič podlegel srčni kapi. Rajnik je bil po rodu Gorčan, sin slovenskih staršev, ki se ni nikoli sramoval svoje materine besede. Bil je dober človek. Svoj čas je služboval kot užitijski uradnik v Baški dolini in je bil zato znan po naši deželi. N. p. v. m.

Se 160 zibelk. Prihodnjo nedeljo bo razdeljenih po deželi še 160 zibelk za novorojenčke.

dinarjev, pa so mi povišali na 600 dinarjev.« — »Škandal, laže« — se je začel klic iz neke lože. »Ne lažem.« je nadaljeval Obradovič. »Preprečili so mi, da bi dal lepake v treh jezikih kakor v Novem Sadu: v hrvaškem, madžarskem in nemškem. K meni prihajajo vsi trije narodi.« »Laže.« so se nadaljevali klici iz lože. Nastal je velik vršol. Večina navzočega občinstva pa je hotela videti predstavo in ni bila za to, da bi Reto iztirili iz dvorane. Končno se je posrečilo narediti mir in Obradovič je z velikim uspehom izvedel vse točke svojega sporeda. Službojujoči policijski uradnik je drugi dan vso zadevo povedal na policiji in je takoj sledila razprava proti Obradoviču. Pri zaslišanju je Obradovič priznal, da je res izgovoril navedene besede, da pa je bil k tem izjavam s takim postopanjem in pretiranim povišanjem. Nikogar ni nameraval žaliti, branil se je samo proti posameznikom, ki mu nagajajo. Pripovedoval je, da je mnogo delal na kulturnem polju in kjer koli je hodil po svetu, je širil čast jugoslovanskega imena. Od avstrijskih oblasti je bil obsojen na smrt zaradi narodnega dela, ki ga je opravljal v predvojni Bosni. Policija je kaznovala Obradoviča na 500 din globe.

* Uboj na plesu. V Čavlih pri Sušaku se je pripetil skrivnostni zločin, čigar žrtev je bil 22letni delavec iz Cernika Franc Zeželič. V neki gostilni je bila plesna prireditev. Po plesu je šel Zeželič iz plesne dvorane. Ko je prišel do vrat, so neznanci navalili nanj in ga ubili.

* Napad na sodnika v Belgradu. Eno zadnjih noči je bivši odvetnik Nikola Petrovič napadel v Belgradu v Ulici kralja Aleksandra sodnika Tomaža Puljeviča in ga s palico večkrat udaril po glavi in rani. Ko se je Puljevič postavil v bran, sta ga dva Petrovičeva spremljevalca vrgla na tla. Sodnik je spet skočil po koncu in se je hotel z begom rešiti pred napadalci. Ti pa so skočili v bližnji avtolaki, s katerim so ga hitro doliteli. Navtili so spet nanj in sodniku bi se gotovo ne godilo dobro, če ne bi prihiteli orožniki in ga obranili pred napadalci. Puljevič je bil predsednik senata, ki je lansko leto Petroviča zaradi raznih kaznivih dejanj obsodil na tri leta strogega zapora in na trajno izgubo častnih pravic. Šlo je torej očitno za maščevanje. Kakor poroča belgrajska »Politika«, so orožniki Petroviča in njegova spremljevalca peljali na policijo, kjer pa je bil Petrovič kaznovan samo z globo 100 dinarjev. Ko je plačal, so ga takoj izpustili. Njegova dva spremljevalca pa sploh instala bila nič kaznovana. Šel kriminalne policije je svetloval Puljeviču, naj pazi to neljubno zadevo. »Vi ste ugleden sodnik, zadeva mora biti tedaj »zatušana«, je izjavil sodniku.

* Roparski napad v vlaku. Iz Splita poročajo: V nedeljo popoldan je bil v vlaku št. 1008 izvršen roparski napad na mlinarja Josipa Krausa iz Osjeka. Ko je Kraus šel iz svojega kupeja na stranišče, sta se vrgla nanj dva mlada muška in ga trdno držala. Tretji pa je preiskal žepo. Ko so na Krausa pogledali klice na pomoč prihiteli drugi potniki, so napadalci izpustili Krausa in poskakali iz vozečega vlaka. Orožnik, ki je spremljal vlak, je skočil za njimi in se mu je s pomočjo kmetov po daljšem zasledovanju posrečilo prijeti vse tri napadalec, ki so trgovski pomočniki Danilo Frantič, Miloš Okir in Nikola Ražina.

* Nezvestega zaročenca ustrelila. V Gusinju pri Beranah je na cesti ustrelila 28letna kmečka hči Ružica Glukič iz vasi Kraljske Bare svojega bivšega zaročenca, orožniškega kaplarja Jovana Paroškega, da bi ga kaznovala za njegovo nezve-

Ljubljana, 10. aprila

Gledališče

Drama. Sreda, 10. aprila: »Županova Mica. Varh. Red Sreda. — Četrtek, 11. aprila: Županova Mica. Varh. Red Četrtek. — Petek, 12. aprila: Zaprt. — Sobota, — 13. aprila: »Asmodej. Red A.

Opera. Sreda, 10. aprila: Zaprt. — Četrtek, 11. aprila: »Lucia di Lammermoore. Premierski abonma. Debut Sonje Ivančičeve in gostovanje tenorista Josipa Gostiča. — Petek, 12. aprila: ob 15: »Figaroja svaiba. Dijaška predstava. Izven. Globoko niž. cene od 16 din navzdol. — Sobota, 13. aprila: Gostovanje Comedie Francaise. Izven. Cene od 40 din navzdol.

Radio Ljubljana

Sreda, 10. aprila: 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi, poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 12 Uvertura (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.02 Prežemimo skrb (plošče) — 14 Poročila — 18 Istrska narodna glasba; kvartet: violina, klarinet, trobenta, bas; dvo-glasne peemi brez spremljave. Vmes predavanje o istrski narodni glasbi (g. prof. Saša Santel) — 18.40 Naši poljedelski delavci (g. Rudolf Smeru) — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura: Predavanje inšpekcije narodne obrambe, Belgrad — 19.40 Objave — 19.50 Čudo dvigalja vode v rastlini — 20 Pevske zbor Krakovo-Trnovo — 20.45 Mozart: Les petite riens balet (plošče) — 21.15 Kitareški dueti (gg. St. Prek in Jos. Pogačnik) — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Dvospevi: gdč. Poldka Zupanova, g. Lida Kalinova, pri klavirju g. prof. Pavel Šivic.

Drugi programi

Sreda, 10. aprila: Belgrad: 20 Opera — Zagreb: 20 Ljubljana — Belgrajska katkovalovna postaja: 19.40 Poročila v slovenski — Bratislava: 21.30 Orgle — Praga: 20.05 Filh. konc. — Sofija: 19.45 Massenetova opera »Werther« — Beromünster: Tolstoj: »Kreutzerjeva sonata« — Budimpešta: 19.30 Opera — Bukarešta: 19.25 Ork. in vok. konc. — Stockholm: Hôrby: 21 Leoncavallova opera »Zaza« — Trst-Milan: 17.40 Plesna gl. 21 Leoncavallova opera »Zaza« — Rim-Bari: 20.30 Godala — Florenca: 21 Plesna glasba — Oslo: 21 Ork. konc. — Sottens: 20.40 Ork. koncert.

Prireditve in zabave

Spored violinskega koncerta Roberta Soetensa, ki bo dne 15. t. m., prinaša dela sledečih skladateljev: Veracini, Bach, Cesar Frank, Škerjanc, Slavenski, Debussy, Delanoy in Ravel. Pri klavirju spremlja violinskega virtuozu gospa Suzana Roche. Koncert bo v veliki Filharmonični dvorani. Začetek pa izjemoma točno ob pol 9. zvečer. Vstopnice v knjigarni Glasbene Matice.

Predavanja

Ljudska univerza (Kongresni trg, mala dvorana Filharmonije). Drevi ob 8 zadnje redno predavanje v tej sezoni. Predaval bo g. primarij umobolnice na Studencu dr. I. Kanoni o temi: Sodobno zdravljenje duševno bolnih. Vstop prost.

Naše dijaštvo

Akadska kongregacija pri oo. frančiškanih ima drevi ob osmih svoj redni sestanek. Vsi tovariši akademiki iskreno vabljeni!

Kongregacija akademikark ima drevi ob četrtna osm svoj redni sestanek v frančiškanski kapeli. Pridite, vse ste iskreno vabljeni!

Lekarne

Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva cesta 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12 in mr. Komotar, Vič-Tržaška cesta.

stobo. Pred petimi leti se je Paroški, ki je doma iz Srema, zaročil z Ružico. Ko je bil pred letom dni premeščen v Gusinje, je pozabil na svojo nevesto in se tam zaročil z drugim dekletom. Ružica je to zvedela in sklenila, da se bo maščevala. Da bi se mogla Paroškemu neopazno približati, si je nadla obleko turške žene, čez obraz pa je dala pajčolan. Za pas je skrila samokres in so podala na pot v Gusinje, kjer je prišla pred orožniško postajo in tam čakala. Ko je Paroški stopil na cesto, je potegnila samokres in osmkrat zaporedoma ustrelila. Paroški se je smrtno zadet zgrudil na tla in v nekaj trenutkih izdihnil. Ružico so aretirali in izročili okrajnemu sodišču v Beranah.

Anekdota

Na nenavaden način so se izpolnile sanje nekega mladega slikarja. Pred meseci je dokazal svoje velike slikarske sposobnosti s sliko, ki jo je razstavil na razstavi. Slika kaže v lepem redu razvrščeno steklenico vina, lepo žunko, čašico kave z dozo cigarete in sadje na krožniku, kot krona vsega tega pa listnica, iz katere gleda bankovec za sto pengov. Slika je imela duhoviti napis: Moje sanje. Slika je hitro našla kupca. Kupil jo je neki prijatelj umetnosti, ki je nedavno povabil umetnike na večerjo. Naš umetnik je bil seveda iznenaden, ko je v sobi gostitelja videl uresničeno svojih umetniških sanj. Vse tisto, kar je slikar s svojim čopičem naslikal na platno, je stalo pred njim na mizi. Prav nič ni manjkalo, pa tudi ne listnica, iz katere je gledal stotak. Tako so se umetnikove sanje spremenile v resnico.

Zdravnik: Namesto vsakega likerja, ki ga optete čez dan, bi rajše pojedli jabolko. Bolnik: Torej trideset jabolok, gospod doktor?

LJUBLJANA

Še o krivični obremenitvi ljubljanskih gostilničarjev in kavarnarjev

Ko smo poročali o obnem zboru Združenja gostilniških podjetij v Ljubljani, smo seveda objavili tudi vse pritožbe proti mestni občini, ki so jih izrekli razni govorniki. Slišati pa moramo tudi drugi zvon in zato objavljamo pojasnilo, ki smo ga o tej zadevi dobili z magistrata.

Kolikor se tiče davščine na potrošnje, je v poročilu marsikaj netočno in tendenciozno prikazano. Iz članka bi namreč nepoučen bralec sklepal, da je to davščino uvedla občinska uprava, dočim njeni prvi početki izvirajo že iz leta 1922 ko je bila uvedena naredba o pobiranju občinske davščine na pomočni obisk gostiln in kavnar, ki je veljala prav do proračunskega leta 1929-30. S proračunskim letom 1929 je to naredbo zamenjala nova naredba o sanitarno obrtni kontrolni davščini, ki je veljala do proračunskega leta 1932. Tedaj je bila namesto prejšnje uvedena sedanja davščina na potrošnje, ko je občina pobirala na računске listke po 30 par od računa, ki ga plača gost od skupne potrošnje 5 ali več dinarjev. Na željo večine gostilničarjev je bilo po naredbi dostavljeno, da je mogoče to davščino plačati kot mesečni pavšal tako, da dobi mestna občina 1 din od vsakega v prejšnjem koledarskem letu potočenega hektolitra vina in piva. Računski listki so ostali še nadalje v veljavi ter jih je mestno poglavarstvo interesentom dajalo brezplačno na razpolago, da so z njimi pavšal lahko prevzeli na gоста.

Iz zgodovine te davščine torej jasno vidimo, da je davščina vsa leta hotela obremeniti edino gosta, ne pa gostilničarja. Res je pa tudi, da so te pavšale raje plačevali gostilničarji sami in zapitkov niso računali na te računске listke. To je pa stvar gostilničarjev, če so gostom davek prevzeli na svoja ramena, saj so gotovo imeli prav tehtne vzroke za to. Če bi bili pa gostilničarji brez izjeme doledni in že od leta 1932 dalje računali zapitke z računskimi listki, bi se bili potprežljivi ljubljanski gostje že davno privadili, kakor so se pač naglo privadili tudi na razne hujše podražitve, ki so jih gostom diktirali gostilniški podjetniki sami. Pri podražitvah so bili pa gostilniški podjetniki vedno popolnoma solidarni in zglede disciplinirani ter do ekrajnosti doledni in neizprosni, čeprav so lahko čitali dosti utemeljenih pritožb svojih gostov v listih, še več jih pa slišali.

Za sedanje proračunsko leto je pa položaj nalednji: Ne da bi se poslužili redne, v zakonu določene pritožbe proti proračunu v obliki pripomb kaj javno razgrnjenemu proračunskemu osnutku, so predelavki gostilniških podjetnikov brez vednosti mestne občine z intervencijami v finančnem ministertvu dosegli, da dosedanjega pavšaliranja po 1 din od hektolitra zatrošarinjene vina in piva v misleem koledarskem letu ministertvo ni več odobrilo. Ker bi pa zato morali biti spet uvedeni računski listki in bi tako gostilniški podjetniki zaradi svojih uspešnih intervencij prišli z deža pod kap, je ministertvo v interesu gostilniških podjetnikov spet odobrilo pobiranje pavšalov. Mestna občina je pa pri dolgotrajnih pogajanjih šla še mnogo dalje in gostilniški podjetnikom ustrlela do ekrajnosti, ko je sprejela predlog gostilniških podjetnikov popolnoma, da odslej pobira za 50% znižani pavšal.

S tem izredno velikim popustom in olajšanjem je pa mestna uprava hotela predvsem napraviti tudi konec večnemu pritoževanju naših gostilniških podjetnikov, da počitka in razvedrila potrebnim gostom ne bo več treba poslušati neupravičenih napadov na ekrajno obzirno mestno občino. Zato pa po pravici upamo, da bodo sedaj gostilniški podjetniki svoje goste tudi sami obvestili o znižanju davščine na polovico.

1 Comedie Francaise v Ljubljani. V soboto, dne 13. aprila ob 8 zvečer prirede v operi najodličnejši člani pariške Comedie Francaise večer z recitacijami iz francoske poezije. Predvajali bodo tudi enodejanko iz francoskega repertoarja. Našemu občinstvu so še v najlepšem spominu lepe in uspele prireditve raznih francoskih gledaliških družin v povojnih sezonah, zato mu bo brez dvoma ustreženo, če bo moglo pozdraviti zastopnike prvega francoskega gledališča pri njihovem prvem ofielnem gostovanju na našem odru. Cene od 40 dinarjev navzdol. Natančen spored bomo priobčili v najkrajšem času.

1 Na materinski proslavi, ki jo priredi Kršćansko žensko društvo v ponedeljek, 15. t. m. ob 7 zvečer v ljubljanski operi, bo imel lep idejni govor škofijski ravnatelj g. Jagodic. Ga. Sonja Ivančičeva bo zapela dve pesmi: Pavšicevo »Kaj bo sinku sen prinesel« na Zupaničevu besedilo in Regerjevo »Uspavanko«. Na sporedu je tudi prizorček A. Cernejeve »Razgovor o mamic«, dalje vesela otroška opereta v 1 dejanju, ki jo je uglašil dr. Anton Dolinar, napisal pa M. Kunčič, ter pravljica igra v 4 dejanjih »Triglavska roža« od istega pisatelja. Letošnji spored materinske proslave bo torej zelo pester in bogat. Vstopnice se dode ob četrtka dalje v ljubljanski operi.

1 Rezervne ofierije-poročnike, ki se nameravajo javiti za kapitanski izpit, opozarjamo, da poteče za vlaganje tozadevnih prošelj rok 15. aprila 1940. Formulirji so članom pododbora na raz-

polago v društveni pisarni. Tudi naročnike ofieriskih torb prosimo, da jih pridejo iskat. — Pododbor Ljubljana.

1 Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani vlnudno sporoča p. n. občinstvu, da je uprava zaradi obolelosti g. Franela in še nekaterih drugih članov spremenila repertoar. Iz istega vzroka se drevi predstava ne more vršiti in ostane opera torej danes zvečer zaprta. P. t. občinstvo prosimo, da to vpošteva.

1 Opozorilo telefonskim naročnikom. Vlnudno obveščamo vse telefonske naročnike, da poteče dne 15. aprila rok plačila redne telefonske naročnine in dolžnih obrokov instalacije. Vsi telefoni, za katere naročnina ni do tega roka plačana, se morajo po predpisih telefonskega pravilnika začasno izključiti, za ponovno vključitev pa se mora plačati pristojbina za ponovno vključitev din 100. Naročniki so ček. položnice pravočasno prejeli. Vse eventualne reklamacije naj se naslavljajo pošti Ljubljana 1. ali pa telefonično na šte. 43-07.

1 Vpisovanje v tečaj za mlade matere in odraslo žensstvo bo v drž. zavodu za zdrav. zaščito mater in otrok (Dom kraljice Marije) vsak delavnik dopoldne tudi telefonsko na šte. 44-71. — Popoldanski tečaj bo ob tokih in petkih od pol 5 do 6 ter je brezplačen. Pričetek tega tečaja bo 23. aprila t. l. ob 5. Večerni tečaj bo vsak ponedeljek in sredo od 8 do 9.30. Pričetek tega tečaja dne 24. aprila t. l. ob 8 zvečer. Vsak tečaj traja 12 ur.

1 Uprava policije v Ljubljani ponovno poziva vse tiste, ki so zaposlili leta 1939 za zamenjavo poslovnih (delavskih) knjižic, da jih v lastnem interesu takoj dvignejo pri upravi policije v sobi št. 2 a, pritišče.

1 Včerašnji živilski trg je nudil prav zanimivo sliko v poznih dopoldanskih urah. Ko so prihili prvi prodajalci »Slovenskega doma« je po trgu kar završalo. Dobro je šla kupčija od rok in go-

Srečke drž. razr. loterije

Žrebanje I. razreda 12. aprila t. l.

ima z raznovrstnimi števkami na razpolago

Jugoslavenska banka d.d., podr.

Ljubljana, Gajeva 3, poleg nebotičnika

MARIBOR

Kako napredujejo dela v gradu

Akademski slikar Matej Sternen začel slikati grajsko klet

Maribor, 9. aprila. V razburljivih sedanjih dnevih je med Mariborčani zanimajo za dela v mariborskem gradu nekam splahnelo. Lani je bilo okrog gradu in na grajskem dvorišču vedno dovolj »nadzornikov« — penzionistov in drugih meščanov, ki so z zanimanjem spremljali potek del, letos pa jih tam kar pogrešamo. So pa tudi dela, ki se sedaj vršijo in končujejo. Na prvi pogled manj vidna, dasi niso nič pomembnejša, kakor je bila reztavracija zunanosti gradu in preureditev prostorov v prvem nadstropju.

Vsa dela se vršijo sedaj v notranjosti gradu. V zapadnem delu za grajskim stopniščem se še vedno vrši tlakanje velike dvorane s tlakom iz rdečje trdo žgane opeke. Večja dela se vršijo še v vzhodnem mednastropnem traktu nad prostori Putnika. Ti prostori — kjer so bila svoj čas stanovanja in nazadnje še vojašnica za policijsko stražo, so sedaj že preurejeni z muzejske namene ter se pripravljajo zanje še samo okna in vrata ter izvršujejo razne dopolnitve. Kmalu se bo vanje vselil muzej.

Največje delo, ki je bilo izvršeno v gradu v letošnji zimi, pa je preureditev grajske kleti. O teh preureditvah smo že parkrat poročali. Vsa zidarska dela so sedaj končana ter je dobila klet res popolnoma drug reprezentativnejši in mnogo prijaznejši izgled. Vsi prostori so predrugačeni. Klet ima velika okna na dvorišče ter ometan in pobeljen strop ter je sedaj tako svetla, da bo imela podnevi dovolj naravne svetlobe. Te dni se bo pričelo v grajski kleti glavno delo — slikanje sten in stebrov s freskami; slikanje bo izvršil naš najboljši slikar za freske prof. Matej Sternen iz Ljubljane, ki je lani tako mojstrsko restaviral velike freske v reprezentativni grajski dvorani. Grajska klet je bila sicer tudi precej poslikana, pa le okrog nosilnih stebrov. Slike so bile oljnatne ter jih je izvršil neki dunajski slikar. Bile so povprečno delo brez vsake vrednosti. Slike so odstranjene. Prof. Sternen je prispel danes v Maribor ter bo v nekaj dneh začel s svojim delom. Povedal nam je tudi, kako si je zamislil slikanje grajske kleti. Poslikal bo nosilne stebre in stranske stene z motivi mariborske pokrajine iz zgodovine Maribora, tako da poveže te prostore pokrajinsko in zgodovinsko z našo zemljo. Pokrajinski mo-

ŽENA VRAG

Glavna vloga: VIVIAN ROMANCE

Francoski film, ki prikazuje s kruto realnostjo vso očarljivost in podlost lepe žene ki prinaša moškemu je bol in nesrečo. — Režija Jut. Duvier. — Soigralci: Jean Gabin, Charles Vanel

Premiera danes! — Ob 16., 19. in 21. uri — Kino Matica tel. 21-24

Senzacionalne pustolovščine, napete do skrajnosti, kot jih še niste videli v nobenem slinem filmu!

Tim Taylorjeve pustolovščine

I. del: Groza v pragozdu

Vsled velikega zanimanja za ta film predvajamo istega še danes in jutri! Kino Sloga, telefon 27-30

Predstave ob 16., 19. in 21. uri

spodnje, katerim se sicer vedno mudi, so kar stopile v krožke in začele debato o dogodkih v Evropi. To je bilo razlag in ugibanj! Beseda je dala besedo in kupčija se je kar ustavila. Zaradi tega je marsikatera gospodinja prišla včeraj s precejšnjo zamudo domov in može so to zamudo obutili tudi pri kosilu. Kdo bi si mislil, da morejo dogodki tako daleč od nas roditi take posledice.

1 Prometna nesreča. Ob tri četrt na 1 včeraj popoldne se je zgodila na križišču Gasilske in Celovške ceste prometna nesreča, katere žrtev je postal 43-letni ključavničar Artač Janez, uslužben pri kurilnici drž. železnice v Ljubljani. Peljal se je s kolesom po cesti in zadel ob osební avtomobil. Odletel je s kolesa in pri padcu dobil notranje poškodbe. Nezvestnega so prepeljali v ljubljansko bolnišnico.

1 Usmiljenim sroom se priporoča zelo revna družina: mož invalid brez zasluzka, žena bolehná, da ni sposobna za delo. Imata 2 leti starega fantka. Družina živi v velikem pomanjkanju. Hvaležna bi bila tudi za ponošene obleke in stare igrače za otroka. Darove sprejme župni urad na Viču, ki ubogo družino toplo priporoča.

človeka, potem pa se je ugotovilo, da je bil povozen konj. Ta konj je padel iz vagona tovornega vlaka, ki je bil namenjen za Nemčijo. V vlaku se je nahajal transport konj, pa je ena izmed živali na do sedaj nepojasnjen način padla iz vagona. Na kraju nesreče so našli še nekaj sena in kos odlomljene vagonске deske.

1 Dinarski drobiz in telefonski avtomati. Z 20. aprilom izgube stari novci po 1 dinar svojo veljavnost ter bodo vzeti iz prometa. Naši telefonski avtomati pa so še vsi prirejani na stare dinarje. V Mariboru imamo dva taka avtomata, iz katerih skoraj ni mogoče telefonirati, ker ima le redko kdo še stare dinarje v denarnici. Potrebno bi bilo, da se oba aparata preuredita na nov drobiz. Povrhu bi pa bilo treba popraviti tudi telefonsko celico na Kralja Petra trgu pred vhomom na dravski most. Celica je v takem stanju, da nikakor ne dela časti naši poštni upravi. Vse je že zarjavelo, umazano in razbito.

1 Okradel jih je, ko so šli na pogreb. V Lomu hšt. 13 so imeli pri poročniku Milerju mrlčá, katerega je prišlo kropit veliko vaščanov. Zadržali so se pri mrlču vso noč do jutra, ko je bil pogreb. Vsi kropilci so odšli za pogrebom od hiše, le Fortunat Vrečko je ostal v hiši. Med pogrebom je prebrskal vse stanovanje ter ukradel dragoceno uro z verižico, vredno 2000 din. Po tatvini je pobegnil.

Gledališče

Sreda, 10. aprila: Zaprto.

Četrtek, 11. aprila, ob 20: »Ana Christie«. Premiera. Red A.

Celjske novice

c Salezijanski mladinski dom v Gaberjih bo uprizoril v nedeljo, 14. aprila ob pol 5 popoldne, lepo sodobno igro »Križ in sovjetska zvezda«.

c Uprava gledališča v Celju prosi vse abonente, da poravnajo plačilo abonmaja čimprej, ker je rok že potekel.

c Gledališki dinar se ne bo pobiral. Včeraj smo poročali, da je Narodno gledališče v Mariboru podaljšalo gledališko sezono v Celju do konca maja in da bo v petek, 19. aprila uprizorilo veseloigro »Trideset sekund ljubezni«. Občinstvu dajemo na znanje, da se kljub temu gledališki dinar v Celju ne bo pobiral. Narodno gledališče ima na sporedu 5. maja ob 3 popoldne na občo željo občinstva uprizoritev operete »Cigan baron«, zvečer ob 8 pa opereto Celjana Gorinška »Vse za šalo«. Predprodaja vstopnic v Slomškovi tiskovni zadrugi.

c Počrna aretacija na Celjski koči. Pred dnevi se je pojavil na Celjski koči možki in se potikal od hiše do hiše ter nadlegoval ljudi. Bil je zelo osoren in je ženskam grozil s samokresom. Predvčerašnjim se je mudil v lovski koči na Vipoti od poldneva in v neki družbi, ki ga je namenoma zadrževala, popival pozno v noč. Med tem časom so obvestili celjske orožnike. Orožnika g. Breznik in g. Lenart sta ponoči krenila na Vipoto, kamor sta prišla ob pol 1 ponoči. Neznanec je bil zelo presenečen, ko sta v tako pozni uri — v hribih, vstopila v kočo orožnika in mu napovedala aretacija. Pri zaslišanju sta ugotovila, da je to 29letni postopač Franc Vah iz Buč. Ponoči sta ga odpeljala v Celje in ga izročila okrožnemu sodišču.

c Namesto venca na grob pokojnega ravnatelja Matka Šmida je daroval g. Maks Cukala iz Sv. Jurija ob Taboru Vincencijevi konferenci 150 din, za kar se ista najlepše zahvaljuje.

c Kazen zaradi ogrožanja varnosti javnega prometa. O prometni nesreči pri Rimskih toplicah v mesecu avgustu, kjer sta trčila skupaj dva oseba avtomobila, smo poročali. Zaradi tega sta bila obsojena pred okrožnim sodiščem v Celju 32letni sin veleposestnika in tovarnarja g. Falter Josip iz Jurkloštra in 33letni stavbenik Pečar Matko iz Sevnice, in sicer prvi na 15 dni zaporá, drugi pa na 500 din denarne kazni. Sodišče je kazen utemeljevalo tako, da sta oba ogrožala varnost javnega prometa in varnost življenja. V obeh avtomobilih so se peljali poleg omenjenih tudi drugi ljudje.

c Ne pričaj po krivem! Pred celjskim okrožnim sodiščem je bil obsojen zaradi krivega pričevanja na 50 dni zaporá 30letni Staute Karel iz Rečice ob Savinji. Pri neki razpravi na okrožnem sodišču v Sevnici je namreč vedoma nekaj zamolčal v korist tožene stranke.

c Društveni denar je zapravil. V Mrčnih selih si je 44letni posestnik Kl. Jože kot predsednik krajevne organizacije LKB prisvojil 3474 din društvenega denarja. Sodišče v Celju ga je obsojilo na 3 mesece strogega zaporá in na leto dni izgube častnih državljanjskih pravic ter na plačilo odškodnine glavnemu odboru LKB 5267 din.

c Prometna nesreča. Ko se je peljal včeraj občinski sluga, 30letni Ribič Ivan, iz Teharij z motornim kolesom skozi Vitanje, je trčil vanj neki avtomobil in ga podrl. Sluga si je pri padcu zlomil desno roko v ramenu.

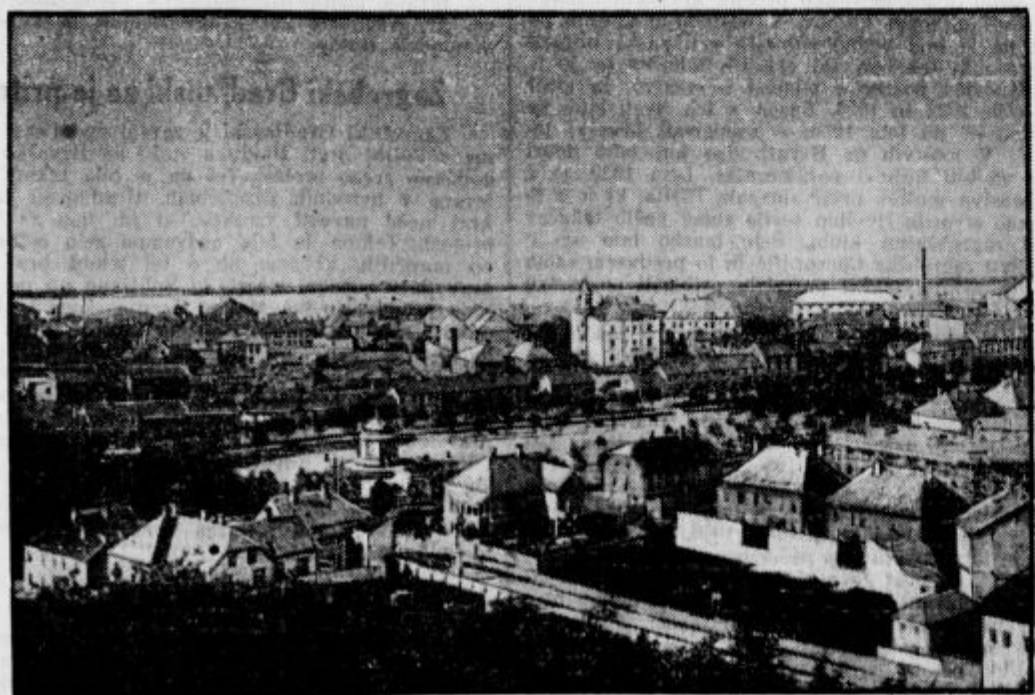
Ptuj

Poroka. V ponedeljek sta se poročila trgovski potnik g. Kovačec Ivan in gđč. Tamm Edita, hčerka kovaškega mojstra v Ptuj. Mlademu paru želimo obilo sreče in božjega blagoslova!

Umetniško društvo iz Ljubljane priredi v soboto, 13. t. m. pod okriljem Ljudske univerze recitacijski večer, na katerem bodo čitali izbrane odlomke iz svojih del pisatelji Igor Torkar, Ladislav Kiauta, Jože Kranjc, Ludvik Mrzel in Vladimir Bartol.

Nedeljski nogomet. Ptujski športni klub »Drava« je v nedeljo gostoval v Dolnji Lendavi, kjer je igral prvenstveno tekmo s SK »Lendava«. Po precej surovi igri, v kateri so prednjačili domačini, se je tekma končala 4:0 v korist SK »Lendava«. — SK »Drava« je vložil protest in zahtevalo, da se tekma anulira.

Obiskujte knjižnico Prosvetnega društva v Ptuj, ki je dobila zadnje dni mnogo novih knjig. Knjižnica je odprta vsako soboto popoldne in vsako nedeljo predpoldne ter se nahaia v minoritskem samostanu.

Pogled na Oslo, glavno mesto Norveške.

KULTURNI OBZORNIK

Jubilejna umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu

Pred štiridesetimi leti se je v Mestnem domu v Ljubljani prvokrat zavestno in demonstrativno prebudila k življenju mlada slovenska umetnost. Tedaj je prvokrat dobila zadoščenje anonimna vrsta mojstrov, ki so nam v gotolski dobi izoblikovali naš prezbiterij, fresko, soho, tedaj je genealogija baročnih »kranjskih« in »štajerskih« mojstrov organsko našla svoje nadaljevanje in tedaj je anonimna provinca zapadne Evrope prvokrat pristopila k plemenitemu tekmovalstvu na polju evropske umetnostne kulture. To olimpijsko tekmovalstvo v pravem pomenu besede traja sedaj štirideset let. Veliko latoril je izvajala slovenska umetnost v tem času, nekaj tudi porazov, kakor je že po usodi določeno vsakemu živemu, organsko se razvijajočemu bitju. Vendar eno je gotovo: slovenska umetnost je ves ta čas kazala trdno voljo do življenja, iskreno odkritost do svojega naroda, lastnih problemov in danes sprito jubilejne razstave še vedno mladostno vitalnost. Tvorci, ki so se udeležili te prve slovenske umetnostne manifestacije in so bili obenem tudi njeni občje, pa bodo zavzemali v našem umetnostnem svetu vedno usodno pomembno mesto. Naj bi tudi umetnostno kvaliteto malo pomenili, dejstvo prebuditve slovenske umetnosti, ta prvi važni zgodovinski fakt, ki se ga danes prav za prav v vsej njegovi veličini niti zavedati ne moremo, ostane za vedno zapisan v analih našega naroda in če ne drugi, kulturni politik bo moral priznavati njegovo absolutno vrednost.

1. Slikarji.

Nekaj teh tvorcev je že na obalah večnosti. Ažbe, Kobilar, in najmlajši med njima po generacijski pripadnosti Ivan Grohar. Na podobi slednjega že posije polna dnevna svetloba, ki se je še umikala mrkim sencam Ažbetovega »Harem«. Slovenski kmečki človek je zaposlen z vsakodnevnim opravilom in spravlja darove domače zemlje. V čudoviti kompoziciji, ki je skladna, kakor je skladno delo naših impresionistov, sta se znašla ob delu mož in žena, okrog njih je polje, v daljavi gore in nad vsem modro nebo, o katerem mi je mladi slovenski slikar dejal: »Kako je slovensko!« To delo je simbolično za vso umetnost naših impresionistov. Iz Monakovega, kjer jih je izšolal slovenski človek, so se vrnili v naročje domače zemlje in poslej je niso umetnostno nikoli več zapustili. Slovenska krajina, človek, skrite lepote, ki so toliko let pričakovale toplega srea, da jih prečiščene pokaže narodu, so našle v impresionistih svoje pionirje. Dolgi štirideset let se je razvijala njihova umetnost, vedno trdno povezana s slovenstvom, a obenem tudi z vsem duhovnim gibanjem zapadne Evrope. Kakor so prišli novi duhovni vplivi iz osrčja zapada, tako se je kakor občutljivo glasbilo zganila in zadrla duša umetnikov. In ali niso danes Jakopičeve »Krizanteme«, te mrtvaške rože, v svoji bistveni podobi verno zrcalo nemirnega sveta, danes pripravljene za splošno pokolju. Kakor zna biti jutri ničve vse, kar danes navdušuje duha, tako se je trdna forma odrekla konturi, svetloba, vsa mistična in plameneča, jo je izpremenila v vizijo. Mojskiro, virtuozno plat te umetnosti nam pokaže »Negližec M. Sternena. Tako slika je mojster, ki ima za seboj štirideset in več let trdega, predanega umetniškega dela. V svoj luč in line popolne dneve je zaslanjano delo razmišljujočega modroslovesca-umetnika M. J. J. Nedotaknjena, arhaična zemlja s svojimi nepovtorjenimi formami je njegov svet. Samotar z Grunlofa, ta veliki in zagonetni »formalist«, je s »Podobo deklice« pač povedal zadnjo besedo, ki jo more kdo ob takem načinu upodabljanja izreči. Rezultati njegovega dela so pač toliko vredni, kolikor je taka samota.

Generacija naših secesionistov — ali bolje poimpressioistov — ima centralno osebnost v Tratniku Franu. Ta je na najbolj organični način združil kolorit in način slikanja impresioistov z duhovnimi, dušeslovnimi problemi, ki so viseli v zraku ob koncu stoletja. Sloj barve je postal prozornejši, skala tonov pa odgovarja svetu duha. Odličen je na razstavi njegov »Portret«. Vavpotič L., Sodnik-Zupanec A., Santel S., A. in Henrika so se trdno oklenili realnega sveta. Njegova zunanja oblika je po njihovem mišljenju možna dati in zadostiti zadnjim skrivnostim umetnosti. M. Gaspari in Birolia (ki na razstavi ni zastopan) sta si ob slovenski folklori ustvarila svoje mesto na našem likovnem Parnasu. Karikatura, ki je značilna znanilka našega in prejšnjega časa, predstavlja H. Smrekar in J. Podrekar.

Povojna ekspresionistična umetnost, ki je tako razgibala naše polpreteklo kulturno življenje, na razstavi skoraj ni opaziti. Veliki formati, dostikrat prenapolnjeni s formalnimi in drugačnimi problemi, toda včasih tudi z iskrenim umetnostnim doživljem, so se nekam plaho umaknili toku življenja. Poudariti je treba seveda, da na razstavi, ki naj predstavlja štiridesetletnico naše umetnosti, občutno manjkajo dela F. Kralja in M. Maleša,

ki sta gotovo najizrazitejša zastopnika te smeri pri nas. Mnogo pa šteje danes ta struja »uskokov« ali bolje umetnikov, ki so zapustili vode abstraktnosti in se podali na pot za realizmom. Tak je B. Jakar, ki razstavlja lepo podobo svojega očeta in »Jesenjske jeklarne«, kjer se je nekdanja ekspresionistična iskra oplojila z realističnim gledanjem in rodila prav dober rezultat. Počasi mu sledi tudi brata Vidmarja, F. Košir, Stiplovec, T. Kralj, M. Kralj in odločnejše O. Globočnik ter Mira Pregelj. Posebno mesto zavzema v tej generaciji Šubic M., ki nadaljuje s tradicijo svojih davnih prednikov in ki je s skicami za freske izoblikoval prav prijetne stvari.

Mlajši slikarski rod (včlanjen v glavnem v klub »Neodvisnih«, »Ladi«, »Brazdie«) je v pravem pomenu besede slikarski. Od risbe in linije, ki jo je gojila ekspresionistična umetnost, od abstraktnih snovi in kompozicij, ki je dostikrat spominjala na srednjeveško umetnost, so mladi prešli kakor pred štiridesetimi leti impresionisti, ponovno h kultu barve. Je to novi slikarski realizem, ki pa gre precej drugo pot kakor n. pr. realizem, katerega oblikuje v sedanjem času ekspresionistični slikarski rod. Mnogo več je svobode v odnosu do plastične forme. Poudarek pa je seveda na barvi, ki postaja vedno bolj subtilno orodje. Med to generacijo so »Neodvisni« posegli po barvi harmonizaciji francoskih poimpressioistov in sodobnikov ter tako prenesli v naš svet nove možnosti koloristične problematike. To je v glavnem karakterizacija mladih, med katerimi pa se posamezni umetniki razvijajo vsak v svojo individualno smer. Eden najbolj zanimivih pojavov v naši sodobni umetnosti je gotovo F. Mihelič. Njegova »Plutjska gora« nam kaže, kako se je razmišljajoči umetnik preko eksaktne študije detajlov povzpел do naravnost elementarne upodobitve skupnosti naše zemlje in človeka. V drugo smer se razvija M. Sedej. On je neprimerno bolj kozmopolitski, vendar njegovi »Dve ženi pri mizi« že kažejo novo smer, v katero bi se utegnil umetnik podati. Smer z novega realizma, ki obigeri neprimerno konkretizira sprito prejšnjih, klasičistično pojmovanih postav. Tudi barvno je slika izredno pretehtana. S. Kregar s svojo »Sonato« obrača hrbet surrealizmu, po katerem je pri nas zaslovel. Kolorizem je deloma še stari, formalno pa je zelo že umirjen. Velik mojster je G. Stupica. Njegova »Podoba otroka« je eno najboljših del na razstavi. Čudovito je karakterizirana po svoji zunanji, kakor tudi notranji bitnosti. Od ostalih razstavlja M. Pregelj dobro zinsko krajino, E. Sajevič, ki je od zadnje razstave veliko napredoval, dobro podobo »Šentpetra«, Didek Z., Klemenčič D., Omersa N. (dobro je »Cvetje«), Barvno interesantno je tudi »Cvetje« I. Kosa. Svoja dela razstavlja nadalje T. Gorjup, Karel Jakob, Kavčič K., Piščanec E., Remec B. (dobro in umirjena slika je »Zatišje«), Slapernik R., Šubic R., Sušmelj A., Vavpotič B. (dobro je akvarel »Notre Dames«), Zarnik K., Golob F. in F. Uršič. Vseh teh razstavljalcev ocenjevati delo pa je na tem mestu nemogoče.

2. Kiparji.

Komur je znana naša »Narodna galerija«, ga bo utegnlo začuditi dejstvo, da je en sam prostor v njej posvečen slovenski moderni plastiki in še ta redoma ne seže v monumentalne dimenzije. Slovenci za plastiko menda res nimamo smisla. Tudi na tej razstavi ni kdo ve kaj sijajno zastopana. Najstarejša generacija, Zajc I., Berneker F., Gangl A. in Repič A., ki je razstavljal na prvi slovenski razstavi, kvaliteto ni kdo ve kaj enotna. V glavnem gre njeno umetniško stremjenje v dve smeri. V nekaj pripovedovalni, epični naturalizem, ki ni rodil dobrih sadov, in pa v duhovno monumentalno formo, ki sta jo zastopala F. Berneker in A. Gangl ter ustvarila v tem smislu nekatera dobra dela. Iz ekspresionistične generacije imamo zastopanih malo primerov. Kos T. je v »Dekletu z vrčec« podal dobro pojmovano in rešeno formo, vendar so še vidni sledovi ploskovitega principa. Najbolj je napredoval F. Goršek, katerega umetniški razvoj je lepo podan v R. Ložarjevi knjigi o umetniškem delu in ki z »Zen-skim torsom« nakazuje oziroma izvaja rezultate, katere je doprinesel s svojo monumentalno »Evo«. Krepko telo žene, v realnem pregibu, polnoplastično, je podano z odkritosrčnim verizmom in smislom za vitalnost ter organičnost človeškega telesa. Prav dobro je tudi »Poprsje žene«. Dolinar L. razstavlja manjšo skico »Osvobodjenca«, ki je izvršena v njegovi običajni a maniri. Plastično pomembnejši je mladi rod. Tu sta oba Kalina, ki sta se že nekajkrat bavila z monumentalnimi statuarnimi vprašanji. Dobra je »Spelca« Z. Kalina tako po doživljaju, kakor tudi tehnično. — Prijetno oblikovan je »Sponin« B. Kalina. — K. Putrih je na tej razstavi slabše zastopan. Omembe vredna je portretna glava »N. Z.«, kjer so plastična vprašanja rešena po principih sodobne umetnosti združenimi z antičnimi dognanji. Dobra je tudi skica »Aktac«. Preseneča delo A. Kogovška, posebno poprsje »Deklice«. Tako s tehničnega stališča kakor tudi kompozicijsko je kip gotovo najboljšo delo, kar jih je ustvaril do sedaj ta kipar. Iz stare šole, nekam wagnerijansko je poprsje I. Sajevica. Prehiter skok od detajla k monumentalni statuarni zasnovi je napravila D. Pajnič »Adam in Eva«. Dobra je »Žena z ogledalom« Smerduja Frančiška. Pretehtana kompozicija, zadržano, notranje življenje, čustvo so glavne odlike tega dela. Tudi oba »Aktac« pokažeta tega nadarjenega kiparja v neposrednem odnosu do vprašanj sodobne kipsarske umetnosti. Mali formati pa čakajo na večje, monumentalnejše rešitve. Deloma novost razstave so plakete in redukcije St. Dremlja. Nadarjeni kipar se je lotil z velikim razumevanjem predmeta, ki je pri nas domala nepoznan in si šele išče svoje ljubitelje in odjemalce.

Razstava, ki je v celoti dostojna manifestacija slovenske sodobne umetnosti, zasluži čim številnejši obisk in naj ne bo Slovenca, ki bi tako delovno panogo slovenske kulture ne počastil s svojim obiskom.

Mikuž Stane.

Jesenice

Poroka. V nedeljo se je v ljubljanski stolnici poročil gosp. Smolej Jože, žel. sprevodnik, z gđ. Marijo Nahtigal iz Drska pri Novem mestu. Poročil ju je ženinov stric gosp. stolnik kanonik dr. Klinar. Vrlemu mlademu paru na novi življenjski poti želimo obilo sreče.

Upokojitve. Pred dnevi so bili upokojeni gg. Soklič Mihael, vlakovodja, Zalokar Franc, žel. zavrtač, in s 1. majem pa je upokojen Pristov Jože.

Človek raziskuje ognjenike in lavo

Ura, ki naj meri starost zemlje — Kazalci na njej so radij, uran in thorij

Nedavno se je znani ognjenik Etna na Siciliji, ki je bil v prejšnjih časih zelo delaven, potem pa je dalj časa miroval, prebudil k novemu življenju. Pihnil je v zrak velikanski oblak pepela, ki se je spustil v okolici v premeru 60 kilometrov na tla in pokril vse s tenko plastjo prahu. K sreči ni bil ta vulkanski dež niti žareča lava, niti tako imenovani silno nevarni »goreči oblak«, ampak le mrzel pepel.

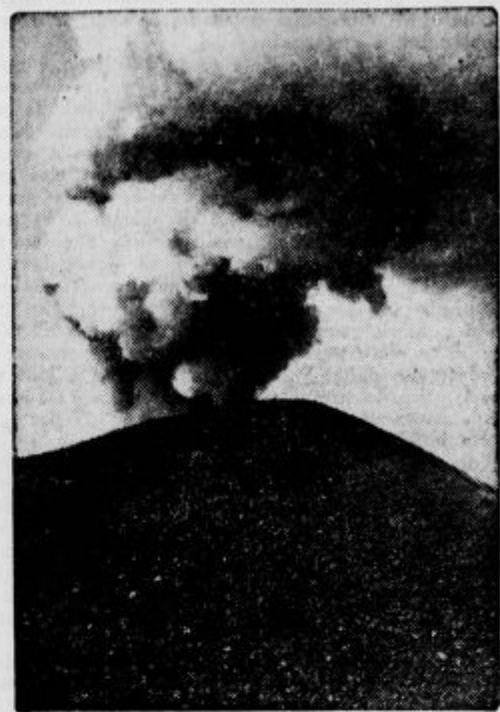
»Vulkanologi«, tako bi imenovali znanstvenike, ki raziskujejo ognjenike in pojave, ki so v zvezi z njimi — med njimi sta danes najbolj znana Italijan Mercalli in Francoz Lacroix — razlikujejo tri vrste ognjenikov in vulkanskih izbruhov. To razlikovanje ni brez pomena za prebivalstvo, ki je naseljeno v akcijskem območju ognjenikov. Prvo skupino tvori »havajski tip« ognjenikov: žrela teh ognjenikov segajo neposredno do razbeljenih podzemskih plasti, prav do jezera lave. Kadar postane notranji pritisk prehud, se dviga lava po žrelu ognjenika navzgor in se nato razlije po grebenih. Za človeške naselbine in obdelano zemljo je takšen vulkanski izbruh katastrofalen, toda ni življenjsko nevaren, kajti lava je gosta gmota, ki se pomika naprej s polževo hitrostjo. V eni uri se priplazi komaj 10 do 12 m daleč.

Drugi tip vulkanov, ki nosi naziv po znanem ognjeniku Stromboliu na Liparskih otokih, je že mnogo nevarnejši. Žrelo teh ognjenikov pokriva krhka skorja in kadar postane pritisk iz notranjosti zemlje prehud, se ta skorja razleti in nastane prava eksplozija. Lava bruhne visoko v zrak in pada nazaj na zemljo v obliki drobnega pepelnatega dežja. Najbolj nevarna pa je tretja skupina ognjenikov, tako imenovana »vezuvska« skupina. Masivni zamašek iz ohlajene in strjene lave zapira nekeje v globini ognjenikovo žrelo ter se ustavlja pritisku žareče lave. Če se v notranjosti pritisk poveča, naraste tudi protipritisk zamaška. Ti dve sili se borita toliko časa, dokler zamašek med silno eksplozijo ne zleti v zrak, čemur sledi neizmerna katastrofa, je nekoč v kratkih trenutkih uničila Pompeje, Stabije in Herkulanej in pozneje še na stotine drugih cvetočih mest v raznih delih sveta.

Te »vezuvske« ognjeniške izbruhe spremlja tudi čuden in strahoten pojav »gorečih oblakov«. Visoko v zrak pognana lava nosi s seboj milijarde drobnih in razbeljenih kremenastih kamenčkov, ki se dvignejo do višine 2000 metrov in padajo na zemljo v obliki vetrovnega smrka, pri čemer drve po pobočjih gora in grebenih s hitrostjo 60 kilometrov na uro. Iz teh oblakov strelijo bliski in njihov strašni ogenj uniči vse, kar najde na potu. Najplodnejši zemlji vzame za stoletja rodovitnost. Ti »goreči oblaki« opravljajo svoje uničevalno delo z nezasičeno točnostjo in natančnostjo. Ob vulkanskih katastrofah so že našli mrlice, pri katerih je bila sežgana le polovica telesa, ker se jih je »goreči oblak« na svoji poti le dotaknil.

Kakor so ognjeniški izbruhi in »goreči oblaki« po eni strani katastrofalni za človeško kulturo, tako so po drugi strani vendarle za znanost neprecenljivega pomena. Raziskovalci zemeljske skorje, geologi, so mogli s pomočjo raziskovanj lave priti mnogo bliže vprašanju, katerega rešitev zanima vse človeštvo: koliko je stara zemlja? Lava, ki prispe na zemeljsko površje iz silnih globin zemlje, vsebuje namreč številne sledi kovinskih snovi in med temi sledi tudi treh elementov, ki so v tem pogledu zelo zgovorni: to so radij, uran in thorij. Radij, ki je najčudovitejša in tudi najdražja kovina, ima, kakor je ugotovil znani učenjak Pierre Curie, lastnost, da se sama od sebe spreminja in preobrazuje. Podobno kakor železo, ki se pod vplivom zraka in vlage spreminja v rjo, se spreminja tudi radij, le s to

razliko, da se radij spreminja sam iz sebe, brez vplivov od zunaj, in to zaradi radioaktivnih žarkov, ki izhajajo iz njega samega. Postopek te preobrazbe teče s silno točnostjo in enakomernostjo: radij se preobrazi najprej v radon, potem v plin helij in slednjič v čisto navaden svinec.

Trajanje tega postopka pa je zmerom enako in povsem neodvisno od vplivov temperature, vlage in drugih pojavov; določena množina radija potrebuje za to preobrazbo 34 stoletij. Obe ostali kovini, uran in thorij imata iste lastnosti ter se preobrazujeta na podoben način, vendar mnogo bolj počasi, to pa zaradi manjše radioaktivnosti teh dveh snovi. Kjer pri radiju računamo s stoletji, moramo pri uranu računati s milijoni let, pri thoriju pa s milijoni stoletij. In tako smo že sestavili uro, s katero naj bi se poskusila meriti starost zemlje. Na tej uri je thorij urni, uran minutni, radij pa sekundni kazalec.

Na pobočjih ugaslih ognjenikov je najti ogromne množine strjene lave. Geolog išče v tej lavi radij, uran in thorij. Po stanju, v katerem najde te snovi, lahko do stoletja natanko izračuna starost dotičnega ognjeniškega izbruha. Ako bi geolog našel najstarejšo množino lave in ugotovil njihovo starost, potem bi ne bilo več težko postaviti približno število o starosti našega planeta. Kajti zemlja, ki je bila prvotno ena sama tekoča in razbeljena krogla lave, se je najprej ohladila na površini, kjer se je napravila skorja. Prvi vulkanski izbruhi datirajo torej iz dobe, ko se je napravila na zemlji prva skorja. In tako je geofizika res poskusila na podlagi teh raziskovanj izstaviti našemu planetu rojstni list: čas, ko se je na zemlji napravila na površini prva skorja, leži dve milijardi let za nami. Angleški učenjak Paneth, ki je uporabil isto znanstveno metodo pri raziskovanju meteorjev, pa ceni starost našega sončnega sistema na okroglo 3 milijarde let. Čeprav nekateri učenjaki, ki svoje cenitve o starosti zemlje opirajo na raziskovanje soli in njenih derivatov v morju, gornjim trditvam oporekajo, ne more nihče odrekati, da daje metoda raziskovanja strjene lave človeškemu duhu in iznajdljivosti lepo sprčevalo.

ŠPORT

XX. Državno prvenstvo v teku čez drn in strn

Prihodno nedeljo dopoldne bo na Stadionu v Ljubljani državno prvenstvo v teku čez drn in strn. Proga za ta tek bo dolga 7500 metrov. Za letošnje prvenstvo so se v glavnem že prijavili najboljši dolgozprogaši iz cele Jugoslavije. Ves tek pa bo v glavnem v znamenju borbe med slovenskimi in hrvaškimi tekači. Slednji bodo zlasti skušali popraviti slab vtis, ki so ga pred kratkim napravili v Ljubljani, ko je bil izbirni tek za sestavo državne reprezentance, ki je potem nastopila v Carigradu in si tudi osvojila prvo mesto. Najboljši hrvaški tekač je bil tedaj šele osmi. Prav posebno ostra borba pa bo za prvenstvo moštev. V tej konkurenci se bodo pomerili med seboj Concordija, Ilirija in Primorje. Letos bo zlasti nevarno moštvo zagrebške Concordije, ki ima v svojih vrstah nad vse dobra tekača — seveda oba Slovenca — Kotnika in Srakarja. Oba ljubljanska kluba bosta morala s svojimi tekači napeti vse sile, da se bosta mogla uspešno postaviti po robu Zagrebčanom.

Kratek pregled dosedanjega državnega prvenstva čez drn in strn nam pokaže prav zanimivo sliko razvoja naše atletike. V prvih desetih letih po vojni opazamo veliko premoč hrvaških tekačev in tudi njihovih klubov. V naslednjih desetih letih pa je bila vedno vidnejša veljanska premoč slovenskih tekačev. Od srbskih tekačev se je le Stefanovič posrečilo odnesti prvenstvo, in sicer v letih 1922 in 1923. Razen v teh dveh letih so vedno — do leta 1933 — zmagovali hrvaški tekači. V moštvih pa Hrvači niso bili tako dobri kot so bili njihovi posamezniki. Leta 1929. je s to prvenstvu moštev prvič zmagal Ilirija, ki je s to zmago otvorila številno serijo zmag naših tekačev nad zagrebškimi klubi. Šele lansko leto se je moštvo zagrebške Concordije in to predvsem samo s slovenskimi tekači posrečilo priboriti prvenstvo spet Zagrebu.

Za letom 1929 se je torej začela znamenita doba zmag slovenskih tekačev v državnem prvenstvu v teku čez drn in strn. Tedaj si je prvenstvo moštev priborila ljubljanska Ilirija. Naslednje leto je Ilirija ta svoj uspeh ponovila. Leta 1931. je bilo državno prvenstvo razveljavljeno. Leta 1932, 1934 in leta 1935 je bila Ilirija spet državni prvak. V letu 1933. si je prvič priborilo prvenstvo Ask Primorje; moštvo Primorja je ta podvig napravilo še v letih 1936, 1937 in 1938. To je bil znamenit čas naših nepremagljivih dolgozprogašev Kreva Ivana in Jožeta Bručana. Še zdaj le še tedaj niti eden hrvaški tekač na dolgih progah ni mogel meriti z našimi tekači. Zmagovali so kakor so hoteli. Lansko leto pa si je prvenstvo moštev spet priborila zagrebška Concordija.

Med slovenskimi tekači, ki si je prvi priboril čast državnega prvaka v teku čez drn in strn, je bil Ivo Kreva v letu 1933. Naslednji dve leti je

zmagal Bručan Jože; v letih 1936 in 1937 ga je zamenjal spet Kreva. Leta 1938. pa je povsem nepričakovano zmagal Zagrebčan Flass (Hlašk). Lansko leto pa je bil zmagovalec Jože Kotnik, ki je tekkel za zagrebško Concordijo.

Nedeljsko prvenstvo tekmovalcev je torej predvsem v znaku borbe Zagreba in Ljubljane, dasi bo to v glavnem le nastop najboljših slovenskih tekačev. Tradicija, da mora biti Slovenec prvak v cross-country, je sedaj prešla na Kotnika, ki bo pa v nedeljo imel še vedno mnogo opravka s svojim učiteljem Jožetom Bručanom in ostalimi slovenskimi tekači.

Naša reprezentanca proti Nemčiji

Za letošnje tretjo meddržavno nogometno tekmo, ki bo prihodno nedeljo na Dunaju, je zvezni kapitan Boško Simonovič določil naslednje igralce, ki bodo potovali na Dunaj: Nikolič, Valjarevič, Glisovič, Manola, Lechner, Dubac, Stojilkovič, Vuadinovič (vsi BSK), Wölfl, Kokotovič in Glaser (vsi Gradjanski) in Lovrič (Jugoslavija).

Igralce vodijo dr. Andrejevič, predsednik Zveze, dr. Kraljevič kot podpredsednik in kapetan Simonovič Boško.

Zagrebski Gradjanski se je pritožil

Zagrebski Gradjanski je zaradi nedeljske tekme v Splitu proti Hajduku vložil na Hrvaško nogometno zvezo protest, češ da je bila tekma odigrana v nerednih okoliščinah. Gradjanski zaenkrat noče navesti vzrokov, ki jih ima za svoj protest. Tekma je bila nedvomno zelo ostra in po poročilih, ki smo jih o tej tekmi brali, je prav gotovo nekaj stvari, ki Splitčane ne postavljajo v najboljšo luč. Moštvo Gradjanskega so Hajdukovci navijali v soboto zvečer pozdravili za kolodvoru z življenjem. Sličenega »simpatičnega« sprejema je bil deležen tudi sodnik Celjan Vebler, ki je tekmo sodil. Ob prihodu na igrišče ga je občinstvo pozdravilo s hudim življenjem. To so prav gotovo okoliščine, ki kažejo, da je morala tekma v Splitu biti izredno ostra in da Hajdukovci niso bili preveč izbirčni v sredstvih za doseg zmage, ki pa je bila sicer povsem upravičena. Zato tudi verjetno pritožba Gradjanskega ne bo imela mnogo uspeha.

Zmaga Jugoslavije v Nišu

Na povratku iz Skoplja je belgrajska Jugoslavija igrala v Nišu prijateljsko tekmo s tankajšnjim »Železničarjem«. V lepi igri so Belgrajčani premagali domačine z rezultatom 6:1 (4:0). Gol so dali Petrovič 3, Rakar 2 in Savič enega.

Koloraturka Sonja Ivančičeva, prva absolventka na visoki pevski šoli našega konservatorija, bo gostovala v partiji Lucije v Donizettijevi operi »Lucija di Lammermoor«.

Gnječa utrdb in orožja

Svicaški časnikar potuje
po francoski fronti med Renom in Mozelo

Vojaske dopisnik znanega švicarskega lista »Journal de Genève« Robert Vaucher je poslal svojem listu naslednje poročilo o svojem potovanju po francoski zapadni fronti:

— »Vojna, v kateri se nič ne zgodi,« govore ljudje v Parizu.
Prepotoval sem pokrajino, pokrito z velikanskimi gozdovi, s širokimi dolinami, ki že zelene, in posuto z neštevilnimi griči, ki so razvrščeni v pravilnih valovih, kakor bi narava slutila, da bodo nekoč služili kot podlaga za ta ogromna dela podkopavanja in betona, ki so jih ob naporih milijonov ljudi v šestih mesecih spremenili v strahotno verigo poljskih utrdb.

Ne morem vam imenovati kraja. Ni to edini takšen kraj (in prav v tem vidimo, s kakšno podrobnostjo in natančnostjo je bil izdelan obrambni načrt): na stotine in na tisoče je teh »krajev«, ki so kakor celice ogromne obrambne črte, ki se raztezajo od enega do drugega konca fronte.

Za Maginotovo črto v globini več desetih kilometrov sem povsod videl ista dela, ki so jih napravili potem, ko so se sovražnosti že priče. Cisto spredaj (seveda relativno misleno), v resnici nekaj kilometrov za samo Maginotovo črto, ki pa se sama razteza včasih deset do dvajset kilometrov od resničnih prednjih črt) so jarki in vzorci postojanke ter v zemlji zaklonjeni topovi kalibra 75 mm, ki so pripravljali pogotni nad sovražnika na tisoče in tisoče granat, kar slutimo iz ogromnih zalog streliva, ki so vestno prikriti in zavarovane pred presenečenji. (Pisec opisuje tu sistem poljskih utrdb, ki so bile zgrajene od začetka vojne v izpolnitve Maginotove črte, deloma v vmesnih odsekih, deloma v globino fronte. Op. ured.)

Potem je naš avto drvel nekaj desetih kilometrov ob gozdovih, pred katerimi so postavljene ovire proti tankom, na samih robovih gozdov pa so posekali drevesa v višini enega metra. Drevesna debla leže križem drugo na drugem, prepletena med seboj z vejami, in tvorijo tako skoraj nepremagljivo oviro prodiranju sovražnikov pehote. Nato smo se vozili mimo postojank, ki so jih zasedli poljski topovi kalibra 105 mm, prevzeli izpraznjene vasi, v katerih je zdaj nastanjeno vojaštvo, in prispeli slednjič do postojank težkega topništva: to so jekleni velikani, katerih žrela so obrnjena proti Nemčiji in ki bodo, kadar bo treba, burali ogenj in smrt na daljavo 25 do 30 kilometrov tja čez Saro.

Nenadno pa so se pojavile pred nami velike njive, na katerih smo videli zastavne lorenške kmete, ki so orali dolge brazde v svojo plodovito zemljo. Tu se prav za prav neha vojni pas, ki ga kot zadnja straža branijo težki daljnostrelni topovi, na ozemlju pred njimi pa milijoni mož še zmerom neutrudno kopljejo nove jarke, nove postojanke in zaklonišča, ki se pridružujejo stotinam že urejenih topniških in strojniških gnezd, v katerih na tisoče avtomatskih orožij pripravljajo, da vzmajo v pogubonosni navzkrižni ogenj sovražnika, ki bi prispel do sem, če bi že ne bil prej stokrat uničen.

Nedelja je. Slovesen glas velikonočnih zvonov se razlega po teh mestecih in vaseh, iz cerkva odhajajo ob službe božje množice starih kmetov in kmetic, pomešane s častniki in vojaki, ki so nastanjeni po hišah, skednjih in solah.

Velika noč in vstajenje! Koliko vročih molitev je na današnji dan bilo izgovorjenih v teh pokrajinah za zmago, o kateri vsakdo hoče, da bi bila odločilna. Naš avto drvi mimo grobov padlih vojakov iz pretekle vojne. Ti grobovi zgovorno opozarjajo na nevarnost, ki jo pomeni slabo sklenjen mir.

Starejši častniki, ki so mi zjutraj pripovedovali zgodbe iz bojev, ki so se jih pred 25 leti udeležili v teh pokrajinah, so nekoliko presenečeni nad to novo vojno, ki je tako različna od pretekle. Vsak dan bolj so v tej vojni prepričani, da je povsem nemogoče sovražniku, pa naj bi bil še tako dobro oborožen, prodreti tu skozi, zlasti zdaj, ko je zamudil uro, v kateri bi bilo morda še mogoče presenečenje.

Cim več hodim po tej francoski fronti med Renom in Mozelo, tem bolj občutim, kako točno je geslo, ki je napisano na znakih čet, katere so posedle Maginotovo črto: »On ne passera pas.« (»Ne bodo prodrli.«) In čimdalje bolj razumem, zakaj so vse groznejše kanclerja Hitlerja ostale brez haska in zakaj po sedmih mesecih vojne nemške armade niso zasedle niti enega kvadratnega metra francoske zemlje, medtem ko so leta 1914. v tako kratkem času osvojile najbogatejše

francoske pokrajine in ko je njihov top na veliki petek obstreljeval že Pariz.

Da bi opisoval drugo za drugo francoske postojanke, vasi, utrjene griče in doline, bi bilo dolgočasno. Naj opišem še odsek bojišča, v katerega ureditvi se zrcali značilno načelo, ki je vodilo graditelje Maginotove črte: kar največ izkoristiti zemljišče za zapreke proti prodiranju oklopnih enot.

Struga Sare je bila tu široka največ 30 do 40 metrov. Zdaj pa so jo s pomočjo zatvornic spremenili v jezero, široko več kilometrov, in na bregovih tega jezera se razteza gosta mreža železnih kolov, zabitih v tla, ki segajo celo daleč v vodo in preprečujejo, da bi se mogel kdo izkrcati na bregu. Griči na obali so podminirani. Vseposvobod so raztresena strojniška gnezda, iz katerih bo deževal uničujoči ogenj na sovražnika.

Vojaške prisege

V večini držav prevzema vojak svoje obveznosti k zvestobi in pokorščini v svečani obliki verske prisege. S tem se vojaška dolžnost postavi pod božji zakon, kar povsem odgovarja krščanskemu nauku o odvisnosti svetne oblasti od božje.

Italijanski vojak priseže takole: »Prisegam, da bom zvest kralju in njegovim naslednikom na prestolu, da bom vestno izpolnjeval državne zakone in vse dolžnosti vojaškega stanu za skupni blagor kralja in domovine.«

Zelo kratka je prisega mladih vojakov v Holandiji: »Prisegam zvestobo kraljici, pokorščino zakonu in se podrejam vojaški disciplini. Tako mi Bog pomaga!«

Angleški vojaki izgovarjajo ob zaprisegi naslednje besede: »Prisegam v imenu Vsemogočnega Boga, da bom vdan in zvest podanik Nj. Vel. kralja Jurija VI., njegovih dedičev in naslednikov, da bom vedno kot vesten vojak častno in pošteno ravnal, branil vse prijatelje in izpolnjeval vsa povelja Njegovega Veličanstva, njegovih dedičev in naslednikov, kakor tudi njegovih generalov, častnikov in vseh drugih predpostavljenih. Tako mi Bog pomaga!«

V Nemčiji se glasi vojaška prisega takole: »Izrekam pri Bogu to sveto prisego, da bom vodil nemške države Adolfu Hitlerju, najvišjemu poveljniku oborožene sile, brezpogojno pokoren in da bom kot hraber vojak zmerom pripravljen dati za to prisego svoje življenje.«

V Franciji in v Španiji ne poznajo zaprisege regrutov. V Franciji zberu regrute na dvorišču vojašnice, nakar jim častnik govori o dolžnostih vojakov. V nacionalni Španiji se priseženo formulo nadomestijo s simboličnim dejanjem. Mladi vojaki marširajo tam skozi dve prekrizani zastavi, ki ju drži častnik. S tem je prisega opravljena.

Precej dolgo in mestoma čudno prisego imajo na Finskem. Najvažnejša mesta iz nje se glase: »Če bom kakor koli izvedel, da se nekaj pripravljajo, kar zasleduje izbruh revolucije ali spremembo vladne oblike ali ustave dežele, ali njenega držav-

ki bi poskušal priti čez razširjeno reko. Hiše, ki so stale na bivših bregovih Sare, so napol pod vodo. Na oknih prvega nadstropja neke prijazne vile je še videti lepe zavese, ki jih lastnik hiše v naglici ni mogel več vzeti s seboj.

Nekoliko naprej je voda poplavlila cele vasi, ki so jih seveda prej izpraznili. Neka reka predstavlja nekoliko naprej drugo roko klešč. Da so jo mogli razširiti, so številnim potokom spremenili tek in jih napeljali tako, da se izlivajo vanjo. Noben tank, pa naj bi bil še tako orjaški, ne more priti skozi to poplavljeno pokrajino.

Grebeni, ki so med temi umetnimi jezери, so spremenjeni v prave trdnjave, pred katerimi so široke »ceste« v zemljo zabitih tračnic. Strojniška gnezda in topovske postojanke so razporejene tako, da streljajo bočno. Elementi za njihove merilne naprave so pripravljani tako za dan, kakor tudi za noč. Utrdba, mimo katere grem, nosi napis v stilu weekend-hiše v pariškem predmestju: »Naša krtina«.

»Koliko ste videli topov od X do Y?« me vpraša častnik, ki so nam ga dali za spremstvo.

»Približno za eno baterijo,« mu odvrnem.

»Najmanj dvajset baterij jih je,« mi odvrne smeje. »Vidite torej, da so dobro skriti...«

nega reda, bom o tem takoj sporočil dalje. Nikdar ne bom ničesar storil proti svojim službenim dolžnostim, niti iz ozira do svojega sorodstva ali svaštva niti iz ljubosumnosti ali iz strahu, niti zaradi kakšnega darila.«

Zelo preprosta je vojaška prisega na Japonskem, kjer regruti samo podpisajo listino, na kateri so točno našlete vse njegove dolžnosti.

Ameriška lovška letala

Javne in zasebne cenitve letalske proizvodnje v Združenih državah soglašajo v tem, da je možno v Ameriki izdelati letno 16.000 letal in 18.000 motorjev. Tem številkam služi za podlago stanje od 1. januarja 1940. Za december 1940 pa računajo, da se bo proizvodnja v toliko dvignila, da bo Amerika letno izdelala 23.000 letal in 35.000 motorjev.

Ko bodo prišla ameriška letala v Evropo, bosta imela Francija in Anglija lovška letala, ki bodo razvijala brzino 400 milj (640 km) na uro. Najboljše in najhitrejša nemško lovsko letalo (»Messerschmitt« Me 109) doseže največjo brzino 375 milj na uro. Dvomotorno ameriško letalo znamke »Lockheed« doseže največjo brzino 500 milj (800 km) na uro. To lovsko letalo je opremljeno tudi s 4 topovi. S temi letali se bo mogoče uspešno bojevati proti bombnikom, katerih benziški tanki so zavarovani z oklopnimi ploščami, ki jih kroglice iz strojnih pušk ne morejo prebiti. (Do sedaj najboljša angleška lovška letala znamke Spitfire imajo 8 strojníc, nemški »Messerschmitti« pa 4 strojníc in 2 topa.)

Drugo ameriško lovsko letalo, znamke »Vulture Vanguard«, je izdelano še po načelu oborožitve s strojnícami. Ima pa vdelanih nič manj kakor 10 strojníc. Doseže brzino 420 milj (700 km) v višini 6000 metrov in je eno najhitrejših, če ne najhitrejših lovsko letalo na svetu sploh. Mnogo se je govorilo o lovskem letalu znamke Curtis P-40, od katerih imajo Francozi že precejšnje število. Toda zdaj so ameriške tovarne izdelale nov model tega letala, ki dosega brzino 640 km, dočim je stari model dosegal le nekaj nad 500 km.

»Verjemite mi,«

s pomočjo
tega recepta
s smetano mleka
so žene, stare povprečno
50 let, videti kakor
da štejejo komaj 30 let.

Namažite se na mestu,
označenim s strelico —
potem pa po vsem licu in vratu.

EVO Vam hitrega načina, da napravite gubasto, ohlapno in velo kožo spet svežo, čvrsto in mlado. Zmešajte enoto čiste mlečne smetane (očistene s pankreatinom) z enoto očistene oljčnega olja, potem zmešajte to z dvema enotama najfinišne kreme. To bo takoj redilo Vašo kožo ter ji vrnilo mladostno svežost in lepoto v neverjetni meri. Neka slavna igralka se je poslužila tega recepta, da ohrani svoj mladostni videz in s 70 leti je še vedno igrala vloge mladih žena. To zmes Vam lahko napravi tudi Vaš lekarnar, a pripravljajte male količine je zelo drago. Krema Tokalon bele barve (ki ni mastna) vsebuje mlečno smetano očisteno in specialno pripravljeno, z očistnim oljnim oljem, da redi Vašo kožo. To je pravo hranilo za kožo. Dobiva se v tubah po Din 15 — in 22 —. Uspešni rezultati so zamejeni v vsakem primeru, ali pa se Vam vrne dvojna kupna cena.

Žimo sterilizirano 115 C° za modroce

od navadne do najfinejše, vedno na zalogi po najnižjih cenah

Franc Jager, tapetništvo
Ljubljana, Sv. Petra c. 17, telefon 20-42

Objava

Naznanjam, da želim spodaj imenovana skleniti zakon:

Zenin: Pečan Franc, upokojenec, rojen 16. marca 1908 v Ljubljani.

Nevesta: Kralj A. Adela, hči posestnika iz Subotice, Hajdukovo 666, rojena 15. junija 1916.

Pozivam vse one, ki jim je znano, da je med imenovanima kakšen zakonski zadržek ali okolnost, katere izključuje svobodni pristanek, da to sporoče meni naravnost ali pa potom občinskega urada.

Iz pisarne matičnega zvanja v Subotici, št. 221 od 2. aprila 1940.

Dvorec Christiansburg v Kodanju, rezidenca danskih kraljev.

Jakob K. Heer

Berninski kralj

Roman s švicarskega pogorja.

V Marku Paltramu se je ulovečila prasila gora. In kar koli je bilo z Jolandino smrtjo masčevano, kakršne koli velike grehe je zagrinjalo gorovje s svojim molkom — obrambni govor življenja je bil močnejši nego tožba smrti.

Tri in trideset ljudi je otel Marko Paltram pogube in njegova dela so prinesla življenje vsej dolini.

Tako sodi žalujoča množica pri cerkvi Santa Maria. Ob Jolandini krsti moli osiveli župnik Jakob Tass. In govori s trdnim zaupanjem moči, ki veruje v zadnji lepi namen vsega stvarstva: »In nad vsemi je ljubezen!«

Tedaj zaplaka Marko Paltram spricho vseh ljudi in omahne, da ga morajo najbližji podpreti. Skalnootdrnega moža je premagala slabost.

In prizor je mogočno pretresljiv, sega v srce kakor dopolnitev usode!

V čistem, zlatem gorskem večeru gre od župnišča velika ženska postava po starih pontresinskih ulicah navzgor proti sivi cerkvi Santa Maria. In vaščani spoštljivo pozdravljajo.

»Cilgija Premont,« si prišepetavajo.

In pripovedujejo o lepi, živovesli gospodični, ki je pred mnogimi leti hodila z latinsko knjigo k cerkvi Matere božje in se vračala z župnikovima kozama.

»Že takrat smo vedeli, da je Cilgija Premont nenavadna ženska. Da bo pa pomagala ustanoviti šentmoriško kopalnico, da bo povzdignila vso občino in ji pripomogla do uspeha, tega ni pričakoval nihče.«

Tako govorijo za njo, ko gre proti cerkvi.

Nič več ni mlada, namesto učene bukke je brala knjigo življenja, kar je bolj težko, in sive niti so se ji vzpletle pri tem med njene kostanjeve lase. Toda drži se še vedno tako ponosno ko nekdaj, hodi še vedno tako lahko in ljubko, in njene zlatorjave oči so ohranile svojo svetlobo in gledajo, resda bolj mlo in resnobno, še vedno tako verujoče zmagovito v svet.

To je postava z lepoto zrelih misli in odlične dobrote, postava, ki sveti in ogreva.

Obdesel mladosti še vedno obdaja Cilgijo Premont kakor žari snežnik, ko je dan že zatoni.

Sanja na klopi pri cerkvi Santa Maria, na kraju, ki je lep in tiho ubran, kadar začno rdeti vrhove Bernine.

Iz gorskega gozda pridejo zvonkajoče koke in mlada pastirica jih vodi.

59

Tedaj prebudi Cilgijo iz njenih spominov neki glas.

Malepart, volčjak Marka Paltrama, stara oguljena žival, tuli ob križnih vratih pokopalšča.

»Svojo mlado gospodaričo išče.« Cilgija mu odpre križna vrata in stopi še sama v tiho kraljestvo mrtvih.

Toda glej, ob svežem grobu kleči, glavo sklonjeno med cvetje, Marko Paltram.

Za hip oklepa, stopi bliže in zašepeta: »Marko! Marko Paltram se zgane, stokajoč hoče dvigniti glavo, pa ne more. Cilgija ga podpre in šele zdaj jo zagleda.

»O, Cilgija, konec sveta prihaja, ljubimca smeta družno hoditi, toda komaj en dan, Cilgija, komaj en dan!«

»Ali naj grem po pomoč, Marko?«

»Ne, ostani pri meni, Cilgija!« prosí goreče. Naglo se dvigne in stoji obhajajoč. »Lahko noč, Jolanda, ne bo ti treba dolgo čakati. Kmalu pridem za teboj, dete!«

In kakor vinjen gre proti vratom. Cilgija ga podpira. Počasi stopa dvojica v mraku proti koči z vodnim kolesom.

Drugo jutro se pa razširi novica: Marko Paltram leži na smrtni postelji. Cilgija Premont, pred mnogimi leti njegova zaročenka, mu streže do smrti.

Streže mu do smrti!

In skupaj hodita, ki sta se ljubila, še enkrat dolgo, bridkostno pot življenja od Fetana do tega zadnjega dne.

Marko Paltram ječi: »Bil sem te in podlegel, ti si ljubila in zmagala, o, Cilgija, močnejša si nego Katarina Diant! Temno dušo kamo-gaskarja si napolnila s svetlobo, dala si mi moč za nekaj dobrih dejanj, plamen sem ti hotel prinesiti z Bernine, toda moje roke niso bile čiste dovolj, in ubiti sem moral Gruberja! To je bila moja najtežja ura, vedel sem: zapadel sem svoji usodi! In tvojega sina ne obtožujem, zgodilo se je, kar se je zgoditi moralo: napuh, nezvestoba sta rodila sad — in moja Jolanda je morala zato umreti na ledeniku.«

Cilgijine solze so orosile njegova upadla lica in njena roka je oklepala njegovo.

Šele čez nekaj časa je zopet spregovoril: »Ali ni čudno, da moram umreti v postelji, jaz lovec, ki sem menil, da bom našel smrt v skalovju, toda velika dobrota je to in ti si pri meni, Cilgija!«

»Tih, tiho, Marko, samo en spomin mi gremi življenje, da te nisem mogla osrečiti, ti moj divji Marko!«

Iz oči Marka Paltrama posije žarek, lovec se umirja in dan se nagiblje v večer.

Toda čuj, od daleč zadoni mehka pesem.

Prijatelji nekdane Mladinske zveze so se zbrali, brez pozdrava za slovo se Marko Paltram ne sme ločiti s sveta. Njihova pesem šumi ko sanja iz daljave. In Bernini žarijo, kakor bi cvetel sleč do njihovih vrhov, ne, kakor bi žvigali iz njih živi plamen!

Nadzemsko se svetijo gore in doline — in pesmi zvenijo.

Uro pozneje zvedo ljudje: Marko Paltram je umrl, mirno in spokojno se je ločil s sveta.

Engadin ni imel večjega človeka, ki bi ga mogel izgubiti. Bil je njegov veliki lovec, njegov rešitelj, njegov zdravnik. In njegova spokojna smrt je vplivala blažilo.

Bil je boljši nego njegov glas in njegova smrt je oprala v Engadinu Marka Paltrama za vedno krivde prelite krvi.

Cilgija Premont je pa videla dozoreti sina v moža in je doživela z njim veselje.

Samo ena težka ura ji je še bila usojena.

»Mati,« je dejal resni, moško lepi Lovrenc, »neki stari na pol hromi berač je bil tu, ime mu je dolgi Nac, želel je denarja in je govoril o mojem očetu. Mati, povej, kaj veš o očetu?«

In mati je razodela sinu veliko skrivnost svojega življenja.

»Zakaj si storila tako, mati?« je vprašal globoko prisunjen.

»Hotela sem prihraniti svojemu sončnovodnemu sinu trpljenje, hotela sem mu ohraniti neomadeževano ime!«

Tedaj je v globoki ganjenosti poljubil mater na čelo.

In Cilgija je videla še čudežne dneve.

Doživela je še, kako se je preudaren Andrej Saratz iz Pontresine z drugimi vrliimi možmi Bündena povzpnel na Bernino in se je ponosni vrh sklonil pod človeško nogo. Doživela je še, kako je tisoče in tisoče veselih ljudi prihajalo v nekaj tako samotni Engadin. Hvalilo čista jezera, prozorne luči, hodilo na hribe in slavilo dolino kot neprimerljivo razodetje lepote na bogati zemlji.

Samo čudeža današnjega Engadina ni več videla.

Zakaj čudež je sedanjí Engadin.

Med belimi snežniki samo zelen gaj, kjer raste nizka trava in planinsko cvetje, ima tri cvetoča mesta: Samaden, St. Moritz, Pontresino, in kar je lepega, kar razveseljuje ljudi, se najde v njegovih bogatih hišah! Okrasile so se z umetnostjo, v bogatih knjižnicah stoji knjiga pri knjigi, in potnik, naj pride iz katere koli dežele, ga pozdravlja staro in mlado v njegovem domačem jeziku.

Toda visoko izobraženo ljudstvo ima še en jezik srca: latinščino, pesniški jezik Konradina Flugijs.

Dokler bodo odsevala prisrčna jezera, se bodo glasile njegove pesmi. Dokler bodo zelenele planine, bo bajalo ljudstvo Bergamaskov o Marku Paltramu in poslušalo v noč, ali ne prihaja odkod. Mislijo namreč, da hodi sin kamo-gaskarja, berninski kralj, še vedno po svojem kraljestvu.

Toda on počiva pri cerkvi Santa Maria nad Pontresino.

In beli plamen Bernine straži njegov tihi grob in grob lepega lovškega mladca Landola.

Konec.

CEVI

za odvode stranišč, dimovode,
„SALONIT“ valovite strehe, ša-
blone in ves ostali

gradbeni material
dobite pri

„MATERIAL“

trgovina s stavbenim materialom

lastnik MIRO VOVK

LJUBLJANA, Tyrševa c. 36 b

Telefon 27-16

Brzoi „MATERIAL“

Mali oglasi

V malih oglaših velja vsaka beseda 1 din; tinitovaniški
oglas 2 din. Debelo tiskane naslovne besede se računajo
dvofolno. Najmanjši znesek za mali oglas 15 din. - Mali
oglas se plačuje takoj pri naročilu. - Pri oglaših
reklamnega značaja se računa enokolonjska, 3 mm visoka
petlitna vrstica po 3 din. - Za plamene odgovore glede
malih oglasov treba priložiti znamko.

Službe iščejo

Trgovski pomočnik

mlad in vester, vajen
trgovine z mešanim pla-
gom, bi premenil službo,
Naslov v upravi »Slov.«
pod št. 5355.

Kmečko dekle

ki zna dobro kuhati, si
želi stalne poštene službe
- najraje v župnišču. -
Naslov v upravi »Slov.«
pod št. 5329.

Službo dade

Ključavničar, pomočnik
sprejemam za takoj. Ciril
Podražaj, Ig.

Krojaško pomočnico

prvo vrstno, sprejme takoj
modni salon, Komen-
skega ulica 36.

Postrežnico

do 40 let, najraje iz Sp.
Siske, sprejemam za vsa
hišna dela. Naslov v upr.
»Slov.« pod št. 5375.

Hlapca h konjem

sprejme takoj gostilna
Vodnik, Podutik.

Hlapca za vsa dela

in h konjem, sprejme takoj
Andrej Kregar, Viž-
marje.

Natakarico

vijudno, pridno, sprejemam
za takoj na Jesenicah, -
Točka dobra. Naslov pove
upr. »Slov.« pod št. 5336.

Elektromonter

majša moč, dobi takoj
službo. Ponudbe v upr.
»Slov.« pod »Zanesljiv pri
hišnih instalacijah« 5341.

Hlapca

poštenega, treznega, va-
jenega konj in poljskih
del, sprejme I. Novak,
Podbrezje, Gorenjsko.

Fanta z dežele

močnega in poštenega, v
starosti 16—18 let, sprej-
mem za hišna dela. Po-
nudbe v podr. »Slovenca«
v Celju pod »Dela voljan«
št. 5363.

Vajenci

Mesarskega vajenca

sprejme Avgust Kos,
Sred. Gameljne.

Mesarskega vajenca

močnega, zdravega, po-
štenega, sprejme takoj
Franc Jagodje, Ljubija-
na, Korunova ulica 5.

Objave

Čenjenim odjemalcem

sporočamo, da imamo
svojo telefonsko številko
41-25.

Se priporoča lesna indu-
strija »Usenik«, Izanska
cesta 18.

Glasba

Pianino

zelo dobro ohranjen, za
vsako ceno naprodam. —
Poizve se: Cizel, Kotni-
kova 21-II.

Razno

Gumbnice, gumbje, pilse,
monogrami, entel, ašur
fino in hitro izvrši

Matek & Mikeš

Ljubljana, Františkanska ulica
nasproti hotela Union

Vezanje perila, krasna
predtiskana žen roč. dela

Samolastno

lovišče

Log pri Rogatcu

(revirno vodstvo Log),
1282 ha - se bo oddalo v
zakup za 4 leta na draž-
bi dne 20. aprila 1940 pri
sreskem šumarskem refe-
rentu v Celju.

Razglas in informacije
so na razpolago pri Za-
časni državni upravi v
Ljubljani, revirnem vod-
stvu Log in sreskem šu-
marsk. referentu v Celju.

Posedstva

Majhno parcelo

za visokoprtilično hišo,
za Bežigradom, prodam.
Podmliščakova ulica 11.

Parcele za stavbišča

in kompleks okoli 5000 m²
zemljišča, vse pri remizi
v Ljubljani, prodam. Po-
izve se v upravi »Slov.«
pod št. 5330.

Hišo

kupim za stanovanje z
rento 800—1000 din. Pla-
čam takoj. — Ponudbe v
upravo »Sl.« pod »Zdrav
kraj — blizu centra« št.
5334.

Kupimo

Bukova drva

in krajnike, suhe, ponu-
dite z navedbo cene trd-
ki Pogačnik, Bohoričeva
št. 5, Ljubljana.

Tračno žago

rabljeno, z razparilnikom
in vodoravni jermenik. -
kupim. Ponudbe na Dra-
go Nanut, Banja Luka -
Bosna. (h)

Prodamo

Rdeč čebulček

nudimo po znižani cen.
Sever & Komp., Ljubija-
na.

Zidana baraka

za porušenje, naprodam.
Josip Bahovec, Ljubljana,
Galusovo nabrežje 39.

Agrar in ribezel

visokostebelni, naprodam.
Korziška, Ljubljana, Vr-
tača 3. (1)

VINA

dolenjska, štajerska in
sploh vseh vrst kupite pri
Centralni vinarni
v Ljubljani.

TELEFON ŠTEV. 25-73

Otroški kotiček**ZAČARANI GOZD**

(79) Medtem je čarovnica sa-
motno stanovala v velikem sta-
rem gradu. Vsa njena družina
so bile miši in podgane, ki jih je
bilo na pretek. Toda to je ni mo-
tilo. Po cele dneve je sedela in
premišljevala, dokler ni zamislila
neke načrta.

(80) Najprej je hotela preure-
diti grad v boljše stanovanje. Ka-
dar je kaj želela, je samo zavih-
tela svojo čarobno palico, mrmra-
la neke besede in en, dva, tri...
že je stvar bila na mestu.

Pritlikavce hrušove:

Willijamovko, Gellertovo
in Pastorovko ima še na
razpolago drevcesnica Ko-
ren, Mozirje.

Pravo smederevko

dobite pri M. Cesar, vin-
ska trgovina, Ljubljana
VII., Gasilska ulica št. 3.
Telefon 23-69.

Premog

koks, drva nudi

I. Pogačnik

Ljubljana, Bohoričeva 5
telefon 20-59

Postrežba brezhlbna

Čitajte »Slovenca«

Štedilniško ploščo

35 x 26 col., s 4 luknjami,
malo rabljeno, zelo mo-
čno, prodam. Poženel,
Izanska cesta 39.

Ciprese

za parke, vrtno ograje,
pokopališča itd., v vseh
dolžinah do dva metra,
smreke za živo mejo do
enega metra višine, sadi-
ke gladkega bora do tri
metre višine in macesno-
ve sadike okrog enega
metra višine — ima po
ugodnih cenah naprodam
v lastni gozdni drevcesnici
Franc Dolenc, Predvor
nad Kranjem.

la. suhe slive

boganske, vreče po 50 kg
240 din, po 10 kg 58 din
franko voznina razpošilja
G. Drechsler, Tuzla.

Vsakovrstno

pohišstvo

dobavlja se vedno po sta-
rih cenah v moderni in
solidni izdelavi trdka

»OPRAVA«

Celovska cesta 50.
Sprejemajo se naročila.

Gumbe za dame

iz mode, v raznih barvah
in velikostih, proda večjo
količino, 60% pod tovar.
ceno: Tvorica dugmeta,
Zagreb, Selska 119. (1)

Otroške vozičke

najugodnejše kupite pri
Banja, Ljubljana, Miklo-
sičeva 20.

Najugodnejši nakup

moških oblik nudi
Presker, Sv. Petra c. 14,
Ljubljana.

Videm — 1 Lutz peč

novi, iz zaloge v restav-
raciji Kunej, pri kolodvo-
ru, prodamo po izjemni
ceni.

Kolesa

raznih svetovnih znamk
kupite najceneje pri: No-
va trgovina, Tyrševa 36.
Rabljena kolesa vzame-
mo v račun. (1)

Odšel je k svojemu Stvarniku in Velikemu duhovniku č. gospod

Ivan Primar

duhovnik v pokoju, bivši kaplan kamniški

Pogreb bo v četrtek, dne 11. aprila, ob pol desetih dopoldne
iz šutenske cerkve na Žale.

Vsem duhovnikom ga priporočamo v memento pri presveti
daritvi.

V Kamniku, dne 9. aprila 1940.

Za kamniško duhovščino: M. Rihtar, dekan

Gospodar življenja in smrti je poklical k Sebi po večno plačilo
častitega gospoda

Ivana Primarja

duhovnika v pokoju

Pogreb rajnega bo v četrtek, dne 11. aprila, ob pol desetih
dopoldne iz župne cerkve na Žale, kjer počivata tudi njegova
mati in sestra.

Nepozabnega rajnega gospoda priporočamo v molitev.

Kamnik-Devica Marija v Polju, dne 9. aprila 1940.

Marija in Frančiška, sestri; Franc, nečak, v imenu sorodnikov

Hranilnica in posojilnica v Kamniku

javlja, da je umrl njen dolgoletni član načelstva —
blagajnik, častiti gospod

Ivan Primar

duhovnik v pokoju

Pogreb zvestega in dobrega sodelavca bo v četrtek,
dne 11. aprila, ob pol desetih dopoldne iz župne
cerkve na Žale.

Vsemogočni naj mu obilno poplača njegov trud!

Kamnik, dne 9. aprila 1940.

Načelstvo

Zadnje vesti:

Nemški ultimat Švedski?

London, 10. aprila. c. Semkaj so prispeli vesti, da se je švedski parlament sestal na tajno sejo ob 20. uri zvečer. Pred sejo parlamenta ob 19.30 je nemški poslanik v Stockholmu obiskal zunanjega ministra Gümtherja in se z njim razgovarjal do začetka tajne seje parlamenta.

V londonskih političnih krogih izjavljajo, da je nemška vlada sedaj tudi Švedski poslala ultimatum, da se naj tudi Švedska poda pod zaščito Nemčije.

Sicer so se iz nemških virov že dan širile vesti, da ni res, da bi bila Švedska oklicala splošno mobilizacijo. V London pa so prišle vesti iz Stockholma, ki potrjujejo, da je Švedska oklicala splošno mobilizacijo in izdala celo vrsto varnostnih odredb na švedski meji.

Nemci so v Oslu sestavili novo norveško vlado

Oslo, 10. aprila. c. Vesti iz nemškega vira vedo povedati, da je bila v Oslu ustanovljena nova nacionalna norveška vlada. Nova nacionalna vlada bi naj sodelovala z nemško vojsko, ki sedaj zaseda Norveško.

Na čelu nove vlade so Nemci postavili voditelja norveških narodnih socialistov Vidkuna Quislinga za predsednika vlade.

Nemška poročila pravijo, da je dosedanja norveška vlada odstopila in da torej vlada, ki je zbežala v Hamar, ne predstavlja več Norveške.

Predsednik nacionalne vlade v Oslu Quisling je že imel po radiu govor in pozval norveško prebivalstvo, da naj se ne upira nemškim vojaškim oblastem. Kdor bi se uprl, bi zakrivil velik greh nad norveškim narodnim premoženjem, ki bi bilo uničeno v brezupni borbi.

Po vesteh DNB bi naj Quisling prevzel tudi zunanje ministrstvo, major Wosslew je vojni minister, Hyphen je socialni minister, Ernest Skanske pa provosodni minister.

Nemške divizije so prišle z letali na Norveško

Oslo, 9. aprila. b. Kakor javlja norveški generalni štab, so Nemci po zračni poti prepeljali dve diviziji, s katerimi se sedaj vodijo operacije. Ti dve diviziji sta opremljeni s strojnimi puškami, tanki in topovi in večjo količino municije. Računajo, da so za to ekspedicijsko porabili okrog 1000 letal.

Berlin, 9. apr. b. Danes opoldne so vsi listi v Berlinu izdali posebno izdajo. V Berlinu ugotavljajo, da je Nemčija dosegla velike uspehe v ekonomski uspehi z zavzetjem Danske, ki je dobavljala Angliji mnogo življenjskih potrebščin, katere bo sedaj dobavljala Nemčiji. Poleg tega so letalske baze, ki so bile prej oddaljene 1000 km od Nemčije, oddaljene sedaj približno samo še 435 km, to je eno uro letenja. Do 3 popoldne iz Norveške niso prispeli nobene vesti. Mislijo, da se norveška vojska upira. Norveška vlada se je umaknila v Hamar na švedski meji.

Oslo še ni zasedeno?

Pariz, 10. aprila. c. Francoske radijske postaje so 9. aprila ob 23.50 zvečer še objavljale vest, da Oslo, pa tudi Bergen, Trondhjem in Narvik še niso zasedeni. Vse te vesti bi naj širile samo nemške radijske postaje. Pač pa je angleški radio ob istem času objavil vest, da je neka nemška vojska ladja priplula popoldne v Narvik in tam izkrcala manjšo nemško posadko.

London, 9. aprila. b. Iz službene norveške strani je bila danes ob 3 popoldne izdana sledeča vest o dogodkih, o katerih pravijo sledeče: Točno je, da so posamezne nemške ladje prodrle prilično daleč ob norveški obali. Tako se ena nemška vojna ladja nahaja v Bergenu, dve sta prodrli v Trondhjem. Na obeh mestih so izkrcali nemške čete. Na južni obali Norveške so se na več točkah izkrcali nemški vojniki, tako v Torskgrundu in Vallo. Ali je Oslo že zasedeno, še ni znano.

Norvežani so potopili nemško križarko „Gneisenau“

Oslo, 10. aprila. c. Norveška admiraliteta objavlja uradno poročilo, v katerem pravi, da so nemške vojne ladje pri Oslafjordu skušale zjutraj ob 3.30 pripluti do norveške obale. Obrežno potnišstvo pa je streljalo na nemško brodogoj, ki je bila pri tem nemška križarka »Gneisenau« potopljena. »Gneisenau« je imela 20.000 ton obsega in posadko 1500 mož in je bila med najmodernejšimi nemškimi vojnimi ladjami. Neka druga nemška vojna ladja pa je nasledila pri plovbi skozi fjord, potem ko se ji je posrečilo izogniti se strelom obrežnih topov.

Letalska bitka ob južni norveški obali

Stockholm, 10. aprila. c. Reuter poroča, da se je ob 17 razvila velika letalska bitka ob južni norveški obali nad Mossom. Izid bitke še ni znan. Prav tako kroži v Londonu vest, da se je ob zahodni norveški obali razvila večja pomorska bitka med angleškim in nemškim vojnimi brodom. Bitka še traja ob velikem viharju na morju.

Zakaj zavezniško brodogoj ni preprečilo prevoza nemških čet

Pariz, 10. aprila. c. Desničarski poslanec Fernand Laurent je danes vložil na predsednika vlade in zunanjega ministra Reynauda interpelacijo, v kateri zahteva od predsednika vlade pojasnilo, zakaj so nemške vojne ladje lahko izkrcale čete na Norveškem in kje je bilo tedaj zavezniško brodogoj, da bi to preprečilo. Fernand Laurent vprašuje francosko vlado, kako je Nemčija mogla izkrcati svoje čete, tedaj, ko zavezniški pravijo, da so gospodarji vseh morskih poti.

Danci so se branili proti Nemcem

Kodanj, 10. aprila. c. Na današnji seji danskega parlamenta je predsednik vlade Stauning v urodo svojega govora izrazil spoštovanje tistim mladim danskim žrtvam, ki so dne 9. aprila zjutraj žrtvovali svoje življenje za svojo domovino.

Norveški odpor že zlomljen?

Newyork, 10. aprila. c. Dopisnik »United Press« poroča iz Osla, da se lahko reče, da je norveški oboroženi odpor proti nemški okupacijski vojski že zlomljen in da se ne bo mogel nikdo več upreti nadaljnjim dejanjem nemške vojske na Norveškem.

ŽENA VRAG VIVIAN ROMANCE

Francoski film, ki prikazuje s kruto realnostjo vso očarljivost in podlost lepe žene, ki prinaša moškemu le bol in ne-rečo. — Režija: Jean Duvivier. — Soigralci: Jean Gabin, Charles Vanel

Premiera danes! — Ob 16., 19. in 21. uri — Kino Matica tel. 21-24

Senzacionalne pustolovščine, napete do skrajnosti, kot jih še niste videli v nobenem sliknem filmu!

Tim Taylorjeve pustolovščine I. del: **Groza v pragozdu**

V sled velikega zanimanja za ta film predvajamo istega še danes in jutri!

Kino Sloga, telefon 27-30 Predstave ob 16., 19. in 21. uri

Še o krivični obremenitvi ljubljanskih gostilničarjev in kavarnarjev

Ko smo poročali o obnem zboru Združenja gostinskih podjetij v Ljubljani, smo svede objavili tudi vse pritožbe proti mestni občini, ki so jih izrekli razni govorniki. Skladi pa moramo tudi drugi zvon in zato objavljamo pojasnilo, ki smo ga o tej zadevi dobili z magistrata.

Kolikor se tiče davščine na potrošnjo, je v poročilu marsikaj netočno in tendenciozno prikazano. Iz članka bi namreč nepoučen bralec sklepal, da je to davščino uvedla občinska uprava, dočim njeni prvi počelki izvirajo že iz leta 1922 ko je bila uvedljena navedba o pobiranju občinske davščine na ponočni obisk gostiln in kavarn, ki je veljala prav do proračunskega leta 1929-30. S proračunskim letom 1929 je to naredbo zamenjala nova navedba o sanitarno obrtni kontrolni davščini, ki je veljala do proračunskega leta 1932. Tedaj je bila namesto prejšnje uvedena sedanja davščina na potrošnjo, ko je občina pobirala na računke listke po 30 par od računa, ki ga plača gost od potrošnje v skupnem znesku od 10 din dalje. Pobiranje te davščine je bilo v veljavi prav do proračunskega leta 1936-37. Tedaj je bila pa ta davščina znižana od 30 do 25 par od računa, ki jih gost plača od skupne potrošnje 5 ali več dinarjev. Na željo večine gostilničarjev je bilo po naredbi dostavljeno, da je mogoče to davščino plačati kot mesečni pavšal tako, da dobi mestna občina 1 din od vsakega v prejšnjem koledarskem letu potrošnega hektolitra vina in piva. Računski listki so ostali še nadalje v veljavi ter jih je mestno poglavarstvo interesentom dajalo brezplačno na razpolago, da so z njimi pavšal lahko prevzeli na gošta.

Iz zgodovine te davščine torej jasno vidimo, da je davščina vsa leta hotela obremeniti edino gošta, ne pa gostilničarja. Res je pa tudi, da so te pavšale raje plačevali gostilničarji sami in zapitkov niso ra-

čunali na te računske listke. To je pa stvar gostilničarjev, če so gostom davek prevzeli na svoja ramena, saj so gotovo imeli prav tehtne vzroke za to žrtev. Če bi bili pa gostilničarji brez izjeme dosledni in že od leta 1932 dalje računali zapitke z računskimi listki, bi se bili potprežljivi ljubljanski gostje že davno privadili, kakor so se pač naglo privadili tudi na razne hujše podražitve, ki so jih gostom diktirali gostinski podjetniki sami. Pri podražitvah so bili pa gostinski podjetniki vedno popolnoma solidarni in zgledno disciplinirani ter do skrajnosti dosledni in neizprosnji, čeprav so lahko čitali dosti utemeljenih pritožb svojih gostov v listih, še več jih pa slisali.

Za sedanje proračunsko leto je pa položaj naslednji: Ne da bi se poslužili redne, v zakonu določene pritožbe proti proračunu in obliki pripomb k javno razglednemu proračunskemu osnutku, so predstavniki gostinskih podjetnikov brez vednosti mestne občine z intervencijami v finančnem ministertvu dosegli, da dosedanjega pavšaliranja po 1 din od hektolitra zatrošarinjenega vina in piva v minulem koledarskem letu ministrstvo ni več odobrilo. Ker bi pa zato morali biti spet uvedeni računski listki in bi tako gostinski podjetniki zaradi svojih uspešnih intervencij prišli z dežja pod kap, je ministertvo v interesu gostinskih podjetnikov spet odobrilo pobiranje pavšalov. Mestna občina je pa pri dolgotrajnih pogajanjih šla še mnogo dalje in gostinskim podjetnikom ustregla do skrajnosti, ko je sprejela predlog gostinskih podjetnikov popolnoma, da odeslej pobira za 50% znižani pavšal.

S tem izredno velikim popustom in olajšanjem je pa mestna uprava hotela predvsem napraviti tudi konec večjemu pritoževanju naših gostinskih podjetnikov, da počitka in razvedrila potrebnim gostom ne bo več treba poslušati neupravičenih napadov na skrajno obzirno mestno občino. Zato pa po pravici upamo, da bodo sedaj gostinski podjetniki svoje goste tudi sami obvestili o znižanju davščine na polovico.

Srečke drž. razr. loterije

Žrebanje I. razreda 12. aprila t. l.

ima z raznovrstnimi številskami na razpolago

Jugoslavenska banka d.d., podr.

Ljubljana, Gajeva 3, poleg nebotičnika

1 Comedie Francaise v Ljubljani. V soboto, dne 13. aprila ob 8 zvečer priredbe v operi najodličnejši člani pariške Comedie Francaise večer z recitacijami iz francoske poezije. Predvajali bodo tudi enodejanko iz francoskega repertoarja. Našemu občinstvu so še v najlepšem spominu lepe in uspele prireditve raznih francoskih gledaliških družin v povojnih sezonah, zato mu bo brez dvoma ustreženo, če bo moglo pozdraviti zastopnike prvega francoskega gledališča pri njihovem prvem oficelnem gostovanju na našem odru. Cene od 4 dinarjev navzdol. Natančen spored bomo priobčili v najkrajšem času.

1 Na materinski proslavi, ki jo priredi Krščansko žensko društvo v ponedeljek, 15. t. m. ob 7 zvečer v ljubljanski operi, bo imel lep idejni govor škofijski ravnatelj g. Jagodic. Ga. Sonja Ivančičeva bo zapela dve pesmi: Pavšičevo »Kaj bo sinku sen prinesel« na Zupančičevo besedilo in Regerjevo »Uspavanko«. Na sporedu je tudi prižorek A. Černejeve »Razgovor o mamicah«, dalje vesela otroška opereta v 1 dejanju, ki jo je uglasbil dr. Anton Dolinar, napisal pa M. Kunčič, ter pravljčna igra v 4 dejanjih »Triglavska roža« od istega pisatelja. Letošnji spored Materske proslave bo torej zelo pester in bogat. Vstopnice se dobe od četrtka dalje v ljubljanski operi.

1 Rezervne oficirje-poročnike, ki se nameravajo javiti za kapitanski izpit, opozarjamo, da potteče za vlaganje tozadevnih prošelj rok 15. aprila 1940. Formulirji so članom pododbora na razpolago v društveni pisarni. Tudi naročnike oficirskih torb prosimo, da jih pridejo iskat. — Pododbor Ljubljana.

1 Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani vlijudno sporoča p. n. občinstvu, da je uprava zaradi obolevosti g. Francela in še nekaterih drugih članov spremenila repertor. Iz istega vzroka se drevi predstava ne more vršiti in ostane opera torej danes zvečer zaprta. P. t. občinstvo prosimo, da to vpošteva.

1 Opozorilo telefonskim naročnikom. Vlijudno obveščamo vse telefonske naročnike, da potteče dne 15. aprila rok plačila redne telefonske naročnine in dolžnih obrovov instalacije. Vei telefoni, za katere naročnina ni do tega roka plačana, se morajo po predpisih telefonskega pravilnika začasno izključiti, za ponovno vključitev pa se mora plačati pristojbina za ponovno vključitev din 100. Naročniki so ček. položnice pravčasno prejeli. Vse eventualne reklamacije naj se naslavlajo pošti Ljubljana 1. ali pa telefonično na šte. 43-07.

1 Vpisovanje v tečaj za mlade matere in odraslo žensstvo bo v drž. zavodu za zdrav. zaščito mater in otrok (Dom kraljice Marije) vsak delavnik dopoldne tudi telefonsko na šte. 44-71. — Popoldanski tečaj bo ob torkih in petkih od pol 5 do 6 ter je brezplačen. Pričetek tega tečaja bo 23. aprila t. l. ob 5. Večerni tečaj bo vsak ponedeljek in sredo od 8 do 9.30. Pričetek tega tečaja dne 24. aprila t. l. ob 8 zvečer. Vsak tečaj traja 12 ur.

1 Uprava policije v Ljubljani ponovno poziva vse tiste, ki so zaposlili leta 1939 za zamenjavo poslovnih (delavskih) knjižic, da jih v lastnem interesu takoj dvignejo pri upravi policije v sobi št. 2 a, pritličje.

1 Včerašnji živilski trg je nudil prav zanimivo sliko v poznih dopoldanskih urah. Ko so prihiteli prvi prodajalci »Slovenskega doma« je po trgu kar završalo. Dobro je šla kupčija od rok in gospodinje, katerim se sicer vedno mudi, so kar stopile v krožke in začele debato o dogodkih v Evropi. To je bilo razlag in ugibanj! Beseda je dala besedo in kupčija se je kar ustavila. Zaradi tega je marsikatera gospodinja prišla včeraš z precejšnjo zamudo domov in moške so to zamudo občutili tudi pri kosilu. Kdo bi si mislil, da morejo dogodki tako daleč od nas roditi take posledice.

1 Prometna nesreča. Ob tri četrti na 1 včeraš popoldne se je zgodila na križišču Gasliške in Celovske ceste prometna nesreča, katere žrtev je postal 43-letni ključavničar Artač Janez, uslužen pri kurilnici drž. železnice v Ljubljani. Peljal se je s kolesom po cesti in zadel ob osebnih avtomobil. Odlofel je s kolesa in pri padcu dobil notranje poškodbe. Nezvestnega so prepeljali v ljubljansko bolnišnico.

1 Usmiljenim sream se priporoča zelo revna družina; mož invalid brez zasluzka, žena bolehnna, da ni sposobna za delo. Imata 2 leti starega fantka. Družina živi v velikem pomanjkanju. Hvaležna bi bila tudi za ponošene obleke in stare igrače za otroka. Darove sprejme župni urad na Viču, ki ubogo družino toplo priporoča.

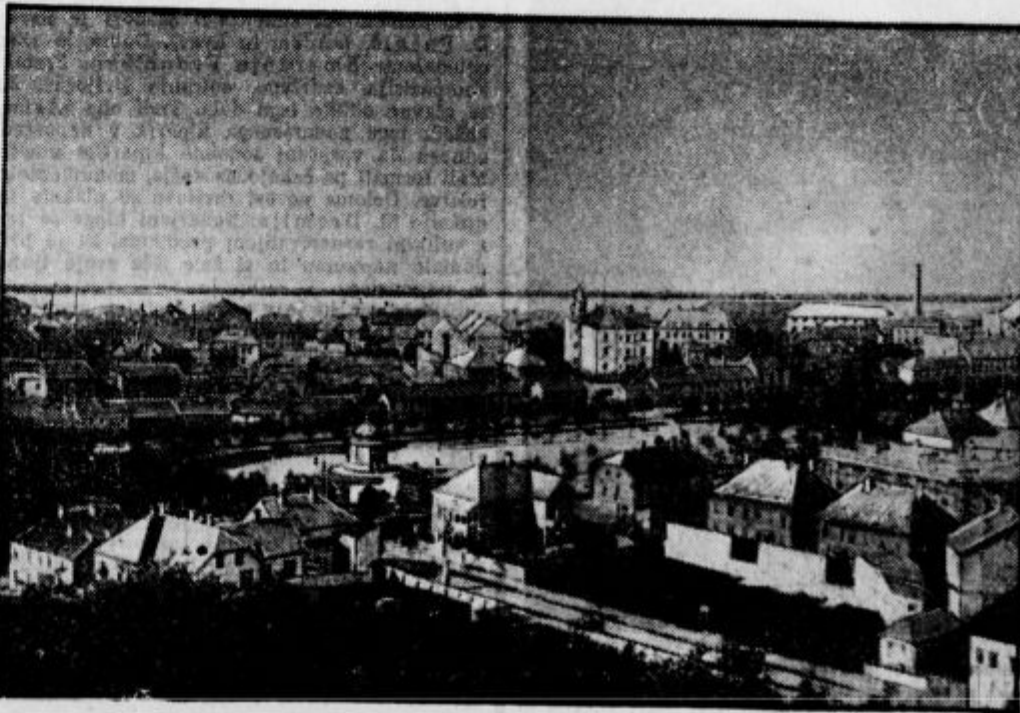
Ptuj

Poroka. V ponedeljek sta se poročila trgovski potnik g. Kovačec Ivan in gđd. Tamim Edita, hčera kovaškega mojstra v Ptuj. Mlademu paru želimo obilo sreče in božjega blagoslova!

Umetniško društvo iz Ljubljane priredi v soboto, 13. t. m. pod okriljem Ljudske univerze recitacijski večer, na katerem bodo čitali izbrane odlomke iz svojih del pisatelj Igor Torkar, Ladislav Kiauta, Jože Kranjc, Ludvik Mrzel in Vladimir Bartol.

Nedeljski nogomet. Ptujski športni klub »Drava« je v nedeljo gostoval v Dolnji Lendavi, kjer je igral prvenstveno tekmo s SK »Lendavac«. Po precej surovi igri, v kateri so prednjačili domačini, se je tekma končala 4:0 v korist SK »Lendavac«. — SK »Drava« je vložil protest in zahtevo, da se tekma anulira.

Obiskujte knjižnico Prosvetnega društva v Ptuj, ki je dobila zadnje dni mnogo novih knjič. Knjižnica je odprta vsako soboto popoldne in vsako nedeljo predpoldne ter se nahaja v minoritskem samostanu.

Pogled na Oslo, glavno mesto Norveške.

KULTURNI OBZORNİK

Jubilejna umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu

Pred štiridesetimi leti se je v Mestnem domu v Ljubljani prvokrat zavestno in demonstrativno prebudila k življenju mlada slovenska umetnost. Tedaj je prvokrat dobila zadoščenje anonimna vrsta mojstrov, ki so nam v gotoki dobi izoblikovali naš prebiterij, fresko, soho, tedaj je genealogija baročnih »kranjskih« in »štajerskih« mojstrov organsko našla svoje nadaljevanje in tedaj je anonimna provinca zapadne Evrope prvokrat pristopila k plemenitemu tekmovalstvu na polju evropske umetnostne kulture. To olimpijsko tekmovalstvo v pravem pomenu besede traja sedaj štirideset let. Veliko lažje je izvajala slovenska umetnost v tem času, nekaj tudi porazov, kakor je že po usodi določeno vsakemu živemu, organsko se razvijajočemu bitju. Vendar eno je gotovo: slovenska umetnost je ves ta čas kazala trdno voljo do življenja, iskreno odkritosrčnost do svojega naroda, lastnih problemov in danes sprito jubilejne razstave še vedno mladostno vitalnost. Tvorci, ki so se udeležili te prve slovenske umetnostne manifestacije in so bili obenem tudi njeni očetje, pa bodo zavzemali v našem umetnostnem svetu vedno usodno pomembno mesto. Naj bi tudi umetnostno kvaliteto malo pomenili, dejstvo prebuditve slovenske umetnosti, ta prvi važni zgodovinski fakt, ki se ga danes prav za prav v vsej njegovi veličini niti zavedati ne moremo, ostane za vedno zapisan v analih našega naroda in če ne drugi, kulturni politik bo moral priznavati njegovo absolutno vrednost.

1. Slikarji.

Nekaj teh tvorcev je že na obalah večnosti. Ažbe, Koblica in najmlajši med njima po generacijski pripadnosti Ivan Grohar. Na podobni slednjega že posije polna dneva svetloba, ki se je še umikala mrkim sencam Ažbetovega »Haremca«. Slovenski kmečki človek je zaposlen z vsakodnevnim opravilom in spravlja darove domače zemlje. V čudoviti kompoziciji, ki je skladna, kakor je skladno delo naših impresionistov, sta se znašla ob delu mož in žena, okrog njiju je polje, v daljavi gore in nad vsem modro nebo, o katerem mi je mladi slovenski slikar dejal: »Kako je slovensko!« To delo je simbolično za vso umetnost naših impresionistov. Iz Monakovega, kjer jih je izšolal slovenski človek, so se vrnili v naročje domače zemlje in poslej je niso umetnostno nikoli več zapustili. Slovenska krajina, človek, skrite lepote, ki so toliko let pričakovale toplega srca, da jih prečiščene pokaže narodu, so našle v impresionistih svoje pionirje. Dolgi štirideset let se je razvijala njihova umetnost, vedno trdno povezana s slovenstvom, a obenem tudi z vsem duhovnim gibanjem zapadne Evrope. Kakor so prišli novi duhovni vplivi iz osrčja zapada, tako se je kakor občutljivo glasbilo zganila in zadržala duša umetnikov. In ali niso danes Jakopičeve »Krizanteme«, te mrtvaške rože, v svoji bistveni podobi verno zrcalo nemirnega sveta, danes pripravljene za splošno pokolju. Kakor zna biti jutri nič več vse, kar danes navdušuje duha, tako se je trdna forma odrekla konturi, svetloba, vsa mistična in plameneča, jo je izpremenila v vizijo. Mostrsko, virtuozno plat te umetnosti nam pokaže »Negližec« M. Sternena. Tako slika le mojster, ki ima za seboj štirideset in več let trdega, prebranega umetniškega dela. V so luči in tihe popolne je zaslanjeno delo razmišljujočega modroslovesca-umetnika M. J. M. Nedotaknjena, arhaična zemlja s svojimi nepotvorjenimi formami je njegov svet. Samotar z Grumlofa, ta veliki in zagonečni formaliste, je »Podoba deklice« pač povedal zadnje besede, ki jo more kdo ob takem načinu upodabljanja izreči. Rezultati njegovega dela so pač toliko vredni, kolikor je taka samotna. Generacija naših secesionistov — ali bolje poimpressio-nistov — ima centralno osebnost v Trautniku Franu. Ta je na najbolj organičen način združil kolorit in način slikanja impresionistov z duhovnimi, dušeslovnimi problemi, ki so viseli v zraku ob koncu stoletja. Sloj barve je postal prozornejši, skala tonov pa odgovarja svetu duha. Odličen je na razstavi njegov »Portret«. Vavpotič L., Sodnik-Zupanec A., Santel S., A. in Henrika so se trdno oklenili realnega sveta. Njegova zunanja oblika je po njihovem mišljenju možna dati in zadostiti zadnjim skrivnostim umetnosti. M. Gaspari in Birolia (ki na razstavi ni zastopani) sta si ob slovenski folklori ustvarila svoje mesto na našem likovnem Parnasu. Karikatura, ki je značilna znanilka našega in prejšnjega časa, predstavlja H. Smrekar in J. Podrekar.

Poročno ekspresionistično umetnost, ki je tako razgibala naše polpreteklo kulturno življenje, na razstavi skoraj ni opaziti. Veliki formati, dostikrat prenapolnjeni s formalnimi in drugačnimi problemi, toda včasih tudi z iskrenim umetnostnim doživljem, so se nekam plaho umaknili toku življenja. Poudariti je treba seveda, da na razstavi, ki naj predstavlja štiridesetletnico naše umetnosti, občutno manjkajo dela F. Kralja in M. Maleša,

Koloratura Sonja Ivančičeva, prva absolventka na visoki pevski šoli našega konservatorija, bo gostovala v partiji Lucije v Donizettijevi operi »Lucija di Lammermoor«.

ki sta gotovo najizrazitejša zastopnika te smeri pri nas. Mnogo pa šteje danes ta struja »uskokov« ali bolje umetnikov, ki so zapustili vode abstraktnosti in se podali na pot za realizmom. Tak je B. Jakac, ki razstavlja lepo podobo svojega očeta in »Jesenške jeklarne«, kjer se je nekdanja ekspresionistična iskra oplojila z realističnim gledanjem in rodila prav dober rezultat. Počasi mu slede tudi brata Vidmarja, F. Košir, Stiplovišek, T. Kralj, M. Kralj in odločnejše O. Globočnik ter Mira Pregelj. Posebno mesto zavzema v tej generaciji Šubie M., ki nadaljuje s tradicijo svojih davnih prednikov in ki je s skicami za freske izoblikoval prav prijetne stvari.

Mlajši slikarski rod (včlanjen v glavnem v klub »Neodvisnih«, »Ladič«, »Brazdic«) je v pravem pomenu besede slikarski. Od risbe in linije, ki jo je gojila ekspresionistična umetnost, od abstraktne snovi in kompozicije, ki je dostikrat spominjala na srednjeveško umetnost, so mladi prešli kakor pred štiridesetimi leti impresionisti, ponovno h kultu barve. Je to novi slikarski realizem, ki pa gre precej drugo pot kakor n. pr. realizem, katerega oblikuje v sedanjem času ekspresionistični slikarski rod. Mnogo več je svobode v odnosu do plastične forme. Poudarek pa je seveda na barvi, ki postaja vedno bolj subtilno orodje. Med to generacijo so »Neodvisni« posegli po barvni harmonizaciji francoskih poimpressio-nistov in sodobnikov ter tako prenesli v naš svet nove možnosti koloristične problematike. To je v glavnem karakterizacija mladih, med katerimi pa se posamezni umetniki razvijajo vsak v svojo individualno smer. Eden najbolj zanimivih pojavov v naši sodobni umetnosti je gotovo F. Mihelič. Njegova »Ptujka gorac« nam kaže, kako se je razmišljujoči umetnik preko eksaktnega študija detajlov povzpел do naravnost elementarne upodobitve skupnosti naše zemlje in človeka. V drugo smer se razvija M. Sedej. On je neprimerno bolj kozmopolitski, vendar njegovi »Dve ženi pri mizi« kaže nova smer, v katero bi se utegnil umetnik podati. Smer z novega realizma, ki obe figuri neprimerno konkretizira sprito prejšnjih, klasični pojmovanji postav. Tudi barvno je slika izredno pretehtana. S. Kregar s svojo »Sonato« obrača hrbet surrealizmu, po katerem je pri nas zaslovel. Kolorizem je deloma še stari, formalno pa je zelo že umirjen. Velik mojster je G. Stupica. Njegova »Podoba otroka« je eno najboljših del na razstavi. Čudovito je karakterizirana po svoji zunanji, kakor tudi notranji bitnosti. Od ostalih razstavlja M. Pregelj dobro zinsko krajino, E. Sajevec, ki je od zadnje razstave veliko napredoval, dobro podobo »Šentpetra«, Didek Z., Klemenčič D., Omersa N. (dobro je »Cvetje«). Barvno interesantno je tudi »Cvetje« I. Kosa. Svoja dela razstavlja nadalje T. Gorjup, Karel Jakob, Kavčič K., Piščanec E., Remec B. (dobro in umirjena slika je »Zatišje«), Slapernik R., Šubie R., Šušmelj A., Vavpotič B. (dobro je akvarel »Notre Dame«), Zarnik K., Golob F. in F. Uršič. Vseh teh razstavljalcev ocenjevati delo pa je na tem mestu nemogoče.

2. Kiparji.

Komur je znana naša »Narodna galerija«, ga bo utegnulo zažuditi dejstvo, da je en sam prostor v njej posvečen slovenski moderni plastiki in še ta redoma ne seže v monumentalne dimenzije. Slovenci za plastiko menda res nimamo smisla. Tudi na tej razstavi ni kdo ve kaj sijajno zastopana. Najstarejša generacija, Z. J. L. Berneker F., Gangl A. in Repič A., ki je razstavljal na prvi slovenski razstavi, kvalitetno ni kdo ve kaj enotna. V glavnem gre njeno umetniško stremiljenje v dve smeri. V nekaj pripovedovalni, epični naturalizem, ki ni rodil dobrih sadov, in pa v duhovno monumentalno formo, ki sta jo zastopala F. Berneker in A. Gangl ter ustvarila v tem smislu nekatera dobra dela. Iz ekspresionistične generacije imamo zastopanih malo primerov. Kos T. je v »Dekletu z vrčme« podal dobro pojmovano in rešeno formo, vendar so še vidni sledovi ploskovitega principa. Najbolj je napredoval F. Gorše, katerega umetniški razvoj je lepo podan v R. L. Žarjavi knjigi o umetniškem delu in ki z »Zenskim torsom« nakazuje oziroma izvaja rezultate, katere je doprinesel s svojo monumentalno »Evo«. Krepko telo žene, v realnem pregibu, polnoplastično, je podano z odkritosrčnim verizmom in smislom za vitalnost ter organičnost človeškega telesa. Prav dobro je tudi »Poprje žene«. Dolinar L. razstavlja manjšo skico »Osvobodjenec«, ki je izvršena v njegovi običajni a. maniri. Plastično pomembnejši je mladi rod. Tu sta oba Kalina, ki sta se že nekajkrat bavila z monumentalnimi statuarijnimi vprašanji. Dobra je »Spelca« Z. Kalina tako po doživljaju, kakor tudi tehnično. — Prijetno oblikovan je »Spomine« B. Kalina. — K. Putrih je na tej razstavi slabše zastopani. Omembe vredna je portretna glava »N. Z.«, kjer so plastična vprašanja rešena po principih sodobne umetnosti združenimi z antičnimi dognanji. Dobra je tudi skica »Akt«. Preseneča delo A. Kogovška, posebno poprsje »Deklice«. Tako s tehničnega stališča kakor tudi kompozicionalno je kip gotovo najboljši del, kar jih je ustvaril doslej ta kipar. Iz stare šole, nekam wagnerijansko je poprsje I. Sajeveca. Prehiter skok od detajla k monumentalni statuarijni zasnovi je napravila D. Pajnič. »Adam in Eva«. Dobra je »Žena z ogledalom« Smerduja Frančiška. Pretehtana kompozicija, zadržano, notranje življenje, žustvo so glavne odlike tega dela. Tudi oba »Akt« pokažeta tega nadarjenega kiparja v neposrednem odnosu do vprašanj sodobne kiparske umetnosti. Mali formati pa čakajo na večje, monumentalnejše rešitve. Deloma novost razstave so plakete in redukcije St. Dremlija. Nadarjeni kipar se je lotil z velikim razumevanjem predmeta, ki je pri nas domala nepoznan in si šele išče svoje ljubitelje in odjemalce.

Razstava, ki je v celoti dostojna manifestacija slovenske sodobne umetnosti, zasluži čim številnejši obisk in naj ne bo Slovenca, ki bi tako delovno panogo slovenske kulture ne počastil s svojim obiskom.

Mikuž Stane.

Jesenice

Poroča. V nedeljo se je v ljubljanski stolnici poročil gosp. Smolej Jože, ž. sl. sprejeto. z gđ. Marijo Nahtigal iz Drska pri Novem mestu. Poročil ju je ženinov stric gosp. stolni kanonik Dr. Klinar. Vrlemu mlademu paru na novi življenjski poti želimo obilo sreče.

Upokojitve. Pred dnevi so bili upokojeni gg. Soklič Mihael, vlakovodja, Zalokar Franc, ž. sl. zavirač, in s. i. majem pa je upokojen Pristov Jože.

Človek raziskuje ognjenike in lavo

Ura, ki naj meri starost zemlje — Kazalec na njej so radij, uran in thorij

Nedavno se je znani ognjenik Etna na Siciliji, ki je bil v prejšnjih časih zelo delaven, potem pa je dalj časa miroval, prebudil k novemu življenju. Pihnil je v zrak velikanski oblak pepela, ki se je spustil v okolici v premeru 60 kilometrov na tla in pokril vse s tenko plastjo prahu. K sreči ni bil ta vulkanski dež niti žareča lava, niti tako imenovani silno nevarni »goreči oblak«, ampak le mrzel pepel.

»Vulkanolog«, tako bi imenovali znanstvenike, ki raziskujejo ognjenike in pojave, ki so v zvezi z njimi — med njimi sta danes najbolj znana Italijan Mercalli in Francoz Lacroix — razlikujejo tri vrste ognjenikov in vulkanskih izbruhov. To razlikovanje ni brez pomena za prebivalstvo, ki je naseljeno v akcijskem območju ognjenikov. Prvo skupino tvori »havajski tip« ognjenikov: žrela teh ognjenikov segajo neposredno do razbeljenih podzemskih plasti, prav do jezera lave. Kadar postane notranji pritisk prehud, se dviga lava po žrelu ognjenika navzgor in se nato razlije po grebenih. Za človeške naselbine in obdelano zemljo je takšen vulkanski izbruh katastrofalen, toda ni življenjsko nevaren, kajti lava je gosta gmota, ki se pomika naprej s polzevo hitrostjo. V eni uri se priplazi komaj 10 do 12 m daleč.

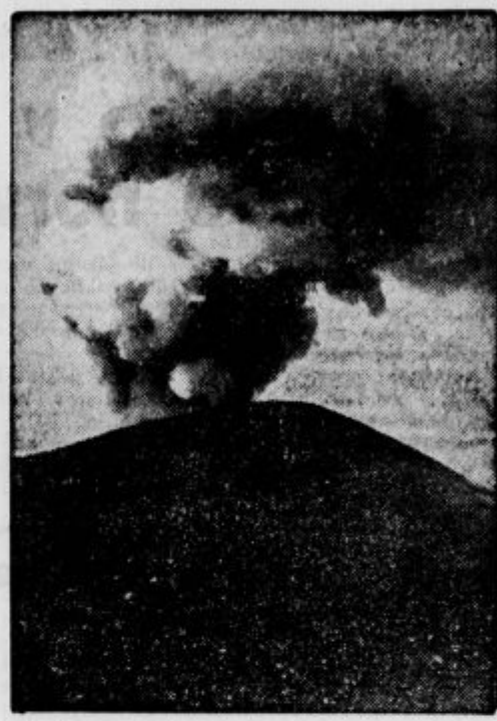
Drugi tip vulkanov, ki nosi naziv po znanem ognjeniku Stromboliu na Liparskih otokih, je že mnogo nevarnejši. Žrela teh ognjenikov pokriva krhka skorja in kadar postane pritisk iz notranjosti zemlje prehud, se ta skorja razleti in nastane prava eksplozija. Lava bruhne visoko v zrak in pada nazaj na zemljo v obliki drobnega pepelnatega dežja. Najbolj nevarna pa je tretja skupina ognjenikov, tako imenovana »vezuvška« skupina. Masivni zamašek iz ohlajene in strjene lave zapira neke v globini ognjenikovo žrelo ter se ustavlja pritisku žareče lave. Če se v notranjosti pritisk poveča, naraste tudi protipritisk zamaška. Ti dve sili se borita toliko časa, dokler zamašek med silno eksplozijo ne zleti v zrak, čemur sledi neizmerna katastrofa, ki je nekoč v kratkih trenutkih uničila Pompeje, Stabije in Herkulanej in pozneje še na stotine drugih cvetočih mest v raznih delih sveta.

Te »vezuvške« ognjeniške izbruhe spremlja tudi čuden in strahoten pojav »gorečih oblakov«. Visoko v zrak pognana lava nosi s seboj milijarde drobnih in razbeljenih kremenastih kamenčkov, ki se dvignejo do višine 2000 metrov in padajo na zemljo v obliki vetrovnega smrka, pri čemer drve po pobočjih gor in grebenih s hitrostjo 60 kilometrov na uro. Iz teh oblakov streljajo bliski in njihov strašni ogenj uniči vse, kar najde na potu. Najpogostejši zemlji vzame za stoletja rodovitnost. Ti »goreči oblaki« opravljajo svoje uničevalno delo z nezasišano točnostjo in natančnostjo. Ob vulkanskih katastrofah so že našli mrljice, pri katerih je bila sežgana le polovica telesa, ker se jih je »goreči oblak« na svoji poti le dotaknil.

Kakor so ognjeniški izbruhi in »goreči oblaki« po eni strani katastrofalni za človeško kulturo, tako so po drugi strani vendarle za znanost neprecenljivega pomena. Raziskovalci zemeljske skorje, geologi, so mogli s pomočjo raziskovanj lave priti mnogo bliže vprašanju, katerega rešitev zanima vse človeštvo: koliko je stara zemlja?

Lava, ki prispe na zemeljsko površje iz silnih globin zemlje, vsebuje namreč številne sledi kovinskih snovi in med temi sledi tudi treh elementov, ki so v tem pogledu zelo zgovorni: to so radij, uran in thorij. Radij, ki je najčudovitejša in tudi najdražja kovina, ima, kakor je ugotovil znani učenjak Pierre Curie, lastnost, da se sama od sebe spreminja in preobrazuje. Podobno kakor železo, ki se pod vplivom zraka in vlage spreminja v rjo, se spreminja tudi radij, le s to

razliko, da se radij spreminja sam iz sebe, brez vplivov od zunaj, in to zaradi radioaktivnih žarkov, ki izhajajo iz njega samega. Postopek te preobrazbe teče s silno točnostjo in enakomernostjo: radij se preobrazi najprej v radon, potem v plin helij in slednjič v čisto navaden svinec.

Trajanje tega postopka pa je zmerom enako in povsem neodvisno od vplivov temperature, vlage in drugih pojavov; določena množina radija potrebuje za to preobrazbo 34 stoletij. Obe ostali kovini, uran in thorij imata iste lastnosti ter se preobrazujeta na podoben način, vendar mnogo bolj počasi, to pa zaradi manjše radioaktivnosti teh dveh snovi. Kjer pri radiju računamo s stoletji, moramo pri uranu računati z milijoni let, pri thoriju pa z milijoni stoletij. In tako smo že sestavili uro, s katero naj bi se poskusila meriti starost zemlje. Na tej uri je thorij urni, uran minutni, radij pa sekundni kazalec.

Na pobočjih ugaslih ognjenikov je najti ogromne množine strjene lave. Geolog išče v tej lavi radij, uran in thorij. Po stanju, v katerem najde te snovi, lahko do stoletja natanko izračuna starost dotičnega ognjeniškega izbruha. Ako bi geolog našel najstarejšo množino lave in ugotovil njihovo starost, potem bi ne bilo več težko postaviti približno številko o starosti našega planeta. Kajti zemlja, ki je bila prvotno ena sama tekoča in razbeljena krogla lave, se je najprej ohladila na površini, kjer se je napravila skorja. Prvi vulkanski izbruhi datirajo torej iz dobe, ko se je napravila na zemlji prva skorja. In tako je geofizika res poskusila na podlagi teh raziskovanj izstaviti našemu planetu rojstni list: čas, ko se je na zemlji napravila na površini prva skorja, leži dve milijardi let za nami. Angleški učenjak Paneth, ki je uporabil isto znanstveno metodo pri raziskovanju meteorjev, pa ceni starost našega sončnega sistema na okroglo 3 milijarde let. Čeprav nekateri učenjaki, ki svoje cenitve o starosti zemlje opirajo na raziskovanje soli in njenih derivatov in morju, gornjim trditvam oporekajo, ne more nihče odrekati, da daje metoda raziskovanja strjene lave človeškemu duhu in iznajdljivosti lepo spričevalo.

ŠPORT

XX. Državno prvenstvo v teku čez drn in strn

Prihodnjo nedeljo dopoldne bo na Stadionu v Ljubljani državno prvenstvo v teku čez drn in strn. Proga za ta tek bo dolga 7500 metrov. Za letošnje prvenstvo so se v glavnem že prijavili najboljši dolgočprogaši iz cele Jugoslavije. Ves tek pa bo v glavnem v znamenju borbe med slovenskimi in hrvaškimi tekači. Slednji bodo zlasti skušali popraviti slab vtis, ki so ga pred kratkim napravili v Ljubljani, ko je bil izbirni tek za sestavo državne reprezentance, ki je potem nastopila v Carigradu in si tudi osvojila prvo mesto. Najboljši hrvaški tekač je bil tedaj šele osmi. Prav posebno ostra borba bo za prvenstvo moštev. V tej konkurenci se bodo pomerili med seboj Concordija, Ilirija in Primorje. Letos bo zlasti nevarno moštvo zagrebške Concordije, ki ima v svojih vrstah nad vse dobra tekača — seveda oba Slovenca — Kotnika in Srakarja. Oba ljubljanska kluba bosta morala s svojimi tekači napeti vse sile, da se bosta mogla uspešno postaviti po robu Zagrebčanom.

Kratek pregled dosedanjega državnega prvenstva čez drn in strn nam pokaže prav zanimivo sliko razvoja naše atletike. V prvih desetih letih po vojni opazamo veliko premoč hrvaških tekačev in tudi njihovih klubov. V naslednjih desetih letih pa je bila vedno vidnejša volkanska premoč slovenskih tekačev. Od srbskih tekačev se je le Stefanović posrečilo odnesti prvenstvo, in sicer v letih 1922 in 1923. Razen v teh dveh letih so vedno — do leta 1933 — zmagovali hrvaški tekači. V moštvih pa Hrvti niso bili tako dobri kot so bili njihovi posamezniki. Leta 1929. je v prvenstvu moštev prvič zmagala Ilirija, ki je s to zmago otvorila številno serijo zmag naših tekačev nad zagrebškimi klubi. Šele lansko leto se je moštvo zagrebške Concordije in to predvsem samo s slovenskimi tekači posrečilo priboriti prvenstvo spet Zagrebu.

Za letom 1929 se je torej začela znamenita doba zmag slovenskih tekačev v državnem prvenstvu v teku čez drn in strn. Tedaj si je prvenstvo moštev priborila ljubljanska Ilirija. Naslednje leto je Ilirija ta svoj uspeh ponovila. Leta 1931. je bilo državno prvenstvo razveljavljeno. Leta 1932, 1934 in leta 1935 je bila Ilirija spet državni prvak. V letu 1933. si je prvič priborilo prvenstvo Ask Primorje; moštvo Primorja je ta podvig napravilo še v letih 1936, 1937 in 1938. To je bil znamenit čas naših nepremagljivih dolgočprogašev Kreva Ivana in Jožeta Bručana. Še zdaleč se tedaj niti eden hrvaški tekač na dolgih progah ni mogel meriti z našimi tekači. Zmagovali so kakor so hoteli. Lansko leto pa si je prvenstvo moštev spet priborila zagrebška Concordija.

Med slovenskimi tekači, ki si je prvi priboril čast državnega prvaka v teku čez drn in strn, je bil Ivo Kreva v letu 1933. Naslednji dve leti je

zmagal Bručan Jože; v letih 1936 in 1937 ga je zamenjal spet Kreva. Leta 1938. pa je povsem nepričakovano zmagal Zagrebčan Flass (Hašk). Lansko leto pa je bil zmagovalac Jože Kotnik, ki je tekel za zagrebško Concordijo.

Nedeljsko prvenstveno tekmovalje je torej predvsem v znaku borbe Zagreba in Ljubljane, dasi bo to v glavnem le nastop najboljših slovenskih tekačev. Tradicija, da mora biti Slovenec prvak v cross-countryu, je sedaj prešla na Kotnika, ki bo pa v nedeljo imel še vedno mnogo opravka s svojim učiteljem Jožetom Bručanom in ostalimi slovenskimi tekači.

Naša reprezentanca proti Nemčiji

Za letošnjo tretjo meddržavno nogometno tekmo, ki bo prihodnjo nedeljo na Dunaju, je zvezni kapitan Boško Simonović določil naslednje igralce, ki bodo potovali na Dunaj: Nikolič, Valjarevič, Glišović, Manola, Lechner, Dubac, Stojilković, Vujadinović (vsi Bsk), Wölfl, Kokotović in Glaser (vsi Gradjanski) in Lovrič (Jugoslavija).

Igralce vodijo dr. Andrejevič, predsednik Zveze, dr. Kraljevič kot podpredsednik in kapetan Simonović Boško.

Zagrebski Gradjanski se je pritožil

Zagrebski Gradjanski je zaradi nedeljske tekme v Splitu proti Hajduku vložil na Hrvaško nogometno zvezo protest, češ da je bila tekma odigrana v nerednih okoliščinah. Gradjanski zaenkrat noče navesti vzrokov, ki jih ima za svoj protest. Tekma je bila nedvomno zelo ostra in po poročilih, ki smo jih o tej tekmi brali, je prav gotovo nekaj stvari, ki Splitčane ne postavljajo v najboljšo luč. Moštvo Gradjanskega so Hajdukovci navijali v soboto zvečer pozdravili na kolodvoru z življenjem. Sličenega »simpatičnega« sprejema je bil deležen tudi sodnik Celjan Vebel, ki je tekmo sodil. Ob prihodu na igrišče ga je občinstvo pozdravilo s hudim življenjem. To so prav gotovo okolnosti, ki kažejo, da je morala tekma v Splitu biti izredno ostra in da Hajdukovci niso bili preveč izbirični v sredstvih za dosego zmage, ki pa je bila sicer povsem upravičena. Zato tudi verjetno pritožba Gradjanskega ne bo imela mnogo uspeha.

Zmaga Jugoslavije v Nišu

Na povratku iz Skoplja je belgrajska Jugoslavija igrala v Nišu prijateljsko tekmo s tamkajšnjim »Zeeleničarjem«. V lepi igri so Belgrajčani premagali domačine z rezultatom 6:1 (4:0). Golje so dali Petrovič 3, Rakar 2 in Savič enega.